GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.
Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.
Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.
All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.
If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

Universitetsbiblioteket

Vitt.
Sv.

HVARDAGSLAG

SKIZZER

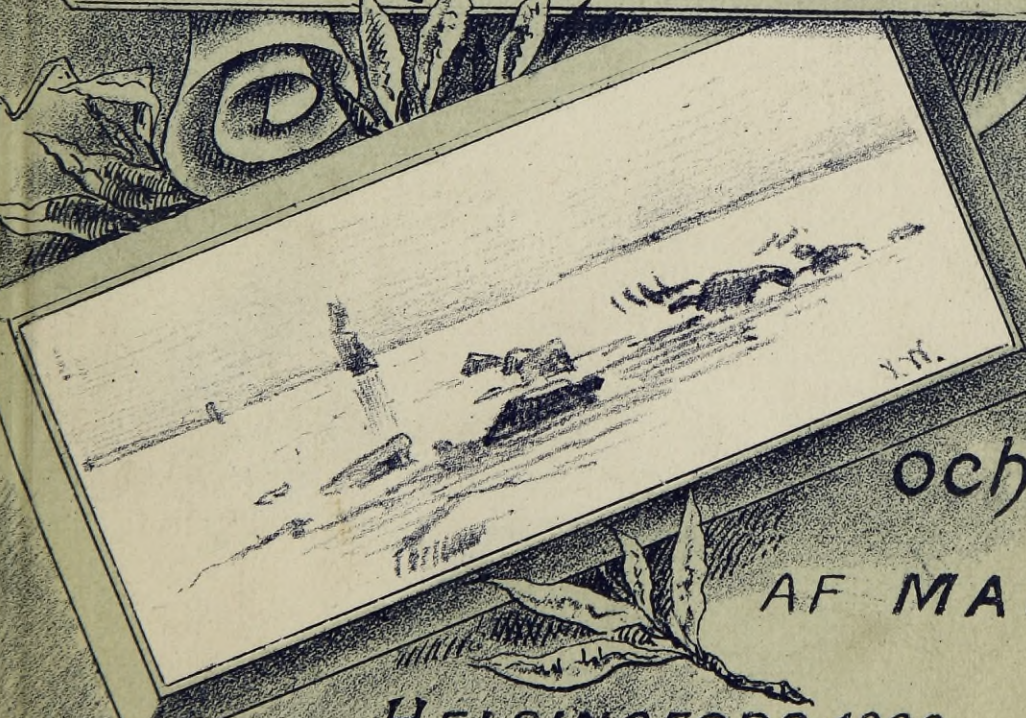

från Nu och Förr

AF MARIA.

HELSINGFORS 1890,
G.W. Edlunds förlag

Skiz

FÖRF. TILL

VARDAGSLAG.

Skizzer från Mu och Föll

AF

MARIA.

M. L. Furuhielm.

FÖRF. TILL «SKILDA VÄGAR», «ANNA LINDH», «KÄRFVEN» M. FL.

HELSINGFORS 1890.
G. W. EDLUND'S FÖRLAG.

Helsingfors,
J. C. Frenckell & Son, 1890.

Innehåll.

„Idéer“ 1

Fädernas missgerning 65

Uppfostran 90

Moderskärlek 102

En afundsvärd qvinna 115

Mamma, hvad är pappa? 132

Tant Gretas läseförening 136

Ett äfventyr 152

Isoleringskur 168

Missräkning 186

Politisk ekonomi 195

Julle Mosins principer 214

„IDÉER."

Helga Nordenborg var en rik flicka, som vid helt unga år förlorade sina föräldrar. Hon fick då ett hem hos sin farbror, som också var rik och bodde i Helsingfors.

Den lilla Helga blef snart som barn i huset. Hon var näpen, snäll och flitig, och hade ett så kostligt allvar utbredt öfver sin snusförnuftiga lilla person. Hon fick ganska tidigt veta att hon var en af de rikaste flickor i Finland; kanske var det medvetandet härom som gaf henne en säkerhet och värdighet, långt öfver hennes ålder. Farbrodren, som också var hennes förmyndare, och hans hustru bjödo till att uppfostra Helga lika omsorgsfullt som sina egna barn och gåfvo dem skickliga lärare och guvernanter. De tyckte ej om offentliga skolor, emedan de fruktade kamratskapet. Detta hade till följd att Helga och hennes kusiner aldrig råkade andra barn än dem som hörde till husets umgänge, d. v. s. barn från välmående hem ur den bildade klassen.

Till julen brukade barnen få en summa penningar att använda till julklappar och då uppmanade dem

fadren eller modren att lägga en mark i „de fattigas sparbössa“ vid Edlunds bokhandel. Detta gjorde de också, utan att närmare tänka på ändamålet med denna insamling. Helga hade ett utprägladt skönhetssinne och gick så långt som möjligt ur vägen för trasiga tiggarbarn, tarfliga qvinnor och orakade karlar med lappade kläder. Någon gång frågade hon tanten hvarför en del menniskor gingo så illa klädda, och då fick hon till svar:

„Kära du, det är stygga karlar som förslösa sin dagspenning på brännvin, och lata qvinnor som löpa omkring och tigga, hellre än de arbeta.“

„Men se tant, de små barnen der, huru frusna de se ut! Och de hafva bara kalla potäter i sin påse.“

„Ja, det är deras eget fel. Det fins barnhem, fattighus och arbetshus, hvarför gå de icke dit?“

I berättelseböcker läste Helga om goda fruar, hvilka gingo omkring och delade ut ved, ljus och gryn åt fattiga och då fick hon lust att göra så med, men tant sade att fruntimmersföreningen nog sörjde för det och dessutom hade Helga ju lagt 1 mark i „sparbössan för de fattiga.“ Ja, det var sant, sparbössan. I tidningarna såg hon också resultatet af dessa insamlingar, flera hundra mark, och tänkte: „för dessa penningar kunna ju alla fattiga i hela Finland blifva mättade och klädda.“ Sedan njöt hon lugnt sin egen julglädje.

Då Helga var sjutton år, ansågos guvernanter och timlärare hafva gjort allt hvad de möjligen kunnat af de unga damerna. De skulle nu „komma ut i verlden“, hvilket ingalunda här bör uttydas som att de nu skulle börja förtjena sitt eget bröd, utan så att de nu skulle få vara med om äfven större baler och offentliga nöjen.

Helgas kusiner voro förtjusta öfver denna utsigt och tillbringade dagarna med att rådgöra med modren om toiletter och undra hvilken bal som skulle blifva deras första. Men Helga, den underliga flickan, var ganska likgiltig. Hon hade ej varit särdeles road af barnbalerna och de små danssoiréerna inom hemmen, och ville ej tro att de stora balerna voro roligare.

„Du är så löjlig, söta Helga“, utbrast Constance Nordenborg, den äldre af kusinerna, „hvad äro skolgossar, bekanta studenter och kadetter, hvilka man sett från det de voro pojkar, mot gardesofficerare och riktiga tjenstemän!“

„Och helt, helt andra toiletter få vi ju!“ sade Deddy. „Tänk, tänk, min ljusa siden! Décolleté, och knapt tecken till ärmar.“

„Och det är du glad öfver?“ frågade Helga rodnande. „Jag tycker jag skäms på förhand.“

„Du är alltid så besynnerlig! *Alla* hafva ju dekolleterade klädningar på baler. Kanske du spökar ut dig i svart med hög hals och långa ärmar?“

„Ja, eller kanske jag alls icke går dit“, sade Helga fundersamt.

„Tala icke så. Mamma skulle aldrig tillåta det.“

„Jag vet det. När jag blir myndig, tänker jag flytta till Salomaa och bo der alldeles ensam med mina böcker och mitt piano.“

„Ja, lycklig du som har en egendom! Men om du icke är gift när du blir 25 år, så är det lagom tid att fara dit och sörja din flydda ungdom“, skrattade Deddy.

„I fall jag ej söker mig myndig vid 21 års ålder.“

„Detta skulle pappa åter icke tillåta. Pappa skulle blifva så mankerad.“

„Det skulle farbror ej behöfva bli, jag är öfvertygad om att han på det utmärktaste skött mina affärer. Men jag har mitt eget hufvud och skulle gerna handla fritt.“

„Ett ganska vackert hufvud har du, söta Helga“, sade Deddy, hjertligt kyssande sin kusin, „men inte får du ändå handla fritt. När du gifter dig, får du lyda din man.“

„*Om* jag gifter mig.“

„Om! Tala ej så gudlöst, inte skulle du vilja sitta som en gammal fröken på Salomaa och lägga patience.“

„Jo, jag tror nästan att jag skulle vilja det.“

„Du skulle snart få nog“, profeterade Constance. „Kom nu flickor, vi skulle ju gå ut och söka spetsar till Deddys klädning.“

Efter den första balen följde många andra, utan att Helga kunde få smak för dem. Hon hade ett inåtvändt lynne, satt timtal framför pianot, stundom

inöfvande svåra sonater och etuder, stundom fantiserande. Hon tyckte om att läsa, skrifva och begrunda. En obestämd längtan efter någonting stort och högt grep henne stundom, en önskan att kunna uträtta någonting. Men faster Amélie lät henne icke fördjupa sig i dessa drömmerier. Hon höll henne i jemn sysselsättning med „nöjen“, besök i bodarne och öfverläggningar med sömmerskan samt små handarbeten, visiter och dylikt. De glada kusinerna gjorde sitt bästa att prata, skratta och skämta bort hennes allvar och män af alla åldrar uppvaktade henne flitigt. Sinsemellan kallade herrarne henne „lilla helgonet“, syftande både på hennes namn och hennes för en så ung flicka ovanligt allvarliga, tänkande utseende samt fullkomliga brist på koketteri. Men treflig var hon icke att uppvakta. Helga kunde ej föra en salongskonversation, hon hade en afskyvärd vana att komma in på allvarsamma ämnen. Dessutom tycktes hon aldrig märka eller bry sig om ens de ömmaste blickar eller de mest tydliga hänsyftningar. Smicker åter var rent bortkastadt på henne.

Så förgingo tre år. Helga var nu 20 år och så utledsen vid „verlden“, att hon natt och dag grubblade på hvad hon skulle företaga sig för att få litet ro. Somrarna hade hon årligen tillbringat i „skären“, d. v. s. på farbrodrens vackra villa i östra skärgården. Men icke ens utsigten att få fara ut till landet syntes Helga lockande i år. Hon kunde utantill den täcka villan, verandan, hängmattorna der man timtal låg och läste romaner, fruntimrens virkningar, spatserfär-

den till ångbåtsbryggan för att råka bekanta eller hemta posten samt då och då en resa till Helsingfors. Hvad i all verlden skulle hon göra? Om hon skulle fara till Salomaa? Nej, på Salomaa bodde en förvaltare med sin familj; stora byggningen var igenlåst och den enda gång Helga varit der sedan sin barndom, hade hon blifvit vemodigt stämd af att se de obebodda, dystra rummen. Hon hade icke något tydligt minne af sina föräldrar eller den tid då hon med dem bodde på Salomaa, men en tung känsla af öfvergifvenhet lade sig som en sten öfver hennes hjerta, vid åsynen af det gamla hemmet. Nej, dit ville hon icke resa. Och det skulle faster Amélie icke heller tillåta.

Under vintern hade Helga blifvit bekant med en ung magister, och han hade så länge predikat om det onaturliga uti att vara finne och ej kunna finska, tills han fick Helga att börja taga finska timmar för honom.

För den efter sysselsättning trängtande flickan var detta en ganska välkommen omvexling och snart blef hon en flitig och intresserad elev. I Maj lemnade magistern Helsingfors och under de vackra vårdagarna föreföll finska grammatiken torr och tungläst.

Slutligen fick Helga en ljus idé. Hon skulle fara till „riktiga bondlandet“, och lära sig finska.

Hvad faster Amélie skulle säga derom?

Ja, det brydde hon sig ej om, nu *ville* hon.

Då Helga framlade sina planer för sommaren, blef det naturligtvis storm. Farbror Nordenborg lade knif och gaffel ifrån sig för att bättre kunna svära,

och sade att han ej hört värre dumheter. Faster Amélie sade, att det var alldeles omöjligt att hon bodde på en bondgård som en student. Flickorna sade, att det hade man magister Kallio att tacka för, och kusin Frits, en långbent yngling med pince-nez, försökte förgäfves uttömma sin nittonåriga vishet för att bevisa, att man lika väl kunde lära sig finska på Backas, som i Keuru eller Idensalmi.

Helga lät dem tala ut och när de slutat, förklarade hon lugnt att hon stod vid sitt beslut.

Kommerserådet Nordenborg var förargad, men han hade ej tid att disputera med henne, en envis flicksnärta, som om 5 år ändå skulle vara myndig. Derför kastade han servietten på bordet och sade: „res i Guds namn!“

Nu köpte Helga ett halft dussin finska romaner samt Kalevala och Kanteletar, packade in dem jemte grammatiken och skrifböckerna i kappsäcken, samt iklädde sig „sundhetskorsett“ och en blus-drägt. Hon hade en otydlig föreställning om att detta hörde till en riktigt ordentlig sommarvistelse i ödemarken. Sedan hängde hon en fiskars-puukko vid bältet och reste bort till obekanta öden, beklagad af sina slägtingar och beskrattad af ett tiotal snopna beundrare.

Helga hade styrt sin kosa till Saarijärvi och det af flera skäl. Det var nära nog den enda finska socken hon kände till namnet, den var tillräckligt långt

borta från Backas, och Runeberg hade skrifvit så vackert och intressant om denna ort.

Hon fick rum uti en förmögen, men något ensligt belägen bondgård, två mil från kyrkan, så att hon kunde vara fullkomligt säker på att ej råka några svenska talande personer.

Den första tiden gjorde hon ingenting annat, än njöt af den undersköna naturen och sin ensamhet. Hon bebodde en stor, ljus stuga med rödmålade möbler, en duktig säng med fjäderdynor och rörtofsbolster samt en stor öppen spisel, under sommaren fyld med doftande granris. Bondgården var belägen vid en stor, vacker sjö; Helga satt mången spegellugn afton i en båt och sjöng vemodiga folkvisor, både svenska och finska, så att folket på stranden stannade för att lyssna.

Sedan tog hon till grammatiken och skrifböckerna, men de ville icke riktigt smaka. Det var en vacker sommar, nästan alla dagar vackert väder, och det var synd att sitta inne. Dessutom skulle hon ju lära språket praktiskt. Helga gaf sig i samspråk med värdinnan och de unga döttrarna, hon lockade till sig de små barnen med karameller och hvetebröd, och hjelpte den trasiga, okammade pigan att tjärna.

Stundom gick hon in i någon liten stuga vid vägen eller i skogen och försökte få ett samtal i gång med dess invånare. Fattigt, otroligt fattigt var det öfver allt. Runeberg hade visserligen skrifvit derom, men Helga hade ej trott att det var *så* eländigt. Hon hade hittills icke sett annat af landtbefolkningen, än

den förmögna rusthållarfamiljen nära Backas, och hon var både förvånad och förskräckt öfver hvad hon nu såg.

En dag gick hon in till ett torp, för att begära dricksvatten. I stugan stod hustrun vid spiseln och gjorde upp eld. Alla andra voro ute på arbete. Helga hade varit der flera gånger förut och helsade gladt och vänligt. Då värdinnan vände ansigtet mot henne, såg Helga att hon var ovanligt blek och affallen.

„Är ni sjuk?“ frågade hon deltagande.

„Nej, men krafterna äro litet klena ännu“, svarade hustrun stilla.

I detsamma hördes ett spädt barns gråt borta från sängen.

„Hvems är det?“ frågade Helga.

„Nog är det mitt“, svarade hustrun småleende, „han är 2 dygn gammal.“

Helga gick till sängen. Der låg en liten ljusröd verldsborgare, insvept i några linnetrasor och sin pappas vadmalsjacka.

„Fryser han inte?“ frågade den unga flickan, försigtigt kännande på de sammetslena små händerna.

„Åh nej, han kommer just nu från badstugan.“

„Men han är ju ej lindad och har ingen skjorta.“

„Ja, de äldre barnen hafva så grundligt slitit ut alla småkläder, så den sjunde i ordningen får ingenting. Nog ämnade jag ju söka ihop något att sy af, men det ville ej blifva utaf, man har så mycket att göra. Bara han nu blir litet äldre, måste jag ändå få ihop ett par skjortor åt krabaten.“

Helga glömde att hon var törstig och satt, stum af nya, öfverväldigande känslor, på sängkanten.

Då hon kom hem, tog hon fram en lång hvit underkjol af shirting, — hon hade ingenting annat — och klipte tre små skjortor samt några mössor. Derpå klipte hon sönder sin gamla flanellsmorgonrock till tröjor och mantlar, af sitt kappsäckslakan fick hon blöjor och af en gammal kaschmirsschal lindor. Under det hon sysslade med detta arbete, kände hon sig öfvermåttan lycklig och gladde sig åt att få iklä-da den lilla gossen de snygga varma kläderna.

Då allt var färdigt, begaf hon sig till torpet. Åter var hustrun ensam. Mannen och de äldsta barnen voro på höängen, en gosse gick i vall och de minsta lekte vid stranden, trasiga och ganska smutsiga.

Då den fattiga modren såg kläderna, dem Helga radat fram på sängen, lade hon förklädet för ansigtet och började gråta. Helga blef så upprörd häraf att hon velat sluta den främmande qvinnan i sin famn, men hon var blyg och ovan att umgås med all-mogen.

Då modren lugnat sig, hjelptes de åt att kläda den lilla gossen och när modren såg honom så snygg, fin och varm som en liten prins, sade hon med dar-rande röst:

„Fröken är en god menniska, Gud skall välsig-na er.“

„Det är ju ingenting,“ sade Helga, hon hade velat säga att det ju bara var smulor af hennes öf-

verflöd, men hon kunde så dåligt finska och fruktade att ej kunna göra sig förstådd.

Det blef henne nu en kär vana att nästan dagligen besöka sin lilla skyddsling och då brukade hon ofta föra med sig någon liten gåfva äfven åt de andra barnen, ett par strumpor som hon stickat, en duk eller ett linne, litet hvetebröd eller annat godt.

En dag då hon kom hem från ett sådant besök, satt på trappan en ung qvinna med ett årsgammalt barn i famnen. Helga helsade på dem och smekte den lilla flickans ljusa lockiga hår.

„Jag kom hit för att fråga om inte fröken har något plåster för vår lilla Minas knä. Alla menniskor säga att ni är så hjelpsam och derför kom jag hit.“

„Har hon stött sig?“

„Ja, hon föll med benet emellan tvenne stockar och måtte väl hafva stött sig, ty knäet svall upp och hon kan ej stödja på foten.“

Helga upplyftade den lilla kjolen och såg på barnets knä. Det var mörkrödt och mycket svullet.

„Jag har ingenting,“ sade hon oroligt, „och förstår mig ej på sjukdomar, men detta är troligen mycket farligt. Ingen annan än en läkare kan här hjelpa.

Den unga qvinnan såg med en tungsint blick på Helga och suckade.

„Ni måste nödvändigt fara till läkare med barnet,“ ifrade Helga.

„Det går icke för sig,“ sade den främmande lugnt, „vi hafva 8 mil till Jyväskylä — hvarifrån

skall jag få penningar till häst och huru skall jag uppehålla mig i staden?“

„Men du har väl man?“

„Jo, men han är dräng och har så liten lön och jag har sytt klädningar, men 1 mark i arbetslön räcker ej långt. Vi hafva inga besparingar.“

„Hos hvem är han dräng? Kan ej gårdsfolket låna dig häst?“

„Gårdsfolket? — Nej — *det* skulle de då *aldrig* gifva.“

„Men har du ej föräldrar, vänner...?“

„Min far är skräddare, vi äro fem syskon, jag är den äldsta, mor är sjuklig — hon orkar just ingenting. De behöfva minsann det lilla de förtjena.“

Helga stod handfallen och visste ej hvad hon skulle göra. Det hade betydt så litet för henne att gifva den stackars unga modren en 20-marks sedel, men hon var osäker och obeslutsam och en känsla af att folket här voro hjelplöst fattiga, att eländet var bottenlöst, smög sig öfver henne.

Medan hon stod så, försjunken i sina egna tankar, steg den främmande upp och sade farväl.

„Vänta, hvar bor ni?“

„Fem verst härifrån, i Sydänmaa by, hos min far.“

Helga lät henne gå, men hon kände sig olycklig och nedstämd, och kunde ej somna på qvällen för bara tankar.

Om det var lika fattigt i hela Finland, skulle ej hela hennes förmögenhet räcka till att hjelpa alla.

Ja, icke ens en enda socken blef hjelpt, om hon också delade ut hvarje mark. Att icke hafva råd att anlita läkare! Det var förfärligt! Hon hade läst om fattiga i romaner, men hon hade aldrig lefvat bland dem och hade aldrig reflekterat öfver saken.

Två dagar derefter stack Helga 30 mark i sin börs och begaf sig till Sydänmaa by. Vägen var utmärkt vacker och den unga flickan kände sig lycklig och nöjd. Hon tyckte det var herligt att vara rik och beslöt att ej lemna byn, innan hon bestyrt om häst och matsäck för mor och barn.

Framkommen till den lilla tättbebygda byn med sina grå, mossbelupna tak och oregelbundna byggnader, frågade hon af en pojke hvar skräddaren bodde. Hon visades till en liten låg stuga med klara fönsterrutor och en krusbärsbuske vid den snygga trappan.

Der inne satt skräddaren och sydde, hans hustru låg på sängen och den unga dottren satt med sitt syarbete vid fönstret. Hon hade förgråtna ögon och det var tyst och stilla i stugan. Sedan den unga flickan helsat, frågade hon huru det var med lilla Mina.

Alla tego och den unga modrens tårar började långsamt droppa.

„Lilla Mina har det bra," svarade omsider skräddaren med litet sträf röst, „hon har gått till Herrans glädje."

„Der ingen sorg eller nöd mera är," fortfor hans hustru, torkande sina ögon, „ja, ja, ja, det är bäst som sker."

„Men ni menar väl ej att . . . . att hon är död?“ frågade Helga, sväfvande på målet.

„Jo,“ sade nu den unga modren, „hon slocknade i går. När jag kom hem från fröken, så gret hon och våndades så grufligt, och vi tänkte att nog var det väl var i benet, och far tog sedan och stack upp det med en syl, och det kom ganska riktigt så mycket var och blod, och så hade Eskola värdinnan ett plåster, som hon fått för en växt på halsen för några år sedan, och det gaf hon åt oss och vi lade det på, men flickan bara skrek, och benet svall upp och blef svartblått och så svall magen tills den blef så stor, så stor och hon yrade, och i går så var det slut . . . Herregud ja, nog är hon ju i godt förvar, men . . . men . . . hennes far var så kär i henne . . . och han blef så till sig . . . och . . . och . . . hon var så snäll, den lilla ungen.“

Och bittert gråtande lutade den stackars unga qvinnan sitt hufvud mot bordet.

„Hvarför — hvarför — hjelpte jag ej henne förut!“ qved det inom Helga.

„Nå,“ sade skräddaren i det han sjelf torkade sina ögon på skjortärmen, „Vår Herre kan gifva er flere barn än ni önskar, så det är ingenting att gråta öfver. Man skall icke önska någon tillbaka till detta lifvet,“ och med en tung suck stack han den grofva nålen i sitt arbete igen.

Helga gick hem så olycklig, som hon ännu aldrig i sitt lif varit, och bittra anklagelser sargade hennes hjerta.

Djupt inne i skogen fans en gammal bofällig stuga, mossbelupen och sned, och i den bodde helt ensam en sjuttioårig gumma, Pitkä-Hellviiki kallad. Helga hade upptäckt den en gång under sina vandringar och sedan dess emellanåt besökt dess invånarinna.

En söndagsmorgon gick hon ut med en bok och kom då att gå der förbi. Pitkä-Hellviiki satt med korslagda händer på sin tröskel i solskenet och sjöng med sin gamla darrande röst en psalm. Då hon slutat, gick Helga fram och satte sig på en sten midt emot henne.

„Huru står det till?“

„Jo, tack, jag mår så bra nu,“ svarade gumman gladt, „gikten har låtit mig vara i fred så godt som hela sommarn. Se värmen, den är så välgörande. Och så hade jag bref från min son . . . i går.“

„Jaså, ni har en son?“

„Jaa. Han har varit spannmålskarl der borta i kyrkbyn, men så slog vår Herre honom med sjukdom och nu ligger han på klinikum i Helsingfors. Han kan litet skrifva, det är en sådan fiffig pojke, och nu skref han till sin gamla mor. Gud signe'n! Rapola husbonden var till kyrkbyn i fredags och hemtade det med sig. Han ber mig skrifva — ja — — huru skulle det gå till?“

„Kunde ni inte *låta* skrifva?“

„Nå, kanske skulle Rapola Lisa göra det goda åt mig, men så är det brefpengar.“

„Det kostar bara 20 penni“, sade Helga.

„Jo, jo, jag vet — men se — 20 penni — en sådan här gammal stackare, som jag, förtjenar ej många penni om dagen och när man sedan tager bort 20 penni, så käns det. Se, jag skulle ändå ej vara så illa deran — Gudskelof! — jag har haft mitt dagliga bröd genom att göra visplar, qvastar och näfverrifvor och sedan spånad om vintern, men i våras låg jag så länge sjuk när gikten tog fatt i mig och då förtjenade jag, förstås, ingenting, utan måste dertill låna från Rapola tre mark. Jag kunde ej dricka den kalla sura mjölken, och inte kunde jag få sönder det hårda brödet, och så köpte de åt mig kaffe och socker och litet slagvatten för gikten, och så skulle Stina ha sitt, för det hon var hos mig om nätterna ibland, och dit gingo de der tre markorna. Nu har jag under hela sommaren alltid lagt af några penni då och då att betala min skuld, och det fattas ej mera än 25 penni, så äro vi qvitt. Men tager jag nu 20 penni till brefpengar, så tynger det på mig igen. Jag skulle dö så lugn, sedan jag bara först vore skuldfri.“

Helgas ögon fyldes af tårar.

„Jag skall försöka skrifva åt er. Hvad vill ni nu säga?“

„Åh, kära snälla fröken, vill ni? Nå, låt mig nu se — säg, att jag tackar för brefvet och att jag mår bra, Gud vare lof, och han må icke misströsta, för vår Herre vet nog hvad han behöfver och det är allt till hans bästa, och han kan helsa doktorn att han bara sköter min gosse riktigt väl. Han har hustru

och barn, slarfven, som nog skulle behöfva honom. Ja — så kan fröken säga att här icke hörts några krigsrykten — och så blir det troligen ett godt år — ja — annat är det ej och sedan en vacker psalmvers till sist.“

„Hvilken psalm?“

„Åh, det vet fröken nog bättre än jag.“

Helga kände litet till svenska psalmboken, men alls icke den finska och bad gumman välja.

„Hvar är er psalmbok?“

„Nog är den på hyllan der inne, men det hjelper ej mig. Mina glasögon gingo sönder för ett år sedan och jag ser ingenting.

„Kan ni icke minnas nummern?“

„Nej, men den fins bland psalmer i Kors och bedröfvelse, och låter så här:

Jos siis kärsit vaivaa
Pysy lujan' aina
Kosk' hätä tahtoo voittaa
Koht' herran armo koittaa.“

Helga gick hem och med tillhjelp af lexikon och grammatik fick hon nödtorfteligen ihop brefvet.

„Magister Kallio skulle väl ej gilla det,“ tänkte hon småleende, „men kanske gamla Hedvig gör det.

Gamla Hedvig åhörde brefvet under strida gläd-jetårar och tackade Helga för besväret.

„Brefpengarna behöfver ni ej bekymra er öfver,“ sade Helga litet förlägen, „jag tog så mycket frimär-

ken med mig från Helsingfors och jag lägger nog ett på ert bref.“

„Nå, om jag nu orkar så mycket som plocka en rifva åkerbär, så visst skall fröken ha dem. Gud löne er!“

Helga böjde tankfullt sitt hufvud. „Jag har aldrig vetat sätta värde på 20 penni förut,“ sade hon till sig sjelf.

Från faster Amélie och flickorna hade kommit bref på bref under sommarens lopp. De tillbringade sin tid som förut och undrade öfver huru i all verlden Helga kunde uthärda ensam derborta. Helga hade beskrifvit huru vackert der var och huru vänliga alla menniskor voro emot henne. Hvilka äro „alla menniskor“? Fins der egendomar eller ungherrar? Eller kanske bara presten och länsmannen? Fins det måhända någon ung adjunkt? Var måhända magister Kallio hemma från Saarijärvi? Faster Amélie varnade för försigtighet, om så var. Ty magister Kallio var en utfattig magister och Helgas förmögenhet var så stor, att den „obligerade“ lika mycket som ett adligt namn. Helga lugnade dem med att hon under snart sex veckor ej sett andra ungherrar än Matti och Janne och Kalle, och att dessa ungherrar icke haft tid att fjesa henne, ithy att de ständigt voro sysselsatta med att berga hö, plöja, harfva och dika.

Helga hade icke brytt sig om att utförligare berätta om sina erfarenheter och intryck i ödemarken. Hon skref endast att mycken fattigdom rådde öfverallt. Derpå svarade faster att det ju var en gammal

sak att Finland är fattigt, men att det till stor del är folkets enfald och håglöshet som är skulden dertill och helsade från farbror, att hon icke skulle låta sitt goda hjerta narra sig att kasta bort sina penningar till hvarje tiggare. „Det är ju ändå bara en droppe i hafvet.“

Helga hade alltid hållit af sin förmyndare och hans familj, de voro ju hennes närmaste slägtingar och hade verkligen omfattat henne nästan med föräldrakärlek, men nu kände hon sig häftigt förbittrad.

„Kasta bort sina penningar! Är *det* att kasta bort? Hvarför hade de aldrig upplyst henne om denna fattigdom? Hvarför hade de ej lärt henne att använda sin rikedom till sina likars bästa? Nu kunde hon bara gifva ut 1 mark här och 20 penni der och det var verkligen en droppe i hafvet. Och var det ens rätt att på detta sätt hjelpa fattiga, men arbetsföra menniskor. Enfaldiga och håglösa? Hvarför skaffade man dem ej upplysning? Hvarför uttänkte man ej bästa sättet att ruffa upp dem? Hon hade god lust att sätta sig ned och skrifva ett långt bref fullt af skarpa förebråelser, men vid närmare betänkande lade hon pennan ifrån sig och beslöt att åtminstone skjuta upp dermed. Hennes slägtingar, gamla hufvudstadsboar, visste troligen lika litet om den verkliga nöden, som hon sjelf förut, och voro således jemförelsevis oskyldiga. Hon skulle godtgöra hvad de försummat i hennes uppfostran genom att sjelf sätta sig in i förhållandena och uttänka huru hon rättast kunde dela med sig.

Erika-dagen blef Helga bjuden på namnsdag till Rantala torp. Värdinnan var en rask och gladlynt qvinna på 40, år som med flit och omsorg skötte stället tillsammans med sin äldsta son.

Medan Helga drack kaffe, pratade värdinnan om sina angelägenheter och Helga svarade så godt hon kunde. Barnen drogos fram från alla vrår för att helsa, bannades för att de stodo med fingrarne i munnen och klappades sedan åter helt moderligt.

„De äro sådana bullerbasar och skåltömmare,“ skämtade modren. „Bäst man har en gryta full, så är den tom, när de bara slippa till. Två äro redan ute i verlden, en tjenar på prestgården, det är ett mycket godt ställe, och min äldsta dotter är gift.“

„Så? Hvar bor hon?“

„Åh, det är så långt, så långt, säga de. Padasjoki heter socknen. Två somrar har jag nu funderat på att fara dit och helsa på henne. Hon har redan en liten flicka, men . . . inte blir det.“

„Man kommer mycket lätt med ångbåt från Jyväskylä ända fram till Padasjoki.“

„Ja, men det kostar.“

„Det kan ej blifva mera än 10 mk eller så ungefär.“ sade Helga, „om ni tager däcksplats. Och härifrån till staden far ni med egen häst.“

„Jo, jo, men 10 mark.“

Helga tänkte på de summor hon och hennes kusiner kostat ut på balklädningar och nöjen. Hon hade så gerna velat skänka gumman dessa respenningar,

men fruktade att såra henne, ty egentligen fattig var torparhustrun ej.

Sedan de tillsammans talat om saken en stund, blef det beramadt att gumman skulle väfva åt Helga en rödrandig „folkdrägtskjol“ och tvätta hennes resbyke och dessa penningar måste hon använda till Padasjoki resan.

Gumman lofvade skrattande.

„Åh, hå, hå hvad Thilda skall blifva förvånad, när hon får höra att jag kommer — och den lilla flickan! . .“ fortfor hon med af rörelse darrande röst.

Så var saken afgjord och när brådaste tiden var förbi, skulle gumman Erika resa.

På det andra torpet, Helgas första bekantskap, stod ej lika väl till.

Värdinnan var fortfarande blek och såg sjuk och trött ut. Den lilla gossen skrek ständigt.

Helga brukade ibland gå dit och bära honom i sina armar fram och tillbaka för att söfva honom.

„Han måtte vara sjuk,“ sade modren trött, „han har nu skrikit så der i nära sex veckor. Och ingen bot har jag. Vänta, jag skall torka bänken innan fröken sätter sig. Ja, nog är här smutsigt, men hvem orkar skura och bråka! Jag har haft en sådan värk i ryggen och i hufvudet allt sedan han blef född. Man hinner ju ej blifva riktigt rask, innan man får stiga upp och börja med släpet igen. Så har Vår herre också gifvit oss bara gossar till först, så man har ingen nytta af dem. Inte vilja de sköta

pojken och inte kunna de mjölka eller spola eller någonting.“

„Kunde ni inte taga en piga, när ni är så sjuk?“

„Nej, det är icke att tänka på, hon skulle ju rakt äta upp oss, — och lön och kläder dessutom. Nej, nog får en försöka så godt en kan. Hade jag bara sömndroppar, nog skulle jag tysta munnen på den lilla skrikvargen, så att man helst *en* natt fick sofva.

„Sömndroppar?“

„Ja, de säga att de ha sådana på apotheket, men man får dem ej utan lof.“

„Nej, de äro mycket farliga,“ sade Helga allvarsamt, „det kunde kosta honom lifvet.“

„Kan väl hända, men de säga att de äro så fasligt goda. Om Vår herre ville taga honom, vore det allra bäst, men till *vår* gård hittar ej döden.“

Helga hörde med en rysning dessa ord. Hon hade aldrig föreställt sig att en moder *kunde* önska sitt barns död.

„Ni skulle ej nännas ge bort honom,“ sade hon vekt, „se huru söt han är, när han sofver.

Den fattiga modren brast i gråt. “Nog håller man ju af dem — men detta lifvet är så uselt — det är möda och bekymmer, när det som bäst varit hafver — det vore så godt för de små att slippa alltsammans.“

„Ja,“ tänkte Helga, „min förmyndare har rätt, några tusen mark äro en droppe i hafvet. Denna qvinna till exempel skulle behöfva läkare och medicin,

hvila och stark föda, hennes barn likaså. Så skulle här behöfvas en sköterska, kläder åt barnen — — gode Gud! *hvad* skall man göra!“

Helga tänkte på den välmående gården der hon nu bott under sommaren och under hvilken torpet hörde.

„Huru kunna de se detta elände och äta fläsk och smör alla dagar och se raden af hemväfda kjolar årligen växa till? Då torparbarnen emellanåt visade sig der, räckte värdinnan dem en bit bröd eller en smörgås, emellanåt skickade hon dem en kanna råmjölk då någon ko burit. Det var allt.

„Och hvad gör jag?“

Denna tanke slog ned på henne som en blixt. „Jag har en stor egendom med tio gånger så många underhafvande som detta hemman, och jag vet ej om de dö af svält, jag känner ej en enda af dem och har ej reda på hurudan min förvaltare är. Farbror vet det måhända, men han tillämpar kanske sina åsigter om en droppe i hafvet äfven der. Nej, jag måste sjelf se till det, jag måste fara till Salomaa ännu i höst. Och hvad kan jag väl göra, om der står till så som här? Skänka ett frimärke åt en och gamla kläder åt en annan! Nej, jag måste bosätta mig ibland dem. Men det skall farbror aldrig tillåta. Nå väl, då måste jag söka mig myndig i nästa sommar, jag blir då 21 år. Det kommer att blifva en storm utan like, men det kan ej hjelpas. *Nu* vet jag hvar min plats är och hvilket arbete jag har mig förelagdt!“

Sommaren led mot slutet. Augustimånen blänkte emellan de gamla furorna och speglade sig i den lugna mörka sjön. Morgnarna varo kyliga och ofta litet dimmiga, löfven begynte gulna och svalor och tranor öfvade flitigt sina små i att flyga. Nordenborgs hade flyttat in från landet och nu yrkade faster Amélie på att Helga skulle komma tillbaka. Med saknad tog den unga flickan afsked af sitt vackra sommarhem och af alla de vänliga menniskor för hvilka hon lärt känna och intressera sig.

Ja, det *blef* en storm, när Helga bad sin farbror ställa om att hon vid 21 års ålder skulle sjelf få disponera om sin förmögenhet. Och en ny storm när hon förklarade att hon för en tid ville bosätta sig på sin egendom och sjelf öfvertaga förvaltningen.

„Men du förstår ju ej ett grand af landthushållning,“ sade farbrodren, „du kommer att blifva dragen vid näsan af din inspektor.“

„Jag har tänkt på det. Jag skall taga kusin Gustaf till inspektor — Gustaf Palm.“

„Men så måste du hafva ett förkläde,“ sade faster Amélie, „du kan icke bo der på tu man hand med en 28-årig ogift man.“

„Jag skall bedja moster Malla flytta till mig. Hon hushållar nu för Gustaf och skall nog följa med honom. Hon skall vara mitt förkläde, ehuru jag lika

litet kan tåla detta ord som sjelfva idéen. Och så skall moster lära mig spinna, väfva och sköta ett landthushåll.“

„Du är så excentrisk, kära barn,“ klagade faster Amélie. „Malla är en god menniska, men någon finare bildning har hon ej — jag vet icke om hon kan anses lämplig — och så är hon inspektorns mor, det kunde falla henne in att ställa till parti mellan dig och Gustaf. Det vore att sätta bocken till trädgårdsmästare.“

Helga rodnade af harm.

„Faster Amélie, ingen gifter bort mig utan min vilja — och jag har dessutom helt andra planer.“

„Och hvad i all verlden skall du göra der!“ utbrast Deddy. „Du måste försaka teaterbesök och konserter, (baler bryr du dig ej om) och nöja dig med dryga landtjunkare och deras fruar och kanske en och annan ung flicka i kalfskinnskängor.“

„När jag får ledsamt, kommer jag tillbaka hit,“ sade Helga, „och lemnar moster Malla och Gustaf åt sitt öde.“

Moster Malla hörde till Helgas mödernesläget och var en fattig enka, sedd öfver axeln af faster Amélie och hela den rika delen af familjen. När moster Malla någon gång var inrest till Helsingfors och kom för att helsa på Helga, kallade fru Nordenborg henne till „den förfärliga menniskan,“ för det gumman uppträdde i en urmodig kappa och bahytt. Men Helga tyckte om hennes vänliga ögon och moderliga väsende och dessutom var hon den aflidna modrens

enda syster. Gustaf hade ej sett Helga på tio år. Hon hade ett dunkelt minne af att han var ofantligt lång och allvarsam och hade „lustiga“ kläder, hvilka kusinerna skrattat åt. Men hon visste att han med glans hade tagit studentexamen, att han kommit ut från Mustiala landtbruksinstitut som den första och ansågs vara en skicklig jordbrukare. Han arrenderade nu ett litet ställe någonstädes i Tavastland och hade svårt att slå sig ut. Helga skulle vinna två ändamål med att bedja honom taga hand om Salomaa. Hon skulle få en skicklig inspektor och hon skulle kunna hjelpa sina fattiga slägtingar, ty naturligtvis skulle Gustaf få en präktig lön.

Efter mycket bråk, mycket skrifvande och diskuterande redde sig myndighetsaffären så småningom. Farbror Nordenborg gjorde räkenskap för sitt fögderi och allt var naturligtvis i briljant skcik. Moster Malla lofvade komma, och Gustaf lemnade sitt arrende för att blifva inspektor på Salomaa.

Då den unga egarinnan, i sällskap med sin farbror, och dennes äldste son Frits, kom till sitt barndomshem, blef hon hjertligt emottagen. Moster Malla hade redan vädrat och dammat rummen, satt upp nya gardiner, bakat, stekt och kokat, så att hela huset var i det yppersta skick. Gustaf hade låtit klippa häckarna, ansa de gamla rosenbuskarna, rensa, putsa,

kratta, städa öfver allt, så att Helga blef hänryckt öfver huru vackert det var. Vid stranden låg en ny hvitmålad båt och i trädgården stodo gungbräden, allt såg så hemtrefligt, så „bebodt“ ut. Det fans ej tecken till det liflösa, tunga och dystra, som Helga förestält sig. Djupt tacksam och glad omfamnade hon sin moster och räckte handen åt sin kusin.

Gustaf var icke alldeles sådan hon förestält sig honom. Han var visst lång, men skilnaden mellan dem var ej mera så stor, som då hon sjelf var en tioårig flicka. Hans ögon voro lifliga och vackra, hans hy solbränd och frisk och en smakfull jägeriandrägt framhöll fördelaktigt hans på en gång kraftfulla och smärta figur. Han helsade enkelt och vänligt på Helga och hade för öfrigt ett så behagligt, lugnt och värdigt sätt, att icke ens Constance Nordenborg kunnat kalla honom „lustig“.

Denna tanke sysselsatte dock Helga endast ett ögonblick, ty först skulle man naturligtvis dricka kaffe, moster Malla satt redan framför kaffeköket, och sedan skulle man bese hela huset, trädgården m. m.

„Ja, här behöfs naturligtvis grundliga reparationer, min kära flicka,“ sade herr Nordenborg, medan han rörde om sockret i sitt kaffe. „Det vore kanske bäst att, sedan du sett dig omkring här, vi göra upp förslag till ändringar. Jag skall gerna stå till tjenst med råd och dåd. Sedan kommer du tillbaka till oss och låter kusin Gustaf öfvervaka det hela. Det är icke angenämt att hafva huset fullt af handtverkare

och gården full af byggnadsställningar, murbruk och tegelsten.“

„Tack, goda farbror, jag tror jag till en början låter allt vara som det är,“ sade Helga. „Jag behöfver ju ej representera och är nöjd tillsvidare. Moster och Gustaf, hoppas jag, skola äfven trifvas. . . .“

„Min kära flicka,“ skyndade moster att säga, „detta hus är ett kungligt slott mot vår lilla bostad på Leppävirta.“

Farbror Nordenborg viftade otåligt bort röken från sin papyross.

„En ung flicka med *din* förmögenhet har lika stor skyldighet att representera, som en senator eller en adlig godsegare. Jag har hört att det skall råda en ganska stor lyx på de kringliggande egendomarna och du kan ej stå efter. Här fins 7 rum och kök. Det är kanske *nu* tillräckligt, men du gifter dig. . . .“

„Och då får min man bygga till,“ skrattade Helga,

. . . „Och då blir det för litet. Här är ett förträffligt tillfälle att bygga en flygel till, just åt denna sida . . .“ och farbror beskref vidt och bredt huru han menade, ritade med blyertstift i sin annotationsbok och blef helt varm och ifrig. „Rummen äro vackra. Behöfva naturligtvis målas och tapetseras, nya kakelugnar, nya möbler . . . jag skall bedja någon möbelfabrikant i Helsingfors skicka dig en tapetserare, så ordnar han det hela. Du har i allmän-

het en fin smak, lilla Helga, om du bara vill öppna ögonen, så ser du nog hvar det brister.“

Farbror klappade lätt den unga flickans kind.

„Naturligtvis komma en del af dina donquixotteidéer att smälta bort, när du sjelf börjar handhafva dina angelägenheter. Nå, nå, troligen får du betala litet lärspån i början, det får en hvar. Men mitt kära barn, du vet att i din gamla farbror har du alltid en vän och rådgifvare, äfven sedan han lemnat förmyndarskapet ifrån sig.“

Helga tog hans hand och kysste den. „Jag vet det och tackar dig. Jag har ingenting rätt klart för mig och derför måste du hafva litet tålamod med mig. Jag vill först orientera mig och sätta mig in uti det hela.“

„Det är alldeles riktigt. Nå, min goda Gustaf, skola vi nu bese trädgården och så vidare.“

„Här är mycket att ordna,“ sade Gustaf, „köksträdgården är alldeles i lägervall och det är dock en ypperlig jordmån. Af blomsterträdgården fins intet qvar, utom några gamla rosenbuskar, svärdsliljor och pioner. Jag har varit så upptagen af de vidsträckta egorna och af att låta den förra förvaltaren visa mig allt, att jag ej ännu haft tid med trädgården.“

„Nå, om den skola moster och jag taga hand.“

„Ja, mamma är nog intresserad af sådant.“

„Du har ett uselt stall, Helga,“ kom Frits helt andtruten till stället. Han föraktade trädgård och dylikt pjåsk. „Det behöfver byggas om från ringaste

rot. Då råder jag dig att genast låta göra golfvet af gråstensskifvor eller tegelsten samt marmorkrubbor. Så hafva de på Bollsta och om det äfven förefaller dyrt, blir det i längden det billigaste.“

Helga mätte den lilla vigtiga tuppkycklingen med en halft road, halft förtretad blick och svarade icke.

„Om du vill låna en bok af mig om hästskötsel, så kan du der få se huru ett stall bör byggas: högt, ljust, rymligt, varmt och väl ventileradt. Och vill du hafva hästar af fin race, så fins ingen bättre rådgifvare i den vägen, än Henrik Husgafvel på Bollsta.“

„Tack, tack. Jag skall väl tänka på saken.“

„En präktig ridhäst för dig sjelf är det första.“ Frits sänkte rösten en smula. „Du kommer att taga dig ut som en drottning, Helga. Denna krona af präktiga svarta flätor under en ridhatt och din smärta figur. . . .“

„Förskona mig Frits, från dina dumheter.“

„Det är mitt allvar.“

„Det är jag öfvertygad om.“

„Hvad är det för ett ruckel som står der på udden?“ frågade herr Nordenborg.

„En spannmålstorparebostad.“

„Mycket pittoresk,“ utbrast Frits och jemkade om sin pince-nez, som ej ville hållas på den lilla näsan. „På afstånd taga sig sådana der sneda och halft förfallna stugor utmärkt bra ut.“

„Ja, på afstånd,“ sade Gustaf allvarsamt.

Helga märkte genast att det låg någonting särskildt i kusinens ton och sade derför: „det fins väl en väg längs stranden? Kunna vi ej gå dit?“

„Ja visst, en mycket vacker väg.“

„Är den möjligen fuktig?“ frågade Frits litet oroligt.

„Nej“, svarade Gustaf med en litet spefull blick på den unge herrns fina stöflar.

Stugan låg verkligen pittoreskt på en vacker udde, en knapp half verst från gården, men på nära håll var den mindre treflig. Den lilla gårdsplanen var en enda sophög. Grisar, höns och smutsiga barn tumlade om hvarandra bland skräpet. Då Gustaf öppnade dörren slog en så förfärlig stank emot de besökande, att Helga ovilkorligt förde näsduken till munnen och farbror Nordenborg spottade bakom sin fina handske.

„Är detta en af mina spannmålstorpare?“ frågade Helga förfärad.

„Ja,“ svarade Gustaf kort.

„Förfärliga djur af osnygghet!“ mumlade Frits.

„Jag ville se den som skulle kunna hålla snyggt och ren luft i denna trängsel,“ sade Helga skarpt.

„Är någon sjuk?“ frågade hon sedan en qvinna, som satt med ett liten barn i famnen.

„Jo, det är min svärfar. Han är 70 år gammal och har nu legat 3 år till sängs och måste skötas som ett barn.“

„Hvar är er man?“

„Uppe vid gården och plöjer.“

„Huru många barn hafven I?“

„Fem.“

„Hafva de endast detta rum?“ frågade Helga af Gustaf.

„Ja, och en badstuga på andra sidan förstugan.“

Helga vände sig om för att gifva Frits „ett par ögon,“ men Frits hade „tagit sin Matts ur skolan“ och aflägsnat sig från detta obehagliga ställe, — pittoreskt endast på afstånd.

„Hurudan har väl förvaltaren varit?“ frågade Helga tankfullt, medan en smärtsam känsla af ånger och sjelfförebråelser likt ett svärd gick genom hennes hjerta.

„Åkrar och ängar äro utmärkt väl skötta,“ svarade Gustaf medan han öppnade ett led för att låta sällskapet passera.

„Men detta elände — — alldeles invid gården — — — en stor egendoms spannmålstorpare.“

Gustaf dröjde att svara.

„Det är ofta så, då egaren ej bor på stället,“ sade han slutligen, „och dessutom . . . . . är allmogen här på orten ej van vid stort bättre . . . . . dessa hafva det ej sämre än på de flesta andra egendomar i trakten.“

„Du ser det, kära barn,“ skyndade herr Nordenborg att säga, „allmogen är van vid det. Man bör ej skämma bort dem. Lägg det på minnet. Skulle de behöfva ventiler och badrum, bibliothek så skulle vi få taga till tiggarstafven.“

„Det är likväl en stor skillnad på lyx och snygghet,“ sade Helga mörkt.

„Ja visst, ja visst. Du bygger dem en litet större stuga, den här *var* verkligen liten. Tavastländningen är grufligt osnygg. Gustaf, vi hafva det bättre i Nyland. De äro mera bildade der. Här stå de mycket lågt, mycket lågt.“

Gustaf slog hufvudet af några prestkragar med sin käpp och svarade lugnt: „tavastländningen har många goda egenskaper, men farbror har rätt, bildning behöfs nog — både här och i Nyland,“ tillade han leende.

Följande morgon afreste herr Nordenborg med son. Den unge Frits, tjugu somrar gammal, hade vid anblicken af den präktiga egendomen, vid tanken på det nya stallet med marmorkrubbor, race-hästarne och den verkligen bedårande platsen för en blifvande stilig hundgård, fått betänkliga skof af hjertklappning. Helga var, noga taget, ej någon skönhet. I en balsalong tog hon sig ut som en nunna mot de andra glada, koketterande flickorna. Men så här i hvardagslag, med en mörkblå bomullsklädning, . . . de kloka vackra ögonen och den hvita hyn togo sig mycket bra ut. Frits arbetade upp sig till en hjertnjupen sinnesstämning, hviskade och suckade, då han stod bredvid Helga på balkongen och bar sig åt som en

förälskad tok. Helga hörde knapt på honom, men då han kort före afskedet mumlade om svårigheten att skiljas, sade Helga gladt:

„Kom snart tillbaka då, käre Frits.“

Frits hade föredragit att den unga flickan rodnat och stammat, men då hon nu ej gjorde det, beslöt han helt klokt att taga henne på orden och ofta besöka henne. Han *skulle,* han *måste* vinna henne. „Om blott den der prinsaktiga inpektoren vore ur vägen,“ tänkte han förbittrad. Frits var mäkta generad öfver att vara ett hufvud kortare än Gustaf och knypplade förargad på de ljusa fjun som en gång skulle blifva mustascher, medan inspektoren kunde yfvas öfver det vackraste svarta skägg.

„Farväl nu, mitt kära barn,“ sade herr Nordenborg vid afskedet, “visa att du kan bära din myndighet! Betrakta fortfarande vårt hus som ditt hem. Adjö, bästa kusin! Malla, skicka Helga emellanåt till hufvudstaden och låt henne ej förälska sig i någon fattig lycksökare. Lycka till, bästa Gustaf, du är en erfaren och skicklig jordbrukare, har jag hört, och du känner verlden. Håll in tyglarna på den här unga egendomsegarinnan och lägg hämsko på hjulet ibland, annars bär det åt fanders.“

„Hör nu min kära inspektor, nu skulle jag vilja ha ett allvarligt samtal i affärer,“ sade Helga då far-

bror Nordenborgs vagn försvann vid den sista krökningen.

„Jag står till tjenst.“

„Låt det icke blifva för långt,“ sade moster Malla, jag har ännu att visa dig linneskåpet och visthuset, mjölkkammaren och många andra saker.“

„Godt, godt, älskade moster, jag skall vara uppmärksam och förståndig, men nu måste jag först tala några ord med Gustaf, jag hörde att han sedan skulle gå till en långt aflägsen åker. Sätt dig nu här framför mig, annars ser det ut som om du verkligen vore en aflönad inspektor.“

„Det är jag ju också,“ sade Gustaf leende, tagande den stol Helga bjöd honom.

„Först måste jag bereda dig på att jag har en massa *„idéer.“*

„Jag vet. Farbror bad ju derför att jag skulle hålla in tyglarna.“

„Ja, men nu vill jag ej veta af några tyglar — jag menar jag vill ej bara lyda, jag vill hafva goda råd, öfverväga och pröfva, och sedan ändå göra som jag sjelf vill.“

„Du har ju att befalla öfver mig och öfver egendomen.“

„Ja, men jag vill inte heller befalla. Jag är en ung, fullkomligt oerfaren flicka, har ingen kunskap om affärer, penningar, jordbruk, lagar eller någonting. Jag har bara idéer och en god vilja. Du, kära Gustaf, skall blifva den som leder mina idéer in i rätta spåret.“

„Jag tackar dig för ditt förtroende, men du kan ju icke veta om jag förtjenar det.“

„Nej, det skall framtiden utvisa, men du har erfarenhet, kunskaper och praktisk duglighet. Om jag ser att du är en hårdhjertad inspektor, som bara sköter åkrarna, och ej bryr dig om menniskorna, så skiljer jag dig genast.“

Gustaf bugade sig leende.

Moster Malla hade suttit tyst med sin stickstrumpa, men sade nu: „din fordna förmyndare är en allmänt känd och skicklig affärsman och han lofvade ju fortfarande vara din rådgifvare.“

„Åh ja, men farbror vill hafva en större våning och nya tapeter och möbler, men jag vill hafva nya arbetarebostäder. Våra åsigter äro så olika.“

En glädjeblixt upplyste för ett ögonblick den unga inspektorens ansigte.

„Jag vet att jag har en stor förmögenhet, den kan omöjligt blifva slut om jag bygger en bostad af två rum och kök åt mina torpare.“

„Du är en god flicka“, sade moster, “men du får komma ihåg det gamla ordspråket: gör bonden rätt, men aldrig godt. Bonden är för det mesta otacksam. Ju mera man gör för honom, ju mera fordrar han.“

„Men hvad är rätt?“ utbrast Helga med blixtrande ögon. „Är det rätt att jag ensam bebor 7 rum och på mitt torp bo 7 personer i ett rum?“

„Ja, ja, du gör som du vill. Nog är det ju synd om dem ibland.“

Gustaf log. „Mamma följer icke så strängt det gamla, men i mitt tycke grymma ordspråket, det kunna de fattiga på Leppävirta tala om.“

„Jag har aldrig haft mycket att hjelpa med“, sade moster Malla med en suck.

„Nej, men Helga har, och derför är det helt naturligt att hon vill hjelpa.“

„Nu hör jag att du är på min sida“, sade Helga gladt. „Så mycket har jag nu sett af fattigdom, att jag förstår att det är lönlöst att då och då skänka bort en mark, en gammal klädning eller bygga en ny stuga. Jag skulle vilja gifva mina underhafvande, arbetare och tjenare så goda löner att de kunna stå sig väl, att de, om de äro nyktra, flitiga och sparsamma, kunna hafva det snyggt och trefligt, erhålla läkare i nödens stund och hafva någon tid öfrig till hvila och förströelse samt någonting öfver för ålderdomen.“

„Det blir nu icke så alldeles lätt att ställa om de der sakerna klokt och rättvist“, sade Gustaf allvarligt, „isynnerhet då underhafvandena på de andra egendomarna hafva det så annorlunda.“

„Men huru är det“, frågade Helga oroligt, „har jag full rätt att ställa för mina torpare som jag sjelf vill?“

„Jo bevars, ingen lag kan hindra dig att gifva dem ett slott att bo uti. Det skulle bara hafva den olägenheten, att du skulle blifva öfversvämmad af sökande till dina torp.“

„Godt. Då skola vi nog tillsammans finna det bästa sättet.“

„Gustaf har nu inte gjort annat än funderat på de der sakerna“, sade moster Malla“, han har läst packor af böcker öfver arbetarens ställning i Amerika, England, Tyskland och andra länder, och hade han haft mera att röra sig med, så hade Leppävirta torparena mått som prins i bagarbod. Redan nu ville halfva socknens karlar blifva drängar och spannmålstorpare hos oss.“

Gustafs bruna kind hade blifvit litet rödare vid modrens ord, men han blickade frimodigt upp och sade: „ja, mamma var litet rädd att det skulle bära omkull för mig, men allt gick dock rätt lyckligt. Ett som är vigtigt, Helga, är att vi bjuda till att hafva idel nyktra och dugliga karlar på egendomen. Drinkare och slarfvar äro omöjliga att hjelpa. Ju bättre inkomster de få, desto mera hafva de att supa upp och hustrun och barnen blifva alltid de som få lida.“

„Du har rätt. Det har jag ej tänkt på.“

„Inom ett halft år skall jag taga reda på hvad för folk vi hafva att göra med. När det gäller att nästa gång göra upp kontrakt med torpare och städsla tjenare, kan jag säga dig om det fins sådana som man bör skilja.“

„Och så snart du hinner, för du mig omkring till alla mina torp och andra egor — gör du det?“

„Ja, gerna.“

„Godt. Nu är du entledigad för denna gång och jag står till tjenst, om moster nu vill föra mig omkring på sitt område.

Nu följde en tid af den lifligaste verksamhet på Salomaa. Moster Malla styrde och ställde inomhus, Gustaf ledde utarbetet, öfvervakade byggnadsarbetet, förde böckerna, gjorde upp ritningar till arbetarebostäder m. m. Helga var öfverallt. Hon ville lära sig ett landthushåll grundligt och när aftonen kom, var hon helt trött af bakningar och hushållsbestyr, promenader till åkrar, ängar, torp och stugor. Hon hade hufvudet fullt af planer och kostnadsförslag, förbättringar och inrättningar af alla slag. Hennes kusiner Nordenborg, som gäspade af ledsnad i sina hängmattor på Backas, kunde alls icke föreställa sig huru nöjd och glad Helga var, oaktadt hon hvarken kunde göra besök eller höra konserter, icke hade någon ångbåtsbrygga i närheten, icke ens hunnit läsa en enda roman eller virka en aln spets under hela sommaren.

Några visiter hade Helga visserligen gjort hos grannarna, på ett par egendomar och på prestgårdarne. Men man hade tagit något stelt emot henne; ryktet om hennes förbättringar och nybyggnader hade som en löpeld spridt sig kring socknen och de gamla herrarna tyckte ej om det. Deras torpare hade „förbannadt bra“, menade de, och alla nya funderingar var bara att „lägga hyende under lasten.“ Fruntimren hade till sin förvåning och ledsnad lagt märke till Helgas enkla toilett och insågo genast att de intet hade att lära af den hufvudstadsdamen. „Hon ger väl så mycket presenter åt torparena, att hon ej har råd att bestå ens en spetsbit eller en rosett på sig sjelf“, sade de litet försmädligt.

Helgas egna underhafvande hade ej klart för sig huru de rätt skulle förstå den unga frökens åtgärder. Att hon var en god menniska trodde de nog, men litet besynnerligt var det att hon frågade så mycket om deras förhållanden, att hon var så noga med barnens vård, att hon så noga gaf akt på deras sätt att sköta sitt hushåll, att hon anmärkte om osnygghet och oordentlighet o. d. Men ledsen kunde man ej blifva, det kommo de alla öfverens om. Många mödrar hade Helga vunnit bara genom att taga deras små barn i sin famn, kyssa och smeka dem, då hon fann någon liten unge ren och putsad, direkte kommen från badstugan. Helga bemödade sig på det omsorgsfullaste att lära känna och förstå allmogen. Hon tyckte ej om deras sätt, ett slags tillgjord ödmjukhet blandad med litet misstro och nyfikenhet. „Men det skall nog ge sig“, sade hon. Jag *skall* en gång vinna deras förtroende.“

En afton på senhösten, då Gustaf slutat sitt arbete på kontoret och kom in för att hålla sällskap med fruntimren, sade Helga:

„Jag förstår icke huru det kunnat finnas en tid, då jag icke hade någonting att göra. Nu vill dagen ej räcka till.“

„Ja, i dag hafva vi gjort undan hela korfgörningen“, sade moster belåtet, “men du borde också tänka

litet på dina nöjen. En ung flicka skall icke så der bara — arbeta och träla.“

„Men det *är* mitt nöje tillsvidare“, försäkrade Helga, „och jag har ännu så mycket att uträtta. Vi måste hafva en egen skola . . . .“

„Kära flicka, det är ju kommunens sak“, invände moster litet misslynt.

„Ja, det är så, men när nu kommunen ej *kan* inrätta en skola i hvarje by och mina underhafvande ej kunna undvara sina barn en hel termin och ej hafva råd att hyra rum åt dem i kyrkbyn, så måste *jag* sörja för att barnen blifva undervisade. Så måste jag hafva en sjukstuga, ett slags lazarett och jag vet redan hvem som skall blifva sköterska. Jag har förälskat mig i Halta-Lena. Hon har någonting så klart och godt i sitt ansigte. Hon kan ej försörja sig med utarbete, men sköta sjuka gör hon förträffligt. Så måste vi ha ett litet lånebibliothek med läsesal, dit alla hyggliga och nyktra menniskor få komma om lördags- och söndagsaftnarna för att läsa en tidning eller låna en bok. Det blir en massa med arbete för mig, korrespondens med läkare och bokhandlare, val af böcker, inköp af skolmaterial. Och vet du, Gustaf, jag har en idé.“

Gustaf såg leende på henne — hon hade alltjemt nya ideér.

„Byggandet och inredningen af skolan, allt snickare-, murare-, smed- och målare-arbete skall utföras af mina underhafvande. Likaså sjukstugan med bolstervar, sänglinne och handdukar. Kunna de det?“

„Åh ja, om du ej vill hafva det alltför elegant. Isynnerhet under ledning af någon handtverkare från staden skulle det nog gå.“

„Det är för att de under vintern skola hafva så mycket arbete de hinna med och derigenom äfven inkomst. Som moster ser, blir det ej mycken tid öfrig för nöjen“, fortfor Helga skrattande. „Men det är synd med moster. Hvarför far moster ej på ett litet kafferep till grannarne? En häst skall alltid stå för din räkning, säg bara till åt Gustaf.“

„Jag bryr mig inte om att resa ensam“, sade moster smått förtretad. „Hvad skall jag, gamla menniskan, skaka kring landsvägarna, när du och Gustaf, som äro unga, sitta hemma?“

„Var icke ledsen, moster, nu komma vi bestämdt, då Gustaf får litet andrum och vi hafva visthusen fulla med korf, hålbröd och salt kött.

Gustafva-dagen reste man således till prostgården. Der samlades hela socknen för att gratulera den gamla vänliga prostinnan, som nu i snart 30 år tagit emot gäster denna dag. Då hon helsade på Helga, tog hon den unga flickans båda händer i sina och tryckte dem hjertligt. Helga såg upp helt förvånad och förlägen, men senare på qvällen förstod hon den gamla fruns mening med denna vänlighet.

Som vanligt var det ganska stelt i början. Kaffet dracks under tystnad, men derefter började de äl-

dre damerna halfhögt samtala, två och två, om tjänstefolket och hushållet, barnen och annat mera. De gamla herrarna i prostens rum voro redan i full fart med sädespris och jordbruksmaskiner, rior och nya hästar.

I lilla förmaket invid salen sutto de unga flickorna med sina virkningar, i smyg betraktande hvarandras klädningar, men isynnerhet Helga från topp till tå. Helga funderade förgäfves på hvad hon skulle säga för att få ett samtal i gång. Flera af flickorna sågo helt trefliga ut, men höllo sig skyggt på afstånd. Ändtligen kommo ett par ungherrar in. Nu var pratet snart i gång, muntra infall vexlades och det unga sällskapet tycktes hafva roligt nog. I början tittade de litet blygt på Helga innan de öppnade munnen, de voro ej säkra på om hon kunde tala om hvardagliga saker, men blefvo lugnare sedan de hört henne ifrigt tala om croquettspel och fotvandringar. De hade trott henne vara någonting midt emellan pietist och blåstrumpa.

Senare på aftonen, då alla samlats i salen och språklådorna voro riktigt i farten, satte sig kronofogden Berg bredvid Helga och sade med en putslustig blinkning i sina små grå ögon:

„Nå, det här är nu den unga fröken, som har vändt upp och ned på Salomaa.“

Helga rodnade. Skulle han nu inför hela sällskapet börja diskutera hennes åtgärder och planer, som i vissa fall ännu voro så ofullkomliga, så omogna och osäkra!

„Räcka penningarna till ännu, lilla fröken — fröken Donquixotte?“

„Jag tror väl“, svarade Helga generad.

Största delen af sällskapet hade tystnat för att höra på hvad som nu skulle komma.

„Bara tror? Aj, aj! Hör nu, herr Palm, edra åkrar och sädesstackar och diken äro mönstergiltiga, jag reste nyligen genom Salomaas egor, men ni måste visa lilla fröken här, att det bär åt fanders om man börjar med alltför nymodiga funderingar. Hvad skall nu de eleganta torparvåningarna tjena till?“

„Åh, herr kronofogde, eleganta?“ utbrast Helga.

„Ja, e-le-gan-ta. Två rum och kök och en veranda-artad trappa och stora, klara fönster. Min gumma och jag och våra nio barn hafva i tiotal år bebott ett gammalt boställe, fem rum och kök och ett par vindskamrar. Vi skulle snart kunna vänja oss vid ett slott med 30 rum och torn och vindbrygga, men det är onödigt, kom-plett o-nödigt. Hvad tror fröken bönderna äro vana vid? *En* stuga, som de dela med grisarna och hönsen — det äro *de* vana vid. Skall man sätta högmod i dem och vänja dem vid bättre?“

„Vildarna hafva endast jordkulor“, sade Helga litet modigare, „men det anses ju som ett framsteg, när menniskan börjar skaffa sig bättre bostäder, koka sin föda och sy sig kläder.“

„Jo, men det är långt emellan vildens jordkulor och edra torp.“

„Då jag kom till Salomaa, bodde en arbetarefamilj i en bostad, ingräfd i en backe. Den hade jord-

golf och väggar, och några stenar till eldstad — den närmade sig nästan en vildes jordkula.“

„Jo, jag vet, kringvandrande jernvägsarbetare och landsstrykare bygga sig sådana boningar ibland. De äro mycket varma och ganska bra“, sade kronofogden lugnt och tog sig en pris.

Helga såg på honom med gränslös förvåning. „Och trängseln — fukten — och osnyggheten?“ sade hon.

„Åh, bästa fröken“, hördes nu en röst bland fruarna i soffan, „allmogen *är* osnygg. När edra torpare flytta in i sina nya bostäder, så hafva de bara mera rum att skräpa uti och svårare hafva de att hinna skura tre golf än ett.“

„Jag hade hoppats att finna ett sätt . . . . att inverka på dem till förbättring dervidlag.“

„Det är icke så godt“, sade den myndiga frun i soffan, „allmogens qvinnor äro med all sin dumhet högmodiga, det är icke godt att ge dem ett råd eller en förebråelse.“

„Och en olägenhet kommer ännu till“, vidtog kronofogden. „När Salomaa-fröken skämt bort sina underhafvande med vackra, rymliga, ljusa bostäder, goda vilkor och en timmes kortare arbetsdag än på andra egendomar — ty det är ju sant?“

Helga gaf Gustaf en orolig blick, skulle han då icke *alls* hjelpa henne!

„Jo, det är sant, jag tyckte — jag tyckte att det var grymt att låta dem arbeta till kl. 9, då de mera af-

lägset boende måste stiga upp klockan 3 på morgonen för att hinna fram tills det ringer.“

„Ja, ja, jag ville bara säga att allt detta gör, att edra torpare, spannmålskarlar och drängar ej duga hos någon annan, sedan de fått smaka på bättre.“

„Men“, sade Helga försagd, „jag kan ju ej sysselsätta mera än ett fåtal arbetare och de öfriga *måste* underkasta sig edra vilkor.

„Ja, med sura miner och uppstudsighet och ständiga uppgifter om huru det är på Salomaa.“

Helga kände tårarna uppstiga i sina ögon.

„Det der om kortare arbetsdag är nu alldeles riktigt“, sade långsamt en godmodig patron, som stod med sin långa pipa i dörren till herrarnas rum.“ En fattig fan behöfver sofva efter en tung dag på hö-ängen eller vid plogen. Hos mig har det ringts klockan 8 redan i tio års tid.“

„Ja“, sade kronofogden med hetta, „och dina karlar äro de mest supiga, lata och fattiga i hela socknen.“

„Ja, det är deras ensak“, skrattade patronen och torkade sin stora röda näsa med en brandgul silkesnäsduk.

„Hvad jag vill säga, lilla fröken“, återtog kronofogden, „är detta: vi lagens folk känna menniskorna; bönderna äro ofta med förlof sagdt, stora svinhundar, de äro dumma, gu' nåde oss så visst, och obildade, det gör att de äro lata, osnygga och supiga. Den bildade menniskan kommer ingen vart med dem genom barmhertighet. Jo — „bryt ditt bröd med den arma“ — kronofogden harklade sig, han ville minnas

att dessa ord funnos nogonstädes i bibeln och var sjelf litet rörd öfver att kunna citera någonting sådant — „skänka den usla en bit bröd och kläder, när de behöfva, gifva dem litet medicin ibland och en mark då och då — det är reson i det, men intet vidare. Gör bonden rätt, men aldrig godt, det är ett sant ordspråk.“

Helgas blick sökte ovilkorligt moster Malla.

Den goda gamla satt helt anspråkslöst i ett hörn vid kakelugnen. Då kronofogden upprepade de ord hon sjelf sagt flera gånger, rodnade hon starkt. Hennes åsigter voro ändå betydligt annorlunda, än den gamle herrns och hon insåg nu att detta ordspråk kunde vändas och uttäjnas på många sätt.

„Och ändå är jag öfvertygad om att ni är på rätta vägen, min kära unga fröken“, sade nu plötsligt den gamla prostinnan. Tårarna stodo i hennes milda ögon och det grå hufvudet darrade af sinnesrörelse.

„Ja mor“, sade nu prosten och klappade henne på axeln, „om du icke gifvit bort så mycket, vore vi dubbelt rikare.“

„Vi hafva nog“, svarade prostinnan modigt. „Min vilja har varit god, men jag tror att denna unga flicka börjat från den rätta ändan. Hon är klokare än jag, men det är icke underligt. Verlden måste ju gå framåt. De som komma efter henne blifva ännu klokare — om vi nemligen stå fast vid att älska vår nästa som oss sjelfva.“

De unga flickorna hade emellertid varit förtvifflade under hela detta samtal. Att slösa tiden med

dessa lönlösa dispyter, när man kunde använda den till att dansa! En af de otåligaste hade hviskat litet med gamla fröken Rydberg och i samma ögonblick prostinnan satte punkt för sitt andragande, ljöd en liflig vals från pianot. I nästa ögonblick sväfvade Helga bort öfver gofvet med unge löjtnant Svahn. Hon dansade med en van hufvudstadsdams elegans och grace och hennes ansigte, lifvadt och förklaradt af det djupa intryck prostinnans ord gjort på henne, var riktigt vackert i detta ögonblick.

„Hon är söt“, tänkte löjtnanten, „för sig som en verklig dame, och jag skulle snart taga ideérna ur hennes lilla hufvud.“

På hemvägen satt Helga tyst i vagnshörnet och tänkte öfver aftonens samtal. Hon var orolig, osäker, missmodig. För hundrade gången uppsteg den tanken hos henne: „gör jag rätt?“ Och så stod åter den gamla prostinnans ord för henne: „ni är på rätta vägen.“ Men prostinnan är en gammal godhjertad fru, som kanske låter sitt hjerta springa bort med förståndet. Att tro att bönderna för det mesta voro „svinhundar“, som kronofogden så kraftigt uttryckte sig, var naturligtvis ej rätt, men — hon hade nog märkt att *alla* ogillade henne, egendomsegarena, länsmannen, den tjocka frun i soffan, den unga pastorskan med sina tunna läppar och skarpa, svarta ögon — alla!

Då Gustaf steg ned från kuskbocken för att hjelpa ut fruntimren, sköt Helga undan hans hand och sade:

„Jag är ond på dig. Hvarför sade du ej ett ord? Du teg, och de trodde att du samtyckte till deras grymma åsigter.“

Gustaf svarade icke, men då de stodo i den upplysta tamburen och han tog sitt ljus för att gå till sitt rum, sade han allvarsamt:

„Min ställning som din inspektor är ansvarsfull, det har jag alltid vetat, och nu påminte mig kronofogden åter om att jag helst borde hålla mig bara till skötseln af åkrar och ängar, ty det förstår jag.“

„Ja, men jag sade dig ju genast vid vårt första samtal att jag skulle afskeda dig, om det skulle visa sig att du ej brydde dig om menniskorna.“

„Jag bryr mig om menniskorna, men det är dina penningar och jag gör kanske ej rätt uti att styrka dig uti dina planer och uti sådana förändringar, som alltför mycket skilja sig från hvad andra göra.“

Helga såg på honom med en allvarlig och forskande blick.

„Tror du att jag, oaktadt jag kan göra misstag och slå öfver målet någon gång, att jag, som prostinnan sade, är på den rätta vägen.“

„Det tror jag“, svarade Gustaf fast, „jag tror att menniskan omöjligt kan blifva lycklig utan att sträfva för andras lycka. De, som företrädesvis böra blifva hågkomna, det är de, som minst kunna kämpa för och hjelpa sig sjelfva, de som ej hafva några fördelar i egendom eller bildning eller intelligens. Det är det du försöker göra, och derför tror jag du är på rätt väg.“

Helga sade endast „tack“, men hennes handtryckning var varm och hennes blick strålade.

Moster Malla lyssnade belåten ehuru mycket sömnig till de unga. Hon hade sina små planer för denne älskade och i hennes tycke så förträfflige son, planer som mycket stredo emot löjtnant Svahns. Hon tyckte det började arta sig bra och lade sig glad och tacksam denna afton på sitt mjuka fjäderbolster. Huru det stod till med stackars Gustafs hjerta hade hon längesedan sett, huru försigtig, lugn och ogenomtränglig han än var, men med Helga hade hon ej kommit under fund. Den unga damen tycktes ej bry sig om någonting annat i verlden, än sina nymodiga funderingar och umgicks med Gustaf som med en bror eller en god kamrat. Men i afton lyste ju hennes ögon som ett par stjernor. Ja, hvem skulle i längden kunna stå emot Gustaf!

Moster Malla mistog sig nu grundligt hvad Helga beträffade, ty hon hade verkligen ej en tanke på hjerteangelägenheter och hade icke drömt om att Gustaf kunde hysa andra känslor för henne, än lugn vänskap och sympathi. Men hvad Gustaf beträffade, hade modershjertat gissat rätt. Han blef mycket snart förälskad i sin kusin, ehuru förhållandena gjorde att han omsorgsfullt dolde sina känslor. Men det var icke lätt för honom att dagligen umgås med henne, utan att förråda sig. Och att under vinterns lopp, då umgänget grannarne emellan blef lifligare, se Helga omgifven af beundrare, hvilka täflade om hennes hand, det var mer än han kunde bära.

Den ömma modren lade märke till huru den käre gossen blef allt mera allvarsam och huru han mer och mer uppehöll sig på kontoret eller i sitt rum, i stället för att sitta inne hos fruntimren på lediga stunder.

Den unge mannen hade observerat hvarje blick, hvarje ord, hvarje färgskiftning i sin kusins ansigte. Hon tänkte sist af allt på att gifta sig. Hon hade tagit till sin lifsuppgift att på hennes gods skulle ej få finnas en enda nödställd menniska. Barnen skulle få undervisning, arbetsföra män och qvinnor skulle få sysselsättning, gamla och sjuka skulle få understöd. Detta upptog hennes tankar och tid. Hon var lycklig öfver att finna sympathi, att kunna rådföra sig med någon som förstod henne — derför var hon så vänlig, så hjertlig, men älska honom, nej — det gjorde hon icke.

En solig majdag gick Helga förbi tvättstugan, som stod alldeles invid sjöstranden, omgifven af lummiga svartalar. Hon kände sig så lycklig och tacksam, hon tyckte att våren aldrig varit så vacker som i år och att Salomaa var det vackraste ställe i verlden.

Då hörde hon en mild och sorgsen röst sjunga derinne i tvättstugan. Helga stannade.

„Äitin' mun synnytti
Tuoss' suuress' köyhyydess',

Ja murhen maljaa maistan
Jo pienessä nuoruudess'.“

Här blef sången afbruten nästan som af en snyftning. Helgas hjerta var alltid öppet för deltagande och hon beslöt att taga reda på hvem det var, som denna herrliga dag kunde vara så sorgsen.

Då hon inträdde stod huspigan, den nätta och prydliga lilla Inga, vid tvättbunken flitigt sysslande med kläderna, medan några tårar långsamt rullade ned för de runda kinderna. Då hon varseblef sin unga matmor i dörren, for hon hastigt med den våta handen öfver sitt ansigte och försökte se lugn och obesvärad ut.

Men Helga närmade sig henne och i det hon lade sin hand på tjenarinnans axel, sade hon vänligt:

„Du har gråtit, Inga, hvad är det som gör dig så sorgsen?“

Inga, hvars hjerta var fullt förut, rördes af denna deltagande röst. Hon slog förklädet för ansigtet och brast ut i bittra tårar.

Då hon litet lugnat sig, sade Helga: „kan du icke säga mig det? Kanske kunde jag hjelpa och råda dig.“

„Nej, här kan ingen hjelpa“, suckade Inga, men hon började ändå, ehuru förlägen, berätta sin historia. Hon var sedan 2 år förlofvad med Bertel, stalldrängen. Han var så nykter och beskedlig, det kunde inspektoren intyga, men de hade intet, utom några tiotal mark på sparbanken. Han hade fått slita myc-

ket ondt som barn och derför hade han beslutit, att han icke skulle blifva orsaken till att kanske en hel hop små varelser skulle komma till verlden för att sedan lida brist. Han ville ej gifta sig förr än han med redligt arbete kunde försörja sin familj. Ingas kamrater hade ofta sagt att det var dumheter, andra hade också gift sig med två tomma händer, och flera gånger hade de skrämt henne med att Bertel icke skulle hålla ut i längden, utan skulle lemna henne för någon rikare flicka. I dag hade rotgumman också sagt — — — — sagt sådana gemenheter.

„Hvad har hon sagt?“

„Hon sade, att om man först har ett barn med en karl, så har man likasom bättre håll på honom, han kan inte öfvergifva en så lätt. Men herregud, herregud, hvad kan det blifva för en lycka af det som börjas med synd! Och Bertel skulle *aldrig* gifta sig med en sådan sorts flicka. Och jag skulle dö af skam!“

Här frambröto tårarne med förnyad styrka.

Helga lade sin arm omkrig den unga flickan, tryckte hennes hufvud till sitt bröst och sade hjertligt: „gråt icke, Inga, vi skola nog finna på råd. Du har alldeles rätt, intet godt kan komma af det som börjas i synd. Bry dig icke om rotgumman eller någon annan. Håll dig bara på rätta vägen, så skall du få se att vi hitta på något råd.“

„Ja, fröken är alltid så god! Gud välsigne Eder!“ snyftade Inga, medan hela hennes ansigte strålade af hopp och tacksamhet.

Helga hade tänkt gå ut och promenera, nu vände hon om och gick att uppsöka moster Malla.

Den gamla frun satt med sitt förmiddagskaffe i matsalen och den blårandiga strumpstickningen låg på bordet.

Helga berättade för henne om Inga och sade: „hvad skall man göra?“

„Ja, hm“, sade moster fundersamt och började sticka, „det är nog ledsamt, men det är så vanligt. En dräng och en piga hafva ju vanligen ingenting. Det är ändå märkvärdigt klokt af dessa att de tänka för sig. De flesta gifta sig på Guds försyn och när barnskaran växer, hafva de intet annat än bröd och potatis att gifva dem, och när äfven detta tryter, skickas de ut att tigga. Det är nog sant. Men ogifta kunna menniskorna ej heller vara.“

„Det är sorgligt och förfärligt!“ utbrast Helga, vridande sina händer. „Hvarför äro några så fullkomligt hjelplösa, medan andra simma i öfverflöd? Huru har det blifvit så? Hvad skall man göra!“

„Snälla barn“, sade moster mildt, „när nu Gud har inrättat det så . . . .“

„Nej, nej, det kan ej vara Guds mening, det tror jag *aldrig!* Det måste vara något missbruk, något missförstånd. Det måste kunna ändras. Om bara menniskorna älskade hvarandra så mycket, att de riktigt allvarligt sökte lära känna nöden och ville utfundera rätta sättet att afhjelpa brister, så blefve det säkert bättre.“

„Ja, *om*, ja, men det är ej så och vi få taga verlden såsom den är. Det går väl med Inga stackare, som med många andra. Karlarne orka sällan vänta och flickan tror, som många andra, att man måste binda honom på något sätt.“

„Det är afskyvärdt!“ utbrast Helga med en glödande rodnad.

„Ja, visst är det så. Inga är nog en utmärkt bra flicka, men frestelsen är stor.“

Nu inträdde Gustaf. Helga vände sig till honom och upprepade en del af Ingas berättelse.

„Käre kusin, gif mig nu ett godt råd! Hvad kan jag göra för dem? Jag skulle ju kunna skänka dem några hundra mark, men jag tror ej det vore rätt, då båda äro unga och friska. Och att låna, då de ej hafva någon utsigt att betala, är ej heller rätt. Hafva vi något torp ledigt?“

„Nej, vi äro nöjda med alla våra torpare.“

„Spannmålskarlar?“

„Nej, du har sörjt för att de gerna stanna qvar“, sade Gustaf småleende.

„Hvad skall jag då göra?“

„Bertel är en mycket duglig karl och Inga är flitig som en myra. Gif dem en bit jord att odla, låt dem bygga sig en stuga och låna dem litet penningar till uppköp af jordbruksredskap och husdjur. De betala det nog snart med dagar till gården, eller med penningar, då de litet kommit sig för. Det är, tror jag, det rätta sättet att hjelpa dem.“

„Tack, tack, du är min bästa vän och mitt stöd“, utbrast Helga rörd och tryckte den unge mannens händer med en sådan värme, att moster Malla helt grannlaga gick bort till sina blommor vid fönstret.

Men Gustaf tog sin kusins hand och tryckte en så varm kyss på den, att Helga med en skygg blick vände sig ifrån honom.

Gustaf lemnade sin kaffekopp orörd och gick hastigt ut. Hvad hade han gjort! Nu hade hon ändtligen förstått honom och nu skulle hon kanske draga sig tillbaka. Han hade förverkat hennes förtroende och vänskap, hon skulle kanske förvisa honom från sin åsyn och sitt hem.

Vid middagsbordet var Helga vänlig och lugn som förut och det beslöts, att hon skulle inkalla Bertel och Inga och fråga om de ville blifva nybyggare.

Efter qvällsvarden kommo de, rodnande och ytterst förlägna in i matsalen, der Helga och Gustaf väntade dem.

Ett glädjeskimmer for öfver Bertels hederliga ansigte, då han hörde hvarom fråga var. Sedan Gustaf förklarat för honom vilkoren, frågade Helga om han tyckte om detta förslag.

„Ack, fröken, är det nu en fråga!“ utbrast Bertel, medan han förlägen vände sin mössa i handen. „Ger Gud mig helsan, så skall fröken aldrig ångra att hon gjort oss detta goda — ja, och inspektoren med.“ Derpå vände han dem sin breda rygg för att i hemlighet torka en tår och så gick han sin väg efter en klumpig bugning.

Inga hade hela tiden torkat sina ögon med förklädet och oroligt observerat sin fästman. Han var den bäste gosse i verlden, men hade icke just något sätt med herrskap. När nu allt slutade så väl, gjorde hon en liten glad knix och skyndade ut, äfven hon.

Redan följande dag gingo Gustaf och Helga för att utse en passande plats för nybygget. Ett par verst från herrgården flöt en klar, djup å med bördiga stränder. Här var godt tillfälle att upptaga åker och äng och vid en krökning af ån fans ett förtjusande ställe för sjelfva stugan, en öppen jemn plan, beväxt med kort gräs och omgifven af björkar och alar.

„Här är det bästa stället“, sade Gustaf, „och här fins till och med dricksvatten. Bredvid den stora stenen der borta fins en klar källa, som icke ens under de torraste somrar utsinar“

„Här skall min nya stuga stå
Och här och här skall Katri bo“,

gnolade Helga.

Gustaf stod tankfull bredvid. „Ja“, sade han med en suck, „hvem skulle ej vilja bygga och arbeta för att få en egen stuga att föra sin Katri till.“

Ännu för några dagar sedan skulle Helga svarat på detta med något gladt skämt, men den passionerade kyssen i går gjorde att hon nu teg.

Toivola skulle nybygget heta, och så snart stugan var färdig och Bertel någorlunda i ordning, firades bröllopet på herrgården.

Då Helga fästade slöjan på bruden, sade Inga: „fröken, goda fröken, jag har emellanåt varit tanklös och försumlig i min tjenst, men jag ångrar mig bittert, och beder fröken förlåta mig.“

„Tänk icke på det nu, Inga“, bad Helga vänligt, „om jag någongång varit missnöjd med dig så är det glömdt. Men då du nu får eget hem skall du bjuda till att blifva sparsam, flitig och omtänksam.“

„Ja, nog vill jag försöka“, svarade Inga med korslagda händer.

Oaktadt Helga skenbart var densamma som förr, märkte Gustaf mycket väl att hon förändrat sitt sätt emot honom. Hon var vänlig och lugn, talade och rådgjorde med honom som förut, disputerade och skämtade, men en mängd småsaker hade bortfallit. Hon klappade honom aldrig mera på axeln, eller tog hans arm då de promenerade, hennes handtryckning var lätt, hon mötte ej mera hans blick så öppet som förr och undvek en del samtalsämnen helt och hållet.

Gustaf grubblade förgäfves öfver huru han skulle tyda detta. Aldrig mera förrådde han sig i ord eller gerning, utan ansträngde sig att vara så kusinlik som möjligt. Moster Malla tyckte att de unga voro mycket underliga, men hade för mycken takt för att blanda sig i affären.

En dag under höbergningstiden, då Gustaf kom trött och varm till middagen, stod ett elegant åkdon vid trappan och strax derpå kom en af de mest ansedda unga egendomsegarena i socknen ut och satte sig uti. Han hade hatten nedtryckt i pannan och helsade kort och kallt på Gustaf, hvarpå han gaf den präktiga hästen ett duktigt piskrapp och reste bort som en hvirfvelvind.

Vid middagsbordet var Helga blek och fåordig och så snart måltiden var förbi, gick han upp på sitt rum. Gustaf tände sin papyross och satte sig bredvid moster Malla, som tankfullt stickade på sin strumpa i gungstolen.

„Forsman gjorde en kort visit i dag“, anmärkte Gustaf.

„Jo. Jag trodde han skulle stanna öfver middagen, såsom han brukar. och skickade redan Mina efter kalfsteken till iskällaren, men han for sin kos. — Han har fått korgen, det kan du lita på. Annars hade han ej rest så brådstörtadt. Han var mörk som ett åskmoln. Och såg du Helga? Hon är en god flicka. Hon yfs ej öfver att hafva så många friare. Det gör henne ondt att de hitta på att förälska sig i henne. Nå, så farligt är det nu ej med den kärleken. Helga har pengar, stackars barn, och en vacker egendom. Löjtnant Svahn och bröderna Granberg trösta sig nog snart, om de få tag uti någon annan rik flicka, men den här Forsman tror jag var riktigt kär — och han är en bra karl, en stadig och god människa. Jag vet icke hvad Helga tänker på. Nu är

hon redan 23 år och afskedar den ena friaren efter den andra. Jag tror hon gift sig med sina idéer och ämnar blifva gammaljungfru. Kanske är det rätt så godt. Få män skulle fortsätta hennes arbete på egendomen.“

Gustaf blåste långsamt ut röken från det öppna fönstret. Skulle han? — skulle han? — — — — —

I skymningen spelade Helga en hel mängd vackra saker med mer än vanlig känsla och värme. Gustaf hade en lång stund hört på från sitt rum och kunde slutligen ej mera afhålla sig ifrån att gå in.

Helga steg upp och trots skymningen såg Gustaf att hon rodnade.

„Låt icke störa dig“ bad han „vill du att jag skall gå?“

„Nej, kom in bara, jag ämnade just sluta.“

De ställde sig båda vid det öppna fönstret och blickade ut i trädgården.

„Forsman reste snart bort i dag“, sade Gustaf efter en stund.

„Ja.“

Åter tego båda,

„Af hans utseende, så olikt hans vanliga glädtighet och säkra uppträdande, kunde man ungefär ana — att — att — han fått höra någonting ledsamt af dig.“

Den unga flickan teg fortfarande.

„Helga“, började Gustaf och fattade hennes hand, „du afskedar den ena friaren efter den andra — tror du då att de alla fika efter dina penningar? Skulle

du ej kunna föreställa dig att någon älskar dig för din egen skull?“

Helga tvekade ett ögonblick, derpå svarade hon rodnande: „det låter kanske egenkärt, men jag hoppas att . . . att . . . det *kan* finnas någon sådan också.“

„Helga, du vet att jag älskar dig . . . jag har på senare tider hvarken kunnat eller velat dölja det — — — — Men du? Emellanåt har jag inbillat mig att . . . . . Svara mig . . .“

Hennes händer darrade i hans.

„Ja . . . jag . . . .“

Han ville sluta henne i sina armar, men hon sköt honom sakta ifrån sig och sade:

„Jag vill uppriktigt säga dig att jag älskar dig — — — öfver allting annat . . . . . men endast den vill jag gifta mig med, som har samma lifsåskådning som jag, som gillar mitt arbete. Hittills har du varit mig en trofast vän, den bäste rådgifvare, men du har bara, så att säga, utfört mina befallningar, jag har ändå fått besluta sjelf och oinskränkt råda öfver allt. När jag gifter mig blir jag omyndig — skall du väl då fortsätta så som vi börjat? Må vara, att jag gör mina misstag, men jag *måste* försöka, *måste* göra något för att förbättra de fattigas ställning — hur det än må gå. Skall du väl använda min förmögenhet såsom jag sjelf skulle göra det? Det är det som gör mig tveksam.“

Gustaf såg på henne med sin öppna, vackra blick.

„Denna tid har varit den lyckligaste i hela mitt lif“, sade han, „icke bara för att jag här lärt känna och älska dig, utan för att jag sett mina djerfvaste ungdomsdrömmar förverkligas. Planer och idéer som, till en del varit endast tomma teorier hos mig, emedan jag saknade medel, hafva här blifvit genomförda. Således är det icke allenast af kärlek till dig som jag hoppas att framdeles gå samma väg, utan det är för att jag tror, jag känner, att det är den rätta vägen.“

— — — — — — — — — — — — — — —

När moster Malla kom in med qvällsvarden, fick hon höra att de kära barnen ändtligen voro förlofvade.

„Jag sade det för längesedan åt Gustaf“ anförtrodde hon sig sedan åt Helga. „Men han var så rädd för dina penningar. Nog är han ju fattig, men en bättre gosse finns ej.“

Det blef naturligtvis stor uppståndelse hos Helgas f. d. förmyndare när förlofningskorten anlände.

„Jag sade det ju genast“, anmärkte faster Amélie och fläktade sig otåligt med näsduken, „hon var alltid besynnerlig och när det ej blef magister Kallio, så blef det inspektoren. En evig lycka att han åtminstone är en bildad karl.“

„Bildad karl“, sade farbror Nordenborg förargad, „en utfattig stackare, full af befängda idéer — hvad vet han om penningar? Han kommer att strö ut med båda händerna, och tro att förmögenheten är bottenlös. Nej, flickor borde hafva förmyndare tills de blifva 90 år gamla.“

„Tackar så mycket“, sade Constance spetsigt, „alla äro ej lika — *originela*, som Helga. För mig behöfver pappa ej vara rädd, jag ämnar icke välja en fattig inspektor.“

„Och jag svarar för ingenting“, skrattade Deddy, „den här inspektoren är en idealisk inspektor. Mins du Constance, när vi voro på Salomaa, och han kom från åkern med höga stöflar på de eleganta benen ....“

„Deddy!“ förmanade fru Nordenborg sårad.

„Och jägerianrock och den snöhvita pannan och de bruna kinderna.“

Unge Frits tummade surmulen om sina ljusa mustascher, han hade verkligen nu mustascher.

„En inbilsk narr är han.“

Frits hade för ett år sedan försökt sin lycka hos den rika kusinen, men återkommit med en korg. Nu betraktade han med en mörk min sina stöflar.

„Att kasta bort sig sjelf och en sådan förmögenhet åt en sådan der dräng!“ tänkte han. „Han kommer hvarken att förstå sig på hästar eller hundar, stall eller hundgårdar — — Skada, skada!“

Sockenboarna diskuterade också frågan på det ifrigaste. De försmådda friarena kunde omöjligt begripa Helgas smak. En del förnämligare mammor

rynkade på näsan åt ett sådant parti. Men den gamla prostinnan sade: „han är en öm och uppmärksam son, han blir säkert en god make.“

Kronofogden tog pipan ur munnen för att med den markera sina ord:

„Det herrskapet kommer till tiggarstafven, det är säkert, men låt dem hållas, det blir en varnagel för andra. Ja, du Forsman, har också blifvit litet smittad. Vänta nu tills du får se huru det går med dem först, och bygg sedan nya torp och skänk jord till nybyggen — ja jag kallar det *skänka*. — Och betala premier åt skolbarnen. Din far var ändå en så klok karl! Men nej, när qvinnorna komma med i spelet så vrida de hufvudet på den bästa karl — är det ej så, mamma?“

FÄDERNAS MISSGERNING.

En skildring från 40-talet.

Prestgården låg på en höjd, omgifven af vackra björkar. På vägar och stigar vandrade karlar i långa grå rockar och qvinnor i randiga mörkblå kjolar och tröjor, med svarta och mörkblå dukar på hufvudet, psalmbok i handen, allvarliga ansigten och nedböjda hufvuden.

De hamnade alla i prestgården. Den stora salen var upplyst af flera tjocka talgljus i stakar på borden och i blecklampetter kring väggarne. Den ljusbetsade möbeln hade blårutigt bomullstyg till öfvertåg och det elfenbenshvita, omålade golfvet korsades af blårutiga mattor. Alla de främmande gingo stilla in och satte sig. Det var, med få undantag, allmoge ur prestens församling. Prosten, en äldre man med tidigt grånade lockar, ett ärevördigt vackert ansigte och milda, sorgsna ögon, satt vid ett litet bord med bibel, psalmbok och Luthers postilla.

En liten ljuslockig gosse om tio år, satt på en hög stol framför det gamla klaveret med Zionssånger och psalmer på notställaren. I ett hörn, snedt emot

pianot satt prestens äldste son, en mörkhårig pilt, kanske ett år äldre än brodren vid pianot. Hans svarta ögon spelade af odygd, men då fadren eller adjunkten gåfvo honom en allvarsam, varnande blick, mörknade hans ansigte och ett trotsigt uttryck lade sig omkring de tunna läpparna.

Prostinnan hade länge att bestyra, innan hon kom till ro. Hon putsade ljusen, jemkade en matta, kastade en blick i köket för att se om köksan kommit ihåg att stänga kakelungsdörren, ty äfven tjenstefolket satt med sina psalmböcker inne i salen, för att öfvervara den sedvanliga bibelförklaringen på söndagsaftonen.

Sedan prosten upprepade gånger blickat bort till det stora vägguret, sade han med en skymt af otålighet i rösten:

„Äro vi nu färdiga, mamma?“

Prostinnan satte sig då i soffan bredvid ett par andra fruntimmer, också de klädda i mörkblå bomullsklädningar och svarta dukar på halsen. Och nu började den lilla gossen vid pianot spela psalmen N:o 217. „Af Adams fall“ etc. Han spelade klart och korrekt samt höll troget vid den långsamma takten. Alla sjöngo med, andäktigt och uppmärksamt, några tycktes kunna utantill hela psalmen. Då sången var slut, bad presten länge och innerligt, och började sedan läsa ur Luthers postilla. Hans röst var klangfull och mild och ehuru han begagnade den sedvanliga „predikotonen“ märkte man tydligt en ovanlig

värme och innerlighet i föredraget. Man var öfvertygad om att han kände och trodde det han läste.

Hela den orörliga församlingen hörde på med ett dystert allvar. Enstaka suckar hördes och en och annan tår torkades i stillhet. Vid märkeligare ställen hördes ett sakta: „ja, ja“ eller „Herre, Herre.“

Prostinnan, som ej hörde till de „väckta“, satt i början lugn med en smula tankspridt utseende. Dessa bibelstunder voro för henne till hälften en hvila från hushållsbestyren, till hälften en pligt som presthustru. Men ju längre tiden led, desto oroligare blef hon.

„Nu har säkert elden i hällen slocknat“, tänkte hon, „nu vore det redan tid att värma upp korfven. Månne Greta kom ihåg att taga in dricka till ölosten eller skall man nu springa med lykta i källaren. Stackars Frithiof, hvad han ser trött ut! Mamsell Beata kunde just spela, så finge det arma barnet hvila sig.“

Nu fick Björn en bister rynkning af ögonbrynen, ty modren märkte att han just fått färdig en råtta af sin näsduk.

„Klockan är ju strax åtta! När i verlden skall korfven blifva varm!“

Prostinnan försökte gifva köksan en vink. Denna satt alldeles vid dörren och hade lätt kunnat smyga sig ut, utan att störa de andra, men Greta vaggade sig af och an i njutningsfull andakt. torkade sig i ögonen med halsdukssnibben och märkte icke prostinnans vinkar.

Den ljuslockiga Frithiof hade emellertid nått högsta graden af tortyr, der han satt på den höga stolen, utan ryggstöd, med de små benen dinglande i luften. Fadrens entoniga röst, de för det mesta obegripliga orden i predikan, söfde honom och han hade väl fallit ned om han ej då och då uppfriskat sig med en blick, i smyg till brodren.

Björn var ej sömnig. Hans spelande ögon observerade hvarje person i församlingen. Än härmade han den skefögda madamen Hirvonen, än suckade han som Lisa Sihvonen, än tvinnade han tummarne som den myndige kyrkovärden. Han lagade råttor, kaniner, rökmössor och dockor af sin näsduk och försatte både brodren och några små främmande gossar i lifsfara att brista ut i skratt. Och nästan alltid kunde han passa på, så att hvarken adjunkten eller modren märkte dessa upptåg.

Ändtligen kom det slutliga „Amen.“ Frithiof skulle nu åter spela. Den ena Zionsången efterföljde den andra. Och just när de trötta små fingrarna föllo ned i famnen, hördes åter någon i församlingen föreslå: „skulle vi ej sjunga N:o 4 eller N:o 13“ eller någon annan psalm.

Men nu var den med Marthas bekymmer tyngda prostinnans tålamod slut. Hon uppsteg sakta, men beslutsamt, och vandrade ut i köket. Under vägen gaf hon den gält sjungande Greta en puff, som plötsligt drog ned henne från saliga rymder till denna jordens omsorger och kom henne att sucka öfver „verldens barn.“

Men prostinnan var hvarken en lilja på marken eller en sparf under himmelen. Hon visste att husfolket skulle hafva både korf och ölost till qvällen, och kom man sent till sängs, så försof man sig på måndagsmorgonen och i prestgården både spann man och väfde och samlade i ladorna.

Då sången var slut och prosten läst välsignelsen, gick hvar och en till sitt. Några äldre qvinnor stannade ännu en stund för att i prostens enskilda rum begära råd eller anförtro den älskade själasörjaren någon synd eller sorg som särskildt tryckte. Med ljusare blick och lättare hjerta kommo de ut och gingo sedan hem i den mörka qvällen. Prosten fann alltid ett ord i sinom tid för törstande själar.

Då han med fridfull panna inträdde i matsalen, märkte han alls icke sin hustrus mörka blick och dystert rynkade panna. Korfven hade torkat och ölosten hade blifvit flyttad från och till elden i oändlighet. Först när hennes skarpa röst hördes, „nå, skola vi börja“, for prosten upp ur sitt tankfulla tillstånd, kastade en skygg, litet plågad blick på sin hustru och läste sedan bordsbönen.

Frithiof drack sin ölost med halfslutna ögon och Björn slukade ofantliga qvantiteter blodkorf, betjenande sig af fingrarna i stället för af knif och gaffel litande på att modren i sin nuvarande sinnesförfattning ej skulle märka hans förehafvande och föga aktande på adjunktens stränga glasögon.

Efter måltiden påskyndade prostinnan tjenstefolket att afsluta sina aftonsysslor och sedan hon sett

den sista skeden och det sista fatet diskade och på sitt ställe i skåpet, släckte hon sjelf ljuset i köket, drog till spjellet och lemnade pigorna att i mörkret uppsöka sina bäddar bäst de kunde.

Då den driftiga husmodren redan längesedan sof de rättfärdigas sömn, satt prosten ännu i sin studerkammare, begrundande något svårfattligt ställe hos kyrkofäderna. Och först när den sista ljusstumpen brunnit ned i pipen, uppsökte hon sin sofplats. Men så sof han också långt fram på förmiddagen medan prostinnan redan kl. 4 ställde ett brinnande ljus på köksbordet och väckte Greta.

Prosten Lundmark hade snart i tio års tid varit herde i denna församling. Han hade kommit dit från en långt aflägsen ort och man kände intet om hans föregående lif. Han var en stilla, djupt religiös man och hade snart genom sina predikningar och sitt föredöme uppväckt en stor del af församlingen från en slö likgiltighet till lefvande kristendom. De „väckta“ började straxt anlägga den sedvanliga pietistdrägten och besökte flitigt kyrkan och söndagsskolan, äfvensom bibelstunderna på prestgården. Med nit och stor kärlek undervisade, förmanade och tröstade presten sina församlingsbor och blef snart älskad och aktad af alla. Till och med de „verldsliga“ vann han ge-

nom sitt milda anspråkslösa väsende och sin vackra messröst.

Mycken tid hade han ej att egna åt sitt hem, då han som rådgifvare och lärare ständigt måste vara redo för sina församlingsboar. Stundom satt han dock med den lille ljuslockiga Frithiof på sitt knä, lärande honom psalmer och bibelspråk. När då den lille med klar barnröst och fromt uttryck kunde upprepa långa stycken ur nya testamentet eller sjunga vackra, vemodiga Zionssånger, sade fadren rörd:

„Jag hade bordt låta dig heta Rafael."

„Hvarför icke Gabriel", mumlade hans hustu förarga.d Hon sympatiserade ej med mannens åsigter i religion, utan hade, under inflytande af Tégners vackra dikt, gifvit barnen deras namn.

Fadren bygde sköna framtidsbilder på den lilla sonens fromhet och kärlek till Guds ord. Men englabarnet kom in i skolåldern och genom den går engeln sällan. Man kan tacka Gud och sin lycka om barnet kommer helbregda ur den.

Björn var af ett annat sinnelag. Han var trotsig och bullersam och kunde ej fördraga de allvarliga böckerna och bibelstunderna.

Gossarne skulle beredas till skolan af adjunkten. Denne var omutligt sträng, men begagnade hvarken riset eller gossarnes frestande långa luggar. Han gaf endast strafflexor i bibeln. Detta hade till följd att de båda bröderna snart hatade böckernas bok af hela sitt hjerta. Då Frithiof gråtande och Björn stampande af vrede beklagade sig för modren, gaf hon

dem plättar och blåbärskräm, som blifvit öfver från middagen, och mumlade förtretad någonting om de „evinnerliga pietisterna.“

Den gode fadren, som aldrig hade ett hårdt ord eller en sträng blick för sina gossar, hade väl blifvit älskad om han icke fordrat barnens närvaro vid alla andaktsstunder i hemmet samt under de långa, långa gudstjensterna i kyrkan iskall om vintern och qväfvande het om sommaren. Björn kunde ändå någongång stjäla sig bort från dessa sammankomster, men Frithiof, som var musikalisk och tidigt lärt sig spela, måste vara till hands. I början var han lika förtjust i de vemodigt sköna psalmmelodierna som han var stolt öfver att få sig anförtrodt accompagnemanget af sången, men snart tröttnade han härpå och ju kallare han blef för religionen, desto pinsammare blef pligten att sitta uppspetad vid pianot i timtal.

En vacker vårdag då den bleke adjunkten, med sin lugna röst, dömde Björn att läsa tio verser ur Johannes evangelium utantill, kastade Björn sin mössa på bordet och svarade sturskt:

„Det må magistern läsa sjelf.“

„Hvad tänker du på?“ utbrast den unge läraren häpen. „Läs upp fjerde budet!“

„Det kan jag nog“, svarade Björn, „men det står ingenstädes att man skall pina ihjäl gossar.“

„Lemna rummet“, befalde adjunkten.

„Tackar!“ svarade Björn gäckande och gick sin väg.

Då adjunkten vände sig om, såg han Frithiof småskratta bakom sin bok.

En häftig vrede, ovanlig för den lugne mannen, bemäktigade sig honom. Han gick raka vägen in till prosten och förklarade att han icke mera kunde åtaga sig gossarnas undervisning.

„Jag anser att det vore dem nyttigt att komma till storskolan och att man söker skaffa dem ett hem hos någon kristlig familj“, slutade han.

Prosten böjde sorgsen sitt hufvud och blickade tyst framför sig.

„Det är väl bäst“, sade han efter en stund.

Björn hade ströfvat omkring under hela eftermiddagen, njutande af sin frihet och det herliga Aprilvädret, men tillika ej så litet orolig öfver hvilka följder hans uppstudsighet skulle hafva. Bibelspråk skulle han icke läsa mera, det hade han beslutit, men riset var ännu den tiden mycket brukligt. Dock — han var ju tolf år gammal! Mamma hade icke mera agat honom på åratal och pappa — nå, pappa skulle aldrig göra det. Således, när allt gick omkring, hade han intet att frukta.

Då han i skymningen kom hem, stodo de vanliga mellanmålssmörgåsarna på bordet i matsalen och Frithiof satt smågnolande vid fönstret med sina pappershästar.

„Har han klagat?“ frågade Björn hviskande.

„Jo, vi skola komma till skolan“, svarade Frithiof.

„Nå, det var ej farligt! Hvad sade pappa?“

„Troligen ingenting, som vanligt. Det var mamma som berättade att vi skulle skickas till skolan.“

Några vidare efterräkningar kom det ej, men icke heller någon läsning för adjunkten. Björn och Frithiof njöto i fulla drag af sin frihet, medan prostinnan sysselsatte tvenne pigor vid väfstolen en stor del af sommaren. Det väfdes halfylle till rockar och byxor åt de blifvande storskolisterna samt lärft till skjortor. Redan i Juli månad kom byskräddaren för att förfärdiga kläderna och mamma satt sjelf träget vid sybordet med skjortor och chemisetter.

Prostinnan hade sjelf rest in till staden för att skaffa sina gossar qvarter. Prosten hade lagt henne på hjertat att framför allt se till att det blef hos en kristligt sinnad familj, men gossarna hviskade henne i örat: hellre hos en brandvakt eller hvem som helst, bara de ej behöfde sjunga psalmer.

Stort urval fans just ej i den lilla staden och prostinnan beslöt sig för en tarflig, men ordentlig prestenka. Huruvida hon var „kristlig“, gaf prostinnan sig ej tid att taga reda på, hon satte mera värde på snygga sängar och en ordentligt lagad mat.

Så var sommaren slut och gossarna satte sig upp i den välpackade chäskärran, försedda med en massa nya kläder, ett par byttor smör, en påse bröd, palfvadt fårkött och annat godt. Prostinnans skarpa bruna ögon fingo en mildare glans, då hon kysste sina barn till afsked.

„Håll nu reda på edra saker och gå icke med smutsiga skjortor“, sade hon i sin vanliga stränga ton, för att dölja tårarna som darrade i rösten.

Fadren tryckte dem gång på gång till sitt bröst och sade:

„Gud välsigne er ingång och utgång! Håll er till Frälsaren och läs flitigt Guds ord!“

Lilla Frithiof gret en stund, afskedet och modrens ovanliga mildhet hade rört honom, men snart upptogos hans tankar af hästen och drängpojkens historier samt de trakter de reste igenom. Så snart prestgårdens egor voro passerade, drog Björn en pipa ur dränggossens tröjficka, stoppade den med stor färdighet och drog eld.

„Hvad gör du, Björn?“ utropade Frithiof litet häpen.

„Jag skall röka“, svarade Björn.

Och det gjorde han, visserligen icke länge, ty dränggossens tobak var ej af den finaste, men han hade emellertid visat att han nu var karl.

Frithiof beundrade brodrens mod, men lät icke öfvertala sig att sjelf försöka. Han var litet flickaktig af sig och dessutom ännu en smula rörd af afskedets högtidlighet samt uppfyld af goda föresatser.

Prestenkan, hos hvilken de skulle bo, befans vara en krona bland qvinnor. Sedan hon tillagat goda och rikliga måltider för sina hungriga hyresgäster och sörjt för att deras kläder blefvo tvättade och lappade i tid, lät hon ungdomarna sköta sig sjelfva.

Storskolans lärare hade icke för vana att gifva strafflexor i bibeln, med de hade ris som kunde bita förfärligt. Frithiof gick vanligen på ett eller annat sätt fri, men Björn var icke lika lycklig. Hans djerf-

het och lättja, hans otaliga odygder och påhitt förskaffade honom straff på straff, medan Frithiofs blå ögon och oskyldiga ansigte manade till mildhet och öfverseende. Men skrala betyg hade båda vid terminens slut. Prostinnan fälde några tårar af sårad stolthet. *Hennes* söner hade ju bordt vara bland de yppersta, men det outgrundliga modershjertat fann snart på ursäkter och då Björn berättade om lärarenas orättvisa och partiskhet, kände hon sig öfvertygad om att desse ej fullt uppskattat hennes barn. Frithiof hade en stor förmåga att härma och när han snusade som lektor Bergman eller tog upp morgonpsalmen som magister Lindström, kunde den barska frun ej låta bli att skratta. Men när söndagen kom, måste Frithiof intaga sin gamla plats vid pianot och Björn sitta inne med psalmboken framför sig.

Öfvergången från storskolan till gymnasium var ej liten. Frithiof förälskade sig redan under första terminen i rektorns tjugufemåriga dotter Ada, och Björn köpte sig egen pipa och tobakspung.

Mamsell Ada Renström var stadens skönhet och vanligen föremål för ett tiotal gymnasisters kärlek. Hon hade ett sätt att uppmuntra alla på en gång, hvilket hade till följd mången duell på knytnäfve. Frithiofs blyga känsla roade henne obeskrifligt. Hon slätade ogeneradt hans ljusa lockar med sin fina hand

och blickade leende in i hans smäktande blå ögon. Men då han satte sig till pianot och sjöng: Björn, „jag är ledsen vid sjö och våg“ eller „sof, oroliga hjerta, sof“, måste Ada, som alla andra, stilla lyssna. Det var en röst så mild, så klangfull och ett föredrag så fullt af känsla och innerlighet, att man kunnat tro den unge gossen vara flera år äldre än han i sjelfva verket var.

Men Ada gifte sig en vacker dag med en af lärarena och krossade dervid ett halft dussin gymnasisthjertan. Frithiof repade sig dock snart. Han tänkte bokstafligen: „mister du en, står dig tusende åter.“ Han var under hela sin gymnasisttid förtjust i nästan alla de nättaste flickorna i staden, stundom skolflickor från högsta klassen och stundom mognade skönheter med verldsvana.

Medan Frithiof ritade mönster åt damerna, samt sjöng kärleksvisor och skref vers, skötte Björn slagsmålen med gesäller och lärpojkar, rumlade duktigt om med de värsta bland kamraterna och blef snart känd som „en förfärlig karl“ i alla afseenden.

När de gudfruktiga bland kaffesystrarna sutto i sina snäfva svarta viktorinsklädningar omkring kaffepannan, undrade de huru en så framstående pietist, som prosten Lundmark, kunde hafva så ogudaktiga söner.

„Man skall icke draga i ok med de orättfärdiga“, sade mamsell Justina, „hans hustru är ett verldens barn och hon har naturligtvis ej kunnat uppfostra sina barn i tukt och herrans förmaning.“

Rektorn var strängt religiös och fordrade att gymnasisterna hvarje söndag skulle infinna sig i kyrkan. Många voro de knep gossarna begagnade för att slippa, men rektorn var omutlig. Bröderna Lundmark hade ofta förhinder. Än hade de läst så länge på aftonen att de försofvit sig, än voro de sjuka och än hade deras klockor gått orätt. Då de någon gång infunno sig i kyrkan, sökte de goda, undangömda platser. Björn lade armarna på bänken och hufvudet på dem samt tog sig en grundlig lur, medan Frithiof satt med en spännande roman i knäet. Rektorn såg väl ej detta, men märkte nog att bröderna Lundmark ej voro gripna af Guds anda.

„Och de hafva dock en så sant religiös man till fader“, sade han med en sorgsen skakning på hufvudet.

„Ja“, svarade lektor Bergman, prostens svåger, med hvilken rektorn talade, „men den gudsmannen var en vådlig rumlare i sin ungdom. Sådant går stundom i arf.“

„Arf, arf“, sade rektorn med hetta. „Hans synder äro längesedan kastade i hafsens djup och om de än varit blodröda, äro de nu snöhvita. Gossarna hafva i alla fall aldrig sett annat än godt i sitt hem, för de voro helt späda då Lundmark blef väckt och då flyttade han genast till sin nuvarande församling.“

„Det må nu vara“, svarade den otrogna lektorn, „men ett faktum är, att hans söner äro riktiga oduglingar. Kanske de också blifva „väckta“ med tiden“, tillade han med ett tort skratt.

Rektorn viftade otåligt med handen och gick sin väg, han ville ej inlåta sig med den satiriska lektorn.

En mörk höstafton vandrade Björn med några kamrater på en af de mindre gatorna i utkanten af staden. De hade först hållit en serenad för en af Frithiofs flammor och sedan suttit på värdshuset ett par timmar, hvarför de nu voro någorlunda högljudda. Björn som, då han druckit, alltid var särdeles stridslysten, såg sig om efter lämplig orsak att börja gräl och det erbjöd sig snart i det att några gesäller kommo från motsatt håll och med eller utan afsigt knuffade till en af gymnasisterna. Knuffen gafs igen med ränta, ordvexling uppstod och nu var slagsmålet i full gång.

„Kom hit, Lundmark!“ skrek en helt ung gymnasist, „den här oxen stryper mig.“

„Jaså, är det „starke Lundmark“, hördes en skroflig röst i mörkret, „kom hit, bror Björn, låtom oss nappas!“

„Hin är bror med dig, ditt nöt“, skrek Björn förgrymmad.

„Ben af samma ben och kött af samma kött“, svarade rösten. „Jag är Klas Lundmarks son likasom du, fast jag fått gå baktrappan och kallar mig Klasson. Fråga bara din mamma om den vackra huspigan . . . .“

Mera fick han ej säga, ty nu hade Björn funnit honom och tog uti med raseriets styrka. Snart låg gesällen i smutsen på gatan, men Björns näsa var oigenkänlig och hade ej gymnasisterna med våld fört honom bort, hade detta slagsmål kunnat sluta värre än sådana brukade.

Följande morgon satt Frithiof vid bordet och skref noter, medan Björn halfklädd låg på soffan och otåligt sparkade i lastingsöfvertåget.

„Det här är ett uselt lif“, utbrast han allt efter litet.

„Kan inte säga“, svarade Frithiof, gnolande en stump af det han skref.

„Jag har beslutit att ej blifva prest“, fortfor Björn.

„Hvarför i all verlden?“

„Det är otäckt med nattvardens utdelande och sjukbesök och böner, när . . . . när . . . . man sjelf är ett sådant fä.“

„Ja, du är bra våldsam, Björn“, svarade Frithiof, „huru ser du ut i dag? Som en röfvare. Hvad skall rektorn säga?“

„Ja, du din . . . . din . . . . skenheliga Moses! Du är ej en bit bättre än jag.“

„Men jag ämnar blifva prest. Det är ett aktadt kall och ett godt brödstycke. Församlingen behöfver ju ej annat än höra på och lefva derefter. Man skall bara i yttre åthäfvor vara försigtig.“

„Det är uselt, det är uselt!“ stönade Björn. „Länsman och handelsman och sådant kan hvarje rac-

kare blifva, men prest borde ingen annan vara, än den som är en god kristen."

„Då skulle det ej finnas många prester", menade Frithiof. „Tänk bara på stadsadjunkten och prosten här, och många andra."

„Det må nu vara. Hellre en god, än tjugu dåliga. Det fins ju pietister, både skomakare och skräddare. Låt dem blifva prester."

„De kunna icke grekiska."

„Kantänka! Fast jag ej kan fördraga de förb. . . . snöflande likbjudarena med sina långa ansigten, måste jag akta dem ändå. Och sedan vår far . . . ."

Frithiof hostade och bet i gåspennan.

Björn rusade upp: „kan du bestrida att han är en sann kristen?"

„Nej, ingalunda. Jag tänkte bara på hvad Simson sade härom dagen."

„Hvad sade han? Säg det, och om det är ett snedt ord om vår far, så skall jag — skall jag krossa hvarje ben i hans stora lekamen. Hvad var det?"

„Nå, nå, krama ej ihjäl mig. Jag har ingenting sagt."

„Men Simson!"

„Nå, Simsons far var prest i S – socken, der pappa förut var — och — de hade båda varit unga — som du och jag. Och Simson menade, att det är lätt att sedan ångra sig när man blir gammal."

„Det är en fördömd lögn!" utropade Björn, men den skrofliga rösten darrade. Scenen från gatan föregående natt stod för honom . . . . „fråga bara din

mamma . . . .“ Björn kastade sig åter på soffan. „Ja, är det inte sant att det fins ingenting, ingenting, ingenting på denna ruttna jord som man kan tro på. Jag tror jag skjuter mig!“

— — — — — — — — — — — — — — —

Hemma på prestgården satt prosten Lundmark i sin studerkammare med ett öppet bref i handen. På golfvet promenerade rastlöst hans svåger, lektor Bergman.

„Du är en stackare, Lundmark, det är du. Hvarför har du ej piskat upp dina söner? Du har sparat riset, du har inte, sedan de blefvo äldre, dundrat om deras usla betyg. Goda hufvuden båda två och sådana lathundar, slagskämpar, värdshuskunder och — och — än värre. Du har ej tuktat dem medan tider var.“

„Jag har dock bedt för dem“, sade prosten med darrande stämma, „bedt flitigt och ångestfullt.“

Lektorn vände sig barskt emot honom. „Bedt? Ja, det är så beqvämt att lägga händerna i kors och säga: „herre, herre.“ Du ser nu hvad det hjelpt. Bedja är bra, men man skall handla tillika.“

Prosten böjde sitt hufvud djupare och det ångestfulla uttrycket i hans ansigte rörde slutligen den häftiga svågern.

„Nå, hvad skrifver den junkern?“ frågade han litet mildare.

„Han säger att han ej vill blifva prest.“

„Det är rätt! Det fins då något godt hos honom ännu.“

„Det har varit min käraste dröm, mitt bästa framtidshopp att skänka båda mina söner åt Herren. Jag har stor skuld . . . . jag hade tänkt . . . .“

„Ja, ja, men då hade du bordt börja helt annorlunda.“

En djup suck var den förkrossade fadrens enda svar.

Björn kom således hem. Han skulle tillsvidare få renskrifning hos domaren. God stil hade han nog, men hågen för värdshuslif drog honom till de sämsta bland tingsherrarna samt länsmannen, som var en glad och gästfri värd och ogift.

Då han om morgnarna satt uppe i vindskammaren, blek och modstulen, lyssnade han tåligt, men dystert till modrens förebråelser och af gråt afbrutna bannor. Björn hade i hemlighet varit prostinnans älsklingsson och hans dåliga uppförande krossade hennes hjerta. Stundom svarade han trotsigt att han ej var sämre än andra, stundom åter sade han dystert:

„Lemna mig åt mitt öde, mamma! Jag är ej bättre värd.“

En annan gång sade han:

„Hvarför såg du genom fingrarna med mig när jag var pojke? Hvarför har ingen tagit itu med mig i tid?

Ett år derefter bars han hem tidigt en vintermorgon af några karlar, hvilka funnit honom liggande på isen nedanför prestgården. Han skulle sent på natten gå hem från tingsgården, der han med de an-

dra ungdomarna firat en glad fest, hade gått vilse på isen, fallit omkull och blifvit liggande.

Prostinnan satt stum vid hans bädd utan att fälla en tår, men den gamla prosten lade sitt gråa hufvud vid sonens bröst och klagade: „min son, min son, gifve Gud jag fått dö före dig!“

Denna sorgliga händelse tycktes uppskaka den lättsinnige Frithiof, så att han för en tid läste flitigare och ändtligen kunde taga sin examen.

Då han blifvit prestvigd, kom äfven han hem för att stanna qvar som fadrens adjunkt.

Prosten kände sig tacksam öfver denna framgång och började hoppas att åtminstone denne son nu var på väg att räddas.

En afton då Frithiof var borta på ett sjukbesök och föräldrarna sutto ensamna i salen, sade prosten, som en stund tankfullt vandrat af och an på golfvet:

„Om man nu kunde få en allvarlig, kristligt sinnad hustru åt Frithiof, så tror jag han blefve en rätt herrans tjenare.“

Prostinnan teg. Hon vände mulen sina strumpstickor och blickade mörkt framför sig.

„Vet du någon, mor?“ frågade prosten saktmodigt.

„Och om jag visste — skulle du då hafva mod att ställa till detta parti?“ frågade hans hustru sträft. „Frithiof är icke mera att lita på, än ett vasstrå. Han har inga grundsatser, ingen karaktär, han är njutningslysten, lättsinnig och sjelfvisk. Hans ljusa lockar och hänförande sångröst skulle lätt kunna locka en oerfaren flicka att tro honom vara sjelfva

Rafael, såsom jag engång sjelf“ — hon tvekade och såg obeslutsamt upp på sin man, som blek och skälfvande hade satt sig midt emot henne och nu med en afvärjande och bönfallande åtbörd sträckte handen emot henne . . . . „såsom jag sjelf blifvit lockad“, fortfor hon hårdt. „Hon skulle snart få se sin make, en Guds tjenare, på söndagsmorgonen gå till kyrkan efter en genomrumlad natt, höra hans herliga röst i messan och veta att den natten förut deltagit i gemena supvisor . . . Hon skulle nödgas gråta öfver sina späda söner, som till fader hafva en drinkare, hvilken både genom arf och exempel kan göra dem till dylika.“

„Du är grym, Hanna, du är utan all barmhertighet“, utbrast prosten, „kan du då aldrig förlåta!“

„Min Björn, min egen arma gosse!“ var hustruns enda svar och hon lutade bittert snyftande sitt hufvud mot soffkarmen.

Frithiof blef en omtyckt prest i sin hemsocken. Några äldre qvinnor voro visserligen ej rätt säkra på om en så strålande skönhet, en så öppen, glad blick och ett sådant lifligt sätt att predika riktigt kunde förenas med en djup gudsfruktan och sann syndasorg, men äfven de måste medgifva att hans predikningar voro fullkomligt renläriga.

Alla unga flickor i hela nejden voro emellertid förtjusta i den vackre presten och bibelförklaringarna i prestgården blefvo flitigare besökta än någonsin. Att adjunkten på namnsdags- och julbjudningar kunde sjunga smäktande verldsliga sånger och hviska mån-

gen skämtsam anmärkning eller ljuft smicker till de unga flickorna, störde ej det minsta dessa verldens barn. Han utmärkte dock ej någon särskildt och ehuru nästan hvar och en trodde sig vara den utkorade, befans det likväl att de alla bedragit sig, då ryktet om den unge prestens förlofning med en rik prestdotter från den närbelägna staden kom till trakten.

Den söndag då det lystes för första gången, satt en ung, anspråkslöst klädd flicka på en af de obemärktaste platserna i kyrkan. Hon hade ett par friska kinder och glada, vänliga ögon. Då Frithiofs namn nämndes tillika med den rika prestdottrens, bleknade de friska kinderna och den unga flickan sjönk ned afsvimmad i sin bänk. Hon hade varit hemligt förlofvad med Frithiof alltsedan hans gymnasisttid.

Som bruden var rik och brudgummen hade sin adjunktplats, blef bröllopet snart firadt.

Frithiof hade, såsom han redan tidigare sagt sin broder, omsorgsfullt sökt bibehålla det yttre skenet af en „hygglig karl.“ Men för hans hustru blef det snart klart att det endast var ett sken. Redan första veckan efter bröllopet ankommo små trekantiga biljetter på groft papper, ofta oförseglade, med böner om penningeunderstöd. Dessutom gick det åt konjak och socker nästan otroligt och den allvarliga unga frun såg med ovilja sin man umgås med herrar, som voro allt annat än passande sällskap för en gudfruktig man. Emellanåt reste Frithiof också in till staden, med eller utan förevändning, och stannade der emellanåt en vecka, utan att under denna tid besöka sina svärför-

äldrar eller andra bekanta. Då han efter en sådan färd kom hem, var han blek och matt som efter en lång sjukdom och hade ett oändligt behof af sömn.

Äfven prostinnan lade märke till allt detta och hon såg att hennes dystra spådom slagit in. Med en för henne ovanlig ömhet antog hon sig då den unga svärdottren. Aldrig talade de om den olycklige maken och sonen, men de förstodo att de hade en gemensam sorg och slöto sig till hvarandra med innerlig vänskap.

Frithiofs helsa hade ända från barndomen varit klen, och det sätt på hvilket han lefvat de senaste åtta åren, hade helt och hållet undergräft den. En skarp förkylning lade honom slutligen på sjukbädden. Och länge dröjde det ej, förr än läkaren förklarade att han hopplöst var prisgifven åt döden. Han hade galopperande lungsot.

Denna dödsdom försatte den unge mannen i förtviflan.

„Jag vill icke dö! Jag vill icke dö!“ ropade han ångestfullt. „Så ung, så ung, och redan lemna lifvet! Jag kan icke, jag *kan* icke!“

För den unga hustrun och de gamla föräldrarne var den sjukes tillstånd en förfärlig sorg. Men de hade intet ord till tröst. De kände ju hans föregående lif, de kunde ej lofva nåd och kunde ej hota med lag.

Nu tog modershjertat ut sin rätt. Tyst, men med oändlig ömhet och öfvermensklig uppoffring. vårdade prostinnan sin förlorade son. Alla verldsliga

omsorger och hushållsbekymmer voro nu glömda. Nycklarna lågo framme och tjenstefolket rörde sig fritt i bodar och magasin. Sjelfva fingo de släcka sitt ljus om aftnarna och tända det om morgnarna. Och se — allt gick som förut i den bästa ordning. Då prostinnan hela natten suttit vid sin sons säng, kom Greta kl. ½5 på morgonen sakta in med kaffebrickan, och fick då en så vänlig blick af sin matmor som aldrig förr. Tårögd stannade den gamla tjenarinnan inne för att göra den afhållna sjuke någon liten tjenst, innan hon åter gick till sina sysslor.

Då den första förtviflan var förbi, låg den sjuke mest tyst och tankfull. Han meddelade sig ej med någon och om fadren, som förtviflad ropat till Gud om sin son, ville tala om hans själstillstånd, tillslöt den sjuke sina ögon, hoppressade läpparna och vände bort ansigtet. Och då förstummades den gamle.

Slutligen en dag — man såg att den sjuke ej hade långt qvar — satt fadren ensam hos honom. Frithiof låg stilla med den underbart klara blicken fästad på ett gammalt kopparstick, föreställande Kristus med törnekronan.

„Min son“, sade prosten med darrande röst, „innan du går bort — gif mig din förlåtelse!“

Sonen fästade sin blick på den gamle fadren. „Hvad är jag, att jag skulle förlåta dig“, svarade han vemodigt.

„Du vet icke, min son, hvilken usel fader jag varit“, fortfor den gamle. „Jag har under hela min ungdom fört ett vildt lif och ännu då mina oskyldiga barn föddes, var jag en drinkare, en — en — mina

läppar kunna ej uttala huru förtappad jag var. Herren har hårdt, hårdt straffat mig. Hela resten af mitt lif har varit en enda ånger. Tidtals hade jag visshet om mina synders förlåtelse och under din barndom, då du så älskligt sjöng dina sånger och läste dina böner, var jag fullkomligt lycklig. Men sedan —“

„Arme fader!“ sade Frithiof sorgset och tankfullt. — „Ja, arf är en stor sak. Nu, nu först förstår jag det der om „fädernas missgerning på barnen allt intill tredje och fjerde led“ — så hårda och orättvisa de orden än låtit för mig förut. Men — arf är dock ej *allt*. Uppfostran — uppfostran är en vigtig sak! Och vår — var sådan den var — du vet. Vår mor blind och ombytlig, du för mycket upptagen — ingen öfverensstämmelse mellan föräldrarnas åsigter. Sedan — dåliga kamrater, dålig sed, den allmänna åsigten att unga män skola „rasa ut“, att sjette budet, i alla dess former, är gifvet endast åt qvinnorna — — — — — — — — Men fader — framför allt har jag sjelf den största skulden! Ty, trots arf och uppfostran, har menniskan en fri vilja. Och den som är född i ett kristet land bör kunna blifva hvad Gud ämnat honom till. Här hjelper ej att skylla på andra.“

Den sjuke slöt sina ögon med en djup suck. Efter en stund sade han: „jag är mycket uslare än röfvaren på korset, ty han gaf sig ej ut för att vara lärare och själaherde — men — Guds nåd — kanske . . . . Guds nåd —.

UPPFOSTRAN.

Unga Fanny skulle gifta sig. Allt sedan hon var en liten tös som lekte med dockor, hade hon tänkt sig sin framtid såsom en maka och moder. Nu var hon 20 år gammal och nu blef det allvar.

Fannys mamma, pastorskan Lindqvist, hade också uppfostrat sin dotter för detta kall och talade med en blandning af medlidande och förakt om de mödrar, hvilkas döttrar fingo „sitta som gamla jungfrur.“ Pastorskan var icke den som föraktade bokliga kunskaper, nej, hon hade låtit sin dotter genomgå stadens fruntimmerskola, hvilket Fanny gjorde undan på 4 år, och derefter hade den unga flickan läst med sina små syskon i några års tid, men derjemte hade den praktiska frun undervisat sin dotter i hushåll och sömnad, så att hon nu med lugn kunde låta henne bygga eget bo.

Det var minsann icke lätt att narra fru Fanny med dåligt kött eller gamla ägg och få voro de pigor som kunde stryka eller mangla henne i lag; hon gjorde det sjelf så utomordentligt väl.

Herr Ljung var stolt öfver sin unga hustru och behöfde aldrig förtära misslyckade rätter eller bränd

stek och hvad hans skjortor och strumpor angingo, voro de öfver allt beröm.

Nu hade den unga äkte mannen gerna sett att Fanny haft mera tid för honom, att de kunnat läsa en bok tillsammans eller prata litet, men Fanny var så upptagen. „Icke nu, kära Wilhelm, jag måste gå till tvättstugan“ eller „jag måste salta kött“, blef svaret, då han bad om hennes sällskap. Nå, Wilhelm blef småningom van dervid. Han tröstade sig med en papyross, läste boken ensam eller gick till den närbelägna tingsgården, der han fick sällskap nog i de unga glada häradshöfdingarna och skrifvarena.

Så kom en liten Ljung N:o 2 till verlden. Han var icke oväntad. Det fans vagga med fjäderbolster, småkläder, badkar och allting. Lilla mamma var kry och rörde sig med stor vana och säkerhet i barnkammaren. Hon hade varit äldsta syster i hemmet och kunde linda och bada som en hel artist.

Pilten var stor och stark, men ganska skrikig och orolig. — Det äro alltid de första barnen, — sade pastorskan.

För att tysta den lilla skrikvargen, skyndade man att bjuda honom mjölk hvarje gång han öppnade munnen till ett verop. Teddy var heller ingen kostföraktare. Han drack otroligt, drack som en kalf och hade icke ens lika mycket förstånd som en sådan. Det som blef för mycket för den lilla magen, gaf den ifrån sig så att haklappen ständigt var betäckt af ett syrligt ostaktigt ämne. Men det märkvärdiga var att Teddy ändå inte var nöjd. Han bara skrek.

„Kanske är han sjuk?“ sade Fanny och gaf pojken en tesked ricinolja, litet prinsens droppar, opium eller hvad som för tillfället fans i huset. Sedan lades unga herrn i den nya vaggan och sqvalpades duktigt om.

„Hvarför i alla dagar vaggas han så hårdt?“ frågade Wilhelm, som nyfiken och undrande stod lutad öfver sin son. „Jag skulle inte vilja blifva så der handterad för något i verlden.“

„Han somnar inte annars“, svarade Fanny förnumstigt. „Han är ett så oroligt barn.“

„Men jag har hört att barn alls icke behöfva vaggas“, — sade Wilhelm tvekande, — „om man bara vänjer dem vid att ligga på en säng. Så står det åtminstone i Abelins bok om barnavård.“

„Ja, jag har nog läst den“, svarade Fanny, „och der fins rätt goda råd, men det duger inte att uppföda barn efter bok, ser du. Mamma säger att barn taga sig sina egna vanor och ingen kan taga dem ifrån dem. Det är naturens ordning. Ett oroligt barn sofver ej utan att vaggas. Der står också att man skall gifva barnen mat med vissa timmars mellanskof. Dumheter! Skulle jag då kunna höra mitt barn skrika i två timmars tid?“

När Teddy blef litet större, fick han en mängd nya vanor. En af de besvärligaste var, att han jemt ville sitta i famnen och naturligtvis helst i mammas famn. Stackars Fanny, som ju också var husmor, måste då alltid bära den tunga pojken på ena armen och med den andra handen torka dammet, ge ut kryd-

der till maten, sylta bär och lägga in lök. Stundom var unga herrn så nådig att han en liten stund satt i kökssängen, men alltid på det vilkor, att han då fick någonting olofligt eller ovanligt att leka med, såsom en termometer, ett album eller ett ur. Det blef naturligtvis sedan svårt att få de vackra leksakerna ifrån honom, när mamma åter hade tid att taga honom på armen, ty Teddy hade allt ännu den fula vanan att gallskrika för allting, men man måste då använda list och bedrägeri, löften om socker och kaka o. s. v. Emellanåt gick termometern sönder och albumet fick fläckar, då blef pappa ledsen (pappa var så ung och hade ej erfarenhet om barn), men det kunde ej hjelpas.

Efter 2 år fick Teddy lof att stiga ned från första platsen. Han fick en syster. Fröken Lina tycktes hafva anlag för att blifva precis lika skrikig och orolig som Teddy. Hon drack icke så mycket mjölk som han, hon var ju ett fruntimmer, men så hade man också derigenom intet medel att lugna och tysta henne, utom att bära henne fram och tillbaka i rummet eller gunga henne i famnen, hvilket i längden blef litet tröttsamt för modren. Linas skrik artade sig småningom till ett kroniskt marrande.

Nu kan hvarje moder tänka sig fru Fannys mödor och besvär med två sådana barn. Båda hade (enligt naturens ordning) sina vanor och mamma fick dansa efter 2 pipor nu. Teddy vaknade kl. 5 om morgnarna och ville blifva klädd och ville hafva „maitoooo!“ och ville leka och bullra, hojta och väsnas.

Lina kunde ej somna förr än kl. 12 på natten och till dess måste mamma underhålla henne med „sång och saga“, socker, leksaker, mjölk, tills hon dignade af trötthet. Teddy väckte upp Lina med sitt buller och Lina väckte upp Teddy med sin gråt. Och så skreko de. Båda ville vaggas, båda ville sitta i mammas famn, båda ville hafva samma leksaker och båda ville skrika. Det fans visserligen en sköterska, men hon hade en besynnerlig förmåga att försvinna. Hon tyckte mera om att sitta i köket och prata, eller till och med springa till granngården på små visiter alla tider på dagen, och då var Fanny hjelplöst bunden vid barnen, hvilka hon ej kunde lemna för att uppsöka sköterskan. Och sköterskan hade också sina vanor, dem ingen kunde taga ifrån henne.

Pappa, han var rent förtviflad öfver det oroliga lifvet, men han hade det likvisst lättare, såsom karlarna alltid hafva. Han gick i sin kammare och stängde väl till alla dörrar eller också promenerade han till tingsgården. Der hördes icke något barnskrik, åtminstone icke i ungherrsbyggningen, ty också de hade lemnat sina små att skrika bäst de gitte — här och der i torp och stugor kring bygden. — Så vankades en god qvällsvard med öl och porter och lilla supen, och då Wilhelm kom hem, sof hela huset, till och med den lilla nattfågeln Lina.

Stundom då pappa var nödsakad att vara inne och barnen skreko, lade han händerna för öronen och utbrast:

„Gif dem det de vilja hafva, så att de tiga!“

Och Fanny gjorde det. Ty äfven hon hade funnit att det var det bästa medlet för att få fred — för en stund.

Mycket snart växte Teddy från mammas tuktan. Vid sex års ålder gick han ut när han behagade, kom in när han ville, åt hvad han önskade, spottade i den mat han ej tyckte om, tvättade sina nya stöflar i alla puttar, skref med bläck i album och böcker, fick hål på sina byxor inom två dagar, och röt åt mamma „jag vill“ vid hvarje steg i lifvet. Teddy var också outhärdlig när han fick någonting i sinnet. Han var så envis. När han stod vid bordet och begärde kaffe, kunde han upprepa samma mening 35 gånger å rad. Den trettiondesjette gången var mamma så trött att höra det, så hon matt utbrast: „nå, gå nu i köket och bed Maja ge åt dig, så slipper jag dig.“

Teddy sprang glad till köket, Maja slog uti en stor kopp starkt kaffe, Teddy lade sjelf en liten näfve socker uti, spilde hälften af grädden på bordet och förtärde sedan den doftande drycken med ett halft dussin skorpor. Lina hade starkt syskontycke af brodren. Hon hade sin egen lilla vilja så klart för sig, att ingen makt i verlden kunde få den ifrån henne. En tid var mjölken dyr och svår att erhålla. Men hvarken Teddy eller Lina kunde dricka vatten då de voro törstiga. De måste få mjölk. Fanny försökte nog emellanåt, men när hon blef trött på skriket och bönerna, var det ändå klokast att sticka mjölkmuggen i handen på dem. Lina var ett klent barn. Hon hade dålig aptit och dålig sömn, höll sig mager och

blek och kinkade jemt. Wilhelm och Fanny, hvilka ömt älskade sina barn, rådfrågade en läkare.

„Hon bör dricka mjölk“, sade den lärde herrn.

„Hon gör intet annat hela dagen“, svarade modren.

„Hm, jaså, jaha. Då kan jag förstå hvarför hon icke har aptit. Hon bör äta på bestämda tider, stark och närande föda, och deremellan ej få mjölk eller någonting. Hon måste lära sig dricka vatten.“

„Det är så svårt“, suckade Fanny trött, „man får henne inte att äta annat än smörgås, och skorpa doppad i kaffe, och deremellan dricker hon mjölk.“

„Huru ofta?“

„Nå, när hon begär.“

„Men det är orätt, alldeles orätt. Hon är klen, måste gå tidigt till sängs och vårdas omsorgsfullt.

„Nog har jag vårdat henne“, svarade Fanny med en skymt af bitterhet i rösten, „nog har jag passat upp henne dag och natt och försökt mitt bästa.“

Den gamla läkaren hade på läpparna att „man måste vårda barnen med förstånd“, men en blick på den unga modrens bleka, trötta ansigte afhöll honom derifrån,

Nu hördes en gäll röst från barnkammaren: „mamma, jag vill ha svagdricka!“

„Söta barn, det kan du ej få. Vår gosse är ett mycket raskt barn. Nu för tillfället är hans mage i oordning. Kom hit, Teddy, att doktorn får se dig. Han kom öfver en hel korg med omogna äpplen och

åt sig sjuk", förklarade Fanny leende medan hon strök håret ur gossens panna.

„Men denna tid är en magåkomma ej att leka med. Rödsoten är också gängse nu."

„Ja, jag har nog varit orolig, men han är så oregerlig. Jag hade stält korgen på ett skåp och nekat honom röra äpplena, men han steg upp på bordet och tog af dem ändå medan jag var i köket. Bocka nu för doktorn, min gosse."

Med stort besvär förmåddes Teddy att räcka sin lilla smutsiga hand åt doktorn, men bocka gjorde han inte, hvarken för löften om karameller eller hot om ris.

„Jag brukar inte bocka", sade Teddy lugnt, och dervid blef det.

„Gossen har litet feber", sade läkaren, „var nu försigtig med hans diet. Endast hafresoppa tills vidare, och helt litet."

„Han tigger och begär svagdricka, mjölk, ärtsoppa och allt möjligt."

„Ja, barn äro nog i stånd dertill", svarade läkaren med någon häftighet, „men det är äldre personers skyldighet att stäfja deras önskningar och endast följa det sunda förnuftets lagar."

På eftermiddagen kom en väninna på besök. Medan fruarna voro sysselsatta med den kära kaffekoppen, pratade de om hushållet och barnen.

„Det är så godt för en läkare att säga", menade Fanny. „Man skall hålla diet. När de nu gråta och bedja, så *kan* man ju inte neka dem. (Hvad vill du

nu, söta Teddy? Socker? Men det får du icke. Doktorn sade det). Och så talar han om sunda förnuftet. Hvar och en tror sig ju hafva sundt förnuft, men . . . . (*Kära* Teddy, när du nu inte *kan* få! Doktorn kommer med stora riset, om du tigger och begär så der). Der ser man nu hvad det hjelper att neka dem. Den gossen är så envis, att jag ej har några händer med honom. Det är detsamma om jag ber eller slår. (Hörde inte Teddy att du inte får? Gå nu i köket till Maja. Mamma orkar ej höra dig mera). Och så vill han att Lina skall äta och sofva på bestämda tider. En sådan der gammal ungkarl! När hon inte vet hvad hon skall göra, så begär hon smörgås och det ger jag henne, för då får jag vara i fred. (Om inte Teddy är tyst, så får du ris). När vi sedan äta middag är hon ej hungrig. Men då hon ej ätit middag, blir hon hungrig senare, det är naturens ordning, och hvem skulle orka hålla maten varm åt henne. Det är så beqvämt att stoppa en skorpa i hennes hand då vi dricka eftermiddagskaffe. Och hon är så klok. Hon märker nog om skorpan varit doppad i kaffe eller icke. Den duger inte torr."

Lilla Lina åhör allt detta i mammas famn och ler förnumstigt. Hon tycker att hon är mycket fiffig. Mamma kysser den lilla gropen i kinden. Hela tiden malar Teddys munqvarn: mamma, jag vill ha socker, mamma, jag vill ha socker.

„Så är det med hennes sömn också. När jag sofver middag ett ögonblick, så somnar hon med. Jag skickar då Teddy i köket så länge. Så sofver hon

ibland i tre timmars tid och naturligtvis är hon ej sömnig, då andra lägga sig. Inte kan man ju *tvinga* henne att somna. Teddy åter är så aftonsömnig. Han somnar ofta kl. 5 och 6 på eftermiddagen. Kl. 5 på morgonen har har sofvit ut, och då vill han upp, förstås. Barn ha sina egna vanor. (Jaså, du håller ännu på med ditt socker. Nå, se der, tig nu, tag och ät rödsoten på dig och dö sedan!)"

Teddy griper 5 à 6 bitar socker från skålen och drager sig tillbaka. Han vet ju att trägen vinner.

„Nog måste man ju hålla af de små stackrarna, men hårdt är det att nödgas tillbringa de bästa åren af sitt lif i barnkammaren, aldrig få sofva en natt, aldrig vara fri från deras gråt och skrik, bära och bråka, vyssja och vagga och gräla. Jag har så mycket att sy och Teddy sliter strumpor som en häst, men när får jag sitta stilla? Och efter ett par månader har jag den tredje skrikhalsen. Så är det med de barnen. Jag kan inte begripa huru du bär dig åt med dina fyra. Men du har också sådana snälla barn och en duglig sköterska. Det går väl allt efter noter hos dig, som förut?"

„Ja", svarade väninnan leende, „jag har funnit, att det i alla afseenden är bäst att lefva efter noter."

„Du skulle bara ha sådana oroliga barn som jag."

„Och hvad min sköterska beträffar, får hon verkligen lof att på fullt allvar hjelpa mig med barnen. Hvarför skulle hon annars få lön?"

„Men alla de jag har haft, hafva varit odågor. De bara springa omkring och lemna mig ensam. Wil-

helm är också så beskedlig. Han grälar aldrig på dem."

„Min man gör det icke heller, men af den orsak att vi anse det vara husmodrens sak att uppfostra tjenarena."

„Kan så vara, men en duktig skur bannor af husbonden, eller till och med en örfil ibland, gör mycket god effekt, det sade alltid mamma. Ja, kära du, här är nu qvällsvarden. Wilhelm är ej hemma, så vi börja bara. Troligen är han åter på tingsgården. Här sitter jag ensam med de bråkiga barnen och han roar sig. Så är det alltid. Först i början bad han mig nog komma och läsa en bok eller prata en stund, och då var han nog hemma, men nu är han nästan hvarje afton borta. Jag är riktigt rädd att de der herrarna skola narra honom att dricka och spela kort. Han var en så fin ung man förut som någon på jorden. Men det dåliga kamratskapet, ser du.

Qvällsvarden var stormig, som hela aftonen varit. Lina ville inte ha någonting af den „stärkande och närande föda" hon bordt äta, och Teddy, som sofvit en stund på golfvet, vaknade upp och sprang fram till bordet, svartrandig i ansigtet af tårar, socker och dam, och fordrade att få äppelkräm och rullsylta. Fanny nekade bestämdt, han var ju sjuk och skulle få bara hafresoppa, men slutligen fick han ändå både sylta och kräm, samt ett obegränsadt antal smörgåsar på färskt, surt bröd.

Den natten fick mamma ej sofva alls, men det kunde ju inte hjelpas. Det var också naturens ord-

ning. När Teddys plågor blefvo alltför svåra och han gret och jemrade sig, tog pappa en filt och en dyna, flydde till sitt rum och lade sig på soffan derinne.

„Nog kan det vara roligt att vara gift“, mumlade han, „men ett förfärligt oroligt lif är det. Jag undrar om jag som liten var sådan som Teddy. Stackars mamma! Stackars Fanny!

Och Wilhelm somnade sött efter all möda och oro.

MODERSKÄRLEK.

Ett lyckligare hem kunde man knapt få se, än kapten Lindemans. De unga makarna voro förenade i varm kärlek; fem små barn sprungo glada och friska omkring, liknande en krans af rosenknoppar. Familjens ekonomiska ställning var god, till följd af en liten, men välskött förmögenhet, och dessutom hade kaptenen ju utsigt till befodran. Mannens allvarligare lynne passade förträffligt till den unga fruns liflighet och verksamhet. Icke ens de giftigaste tungor i staden kunde säga något verkligt ondt om den lilla familjen.

En sådan, nästan fullkomlig lycka, är sällsynt på jorden och brukar ej räcka länge då den finnes. Derför var det ej underligt att menniskor undrade om det icke ändå fans någon mörk punkt ehuru Lindemans så väl förstodo att dölja den. Någon liten misshällighet ibland, någon gammal fordringsegare eller åtminstone någon fattig påhängsen slägtinge ur „lägre klassen“ eller någon som begått något dumt streck.

Den lilla stadens mödrar voro nästan alla ense om att barnen ej voro så lydiga och snälla som de sågo ut, de voro bara dresserade att uppföra sig väl

i främmandes närvaro. En barnsköterska, som flyttat från Lindemans till borgmästarens, visste också berätta, att de små rätt tappert kunde skrika och gråta ibland, ja att riset till och med kom fram emellanåt.

„Det tänkte jag nog“, sade fru borgmästarinnan till prostinnan, „barn äro barn, icke ens Lindemans äro englar, fast de trippa omkring i sina små blankade skor och vippa på sina välstrukna klädningar.“

„Hon är i alla fall en förståndig liten menniska“, sade den gamla prostinnan, „vi äro ofta tillsammans och det är märkvärdigt hvilken respekt barnen hafva för sin mamma.“

„Respekt! Respekt för sin mor? Nå, det måtte jag säga! Det är onaturligt. Aldrig hafva mina barn haft respekt för *mig*. Det är fadrens sak. Då de äro bångstyriga och väsna, brukar jag skrämma dem för pappa, och då blifva de genast spaka, ty de veta att rottingen ej är långt borta. Fredrik är mycket häftig och han frågar ej hvem som är den skyldiga, utan ger dem hvar och en några rapp. Det veta de och derför hafva de respekt. Men till *någon* måste de ju få komma och gråta ut och beklaga sig. Nej, respekt skulle *jag* ej vilja hafva.“

„Nå, jag menar ej att de frukta sin mor“, svarade prostinnan stillsamt. „Hon är mycket öm emot dem, men det är något i hennes röst och blick, som tvingar dem till ovilkorlig lydnad.“

„Ja, ja, och riset gör äfven sitt till“, sade borgmästarinnan litet försmädligt.

„Åh ja“, medgaf prostinnan motvilligt, „det är ett par af de små flickorna, hvilka hafva ett envist lynne och jag tror väl att de någon gång fått smaka riset, men det är mycket sällan och Eva Lindeman sade mig, att hon aldrig behöfver begagna kroppsstraff då barnen blifva litet äldre.“

Borgmästarinnans strumpstickor flögo och rodnaden på kinderna blef hjertare:

„Hon är, förstås, ett fullkomlighetsmönster, den der fru Lindeman. Men när man har en man så lugn som en filbunke, barn som af naturen äro fromsinta samt fullt upp med penningar och tjenare, är det ingen konst att vara fullkomlig.“

Prostinnan såg litet orolig ut. Hon var så hjertans god och ville ogerna göra någon ledsen, derföre bytte hon snart om samtalsämne, och fru Lindeman lemnades i sitt värde.

En solig dag i Mars månad sutto prostinnan och fru Lindeman i den senares sängkammare och stickade täcke. De äldre barnen lekte i barnkammaren och den yngsta, en åtta månader gammal flicka, sof i sin vagga.

„Kanske borde vi tala saktare“, menade prostinnan, „lilla Enny vaknar.“

„Det har ingen fara“, svarade den lifliga värdinnan. „Hon är van vid buller, men den guldgrisen

har nu sofvit i flera timmar och skall väl snart vakna af hunger, hennes mattid är inne. Det är en sådan frisk och snäll liten tös, men hon börjar få en egen vilja och nöjer sig ej mera med att ligga i vaggan och suga på tummen."

En gäspning och ett litet knurrande ljud visade att miss Enny nog visste att passa på mattiden. Modren bortlade nål och fingerborg och skyndade till vaggan. Under många kyssar och ömhetsbetygelser försvunno mor och dotter bakom gardinen.

Då den lilla slutat sin tidiga middag, sattes hon åter i vaggan, ombäddad med dynor och några lysande, men oskadliga leksaker lades framför henne på täcket.

„Sitt nu der, lilla kyckling", sade mamma, „och låt se att du är snäll, annars gör du mitt beröm till en osanning."

Enny kastade en surmulen blick på leksakerna och en dito på sin mamma och sköt ut underläppen.

„Ja, ja", nickade mamma leende, medan hon åter påtog fingerborgen, „det är mitt allvar. Du är mätt och omklädd och frisk och har just nu sofvit, således behöfver du ingenting."

Enny brydde sig ej om dessa argumenter. Det hade varit så herligt mjukt och varmt i mammas famn och det var så ljuft att blicka in i ett par kärleksfulla blå ögon, så nu föreföll vaggan som en ödemark. Hon försökte först ge sitt missnöje tillkänna med ett litet otåligt skrik, men då detta ej hjelpte, började hon gråta.

„Herregud, barnet!“ utbrast prostinnan och ville stiga upp.

„Nej, sitt stilla, lilla tant“, skrattade Eva. „Enny måste lära sig lyda.“ Hon lutade sig närmare vaggan, skramlade litet med skallran och lät gummidockan pipa, nickade och log mot sin lilla flicka, tills denna åter blef glad. „Se, så skall du göra, lilla Enny, du måste lära dig leka sjelf, mamma hinner ej hela dagen hålla dig i famen. Fem små flickor skall jag sy åt, och jag har bara två händer.“

Men Enny brydde sig ej om hvarifrån kläderna kommo, kanske tyckte hon att man kunde vidtala en sömmerska. Så snart mamma började sy, började Enny gråta.

„Nu är du bara stygg, min lilla flicka“, skämtade modren, „gråt nu då en liten stund, men du får nog snart se att tårar ej hjelpa.

„Du är märkvärdig, Eva“, sade prostinnan, „kan du höra barnet gråta och ej taga upp henne?“

„Jo, det har jag lärt mig“, svarade Eva med sin lilla bestämda min. „Henne fattas intet och jag får ej gifva efter. Vår äldsta lilla flicka, Ringa, var mycket snäll och nöjd och gjorde mig så litet besvär, men Anna var helt annorlunda. Snart insåg jag dock att skulle jag hela dagen hålla henne i famnen, finge jag ej någonting annat gjordt. Ringa var då ett och ett halft år gammal och behöfde sköterskan, så då hade två personers tid gått till att vårda två barn. Tänk om jag vore fattig och ej hade råd att hålla mig en sköterska. Se så, lilla Enny, tittut, kukku!

Mamma är ju här! Du är icke så öfvergifven som du tror. Tittut! Se, nu slutar hon gråta. Det var snällt! Snart skall du lära dig två saker, lilla vän: för det första att man mycket väl kan sitta i sin vagga och leka när man är åtta månader gammal och för det andra att mamma är en mycket bestämd fru."

Prostinnan skrattade. „Du talar till henne som om hon förstode dig."

„Hon förstår mig ej nu, men hon hör min röst och ser min blick och känner sig ej ensam. Snart skall hon också lära sig skilja de olika tonfallen i min stämma då jag berömmer eller bannar, tröstar eller nekar."

„När mina tvillingar voro små, var det ofta nog besvärligt", sade prostinnan. „De ville hafva mat på en gång och de ville båda vara i famnen, förstås, och jag var klen och ingen sköterska hade jag, för min man var då adjunkt och vi hade helt litet att lefva af. Mia var en timme äldre än Fia och då brukade jag på skämt säga: sitt du på golfvet, Mia, du är äldre. Och den lilla engeln satte sig så lydigt på mattan och såg upp på mig med så sorgsna ögon.. Hon var då sexton månader gammal och ett halft år derpå låg hon i sin lilla kista. När jag då gret och vred mina händer, försökte min man trösta mig, men jag svarade: här hjelpa icke dina bibelspråk, hvarför kunde jag ej hålla henne i famnen, när hon bad mig derom."

Eva bortkyste tårarna från den gamla vännens skrynkliga kind.

„Stackars, älskade tant! Det måtte vara en förfärlig sorg att förlora ett barn! Jag tycker att man ej längre skulle kunne lefva.“

„Jag hade min man att lefva för och min lilla Fia. Och vår äldsta gosse såg dagen, några veckor efter begrafningen“, svarade prostinnan mildt.

Nålarna gingo upp och ned. Enny hade „tagit skeden i vackra handen“ och lekte under gladt joller med sin docka.

Efter en stund sade Eva:

„Jag vet icke huru det skulle vara, om man visste på förhand, att man skulle förlora ett barn. Troligen skulle man då ej hafva hjerta att neka det någonting, men då man uppfostrar sina barn för lifvet — då tycker jag man bör tänka på deras *sanna* väl. De kunna aldrig blifva rätt goda och lyckliga om de ej lära att underkasta sig. Och ju tidigare man börjar, desto lättare är det att uppfostra de små, så tror jag åtminstone.“

„Du kan hafva rätt i det och dina barn äro ju ett lefvande bevis på ditt goda sätt med dem. De se ut att vara både lyckliga och väluppfostrade, men ser du — jag var så förkrossad . . . . för att jag miste henne . . . .“

„Jag förstår så väl, älskade tant, hvarje moder måste förstå det!“

„Saken var den, att jag var trött och sjuk och strängt förbjuden att lyfta och bära något tungt, och mina små flickor, isynnerhet Mia, voro feta och stora. Min man var angelägen om min helsa och sjelf ville

jag, förstås, också gerna blifva frisk. Deraf kom det sig . . . . men sedan tänkte jag: jag ville tåligt bära hvarje smärta, om jag bara hade min lilla Mia.. Hon är nu i godt förvar hos Gud. Jag vill ej önska henne tillbaka och snart går jag sjelf efter.

En elakartad skarlakansfeber härjade i staden. Sommaren var het och torr, ej en frisk flägt rörde sig och hvarje söndag sänktes rader af små likkistor i jorden.

Familjen Lindeman skulle flytta ut till landet, men då alla saker redan voro inpackade, sjuknade lilla Enny, och strax derpå Anna. De tre andra borde genast skickas bort, sade läkaren, men hvart? Några nära slägtingar eller vänner funnos ej på närmare håll och långt bort kunde Eva ej förmå sig att låta dem fara. De flyttade till en början till den gamla prostinnan, som, jemte en äldre ogift dotter, bodde strax utom staden. Der vårdades barnen på det ömmaste, men inom en vecka hade också de sjuknat och hemtades hem. Prostinnan följde med. Sjelf mor för flera barn, gammal och erfaren, samt på det hjertligaste tillgifven Eva och hennes familj, var hon under denna pröfningens tid en ovärderlig hjelp och tröst. Eva tycktes behöfva hvarken sömn eller föda. Hon vakade nätter och dagar. Endast hennes man kunde

förmå henne att emellanåt dricka ett glas vin och förtära ett eller annat stärkande.

Stundom då hon om natten gick fram och tillbaka i sängkammaren med den lilla qvidande Enny i sina armar, tänkte hon på historien om prostinnans tvillingar.

„Men jag handlade ju icke af kärlekslöshet, utan efter bästa förstånd“, utbrast hon förtviflad och bad Gud låta henne få behålla sin älskling.

Följande söndagsafton slutade den lilla sitt korta lif och följdes snart af sin syster Anna.

På begrafningsdagen slocknade lilla Elna och ett dygn derpå Hanna.

Eva rörde sig som i drömmen. Hennes ögon hade blifvit onaturligt stora och klara, hon var blek, men hon fälde ej en tår. Då man ville ge in medicin åt den äldsta, som ännu lefde, men var ytterst svag, sade Eva: „hvarför plåga henne, hon går ju också bort.“

Men hon stannade qvar. Efter veckor af ångestfull väntan, kom en tydlig förbättring och hon stannade qvar.

Under ett helt års tid var Eva ej sig lik. Hon var tyst och allvarsam, ingenting kunde intressera eller lifva henne. En apathi, ur hvilken ingenting tycktes kunna rycka henne, hade bemäktigat sig hennes sinne. En längre tids vistande vid en badort gjorde henne slutligen frisk och med den återvändande helsan kom äfven tanken på att hon ju ändå hade ett barn qvar.

Lilla Ringa var länge svag och ömtålig efter sin svåra sjukdom. Kapten Lindeman hade under den tid hans hustru var sjuk och bedröfvad af sin sorg, försökt vara både moder och fader för sin lilla dotter. Men småningom mildrades sorgen, så att Eva kunde återtaga sina sysselsättningar och egna sig åt make och barn.

Då ännu ett år förflutit, blef en liten gosse född, Deras förste son! Naturligtvis låg saknaden efter de förlorade små på djupet af modrens hjerta, men de nya omsorgerna upptogo så mycket af hennes tid och tankar, att hon blef något litet lik sitt förra jag. Uti ett var hon sig dock olik. All bestämdhet, alla tvärsäkra små principer voro som bortblåsta, alla åsigter om en förståndig och naturenlig uppfostran voro kullkastade. Icke så, som om hon ogillat eller ångrat sitt förra beteende, hon *kunde* helt enkelt ej vara bestämd nu mera. Hon *kunde* ej höra Walter gråta. Hon *kunde* ej se den lilla underläppen darra af sorg eller vrede.

Det var så med fadren också, ehuru han blygdes att visa eller erkänna det. Walter var en frisk och stark gosse och ej så litet häftig och pockande. När han sträckte ut handen efter något olofligt föremål och ej genast fick det, tog han till att skrika.

„Karlen har en stark vilja, se här får du, man bör ej göra honom till en mes.“

Då Walter vid två års ålder pekade på ett punschglas och menade att det vore skönt att få taga sig en klunk, sade pappa: „se på den bytingen, vet han

icke redan hvad som är godt.“ Och Walter fick sin klunk, hvilket naturligtvis hade till följd att hvarje gång punschen stod framme, måste Walter få sin andel — annars skrek han.

Till och med tjenstefolket kunde ej motstå den lille parfveln. Dels för husfadren, dels för hans lilla vackra ansigtes skull, hade de gifvit honom sina ögon, om han bedt derom. Så stygg och pockande som Walter, hade flickorna aldrig varit.

„Det är för att han är gosse“, tröstade fadren.

Eva kände stundom att hon borde handla annorlunda, den lille fyraåringen regerade ju hela huset. Men då han stödde sina mjuka armar mot hennes knä och såg upp till henne med sina sammetslena svarta ögon, eller då han, utom sig af vrede, med glödande kinder och eldsprutande ögon, stampade i golfvet med sin lilla fot, komisk och förtjusande att åse, gaf hon åter efter.

Nu var det mången mamma som triumferade.

„Var det icke det jag sade. Lindemans pojke är fullt ut lika stygg som andra pojkar. De små flickorna voro af naturen snälla och godsinta, det var hela hemligheten. och dessutom äro barn som tidigt dö alltid fromma och kloka.“

„Man bör betänka att det är deras ende son“, sade prostinnan medlande.

„Ja, ja, alla äldsta söner hafva en tid varit den ende. Men Walter är så ovanligt vacker, derför ursäktar man så mycket . . . .“

„Åh ja“, medgaf prostinnan med en suck, „men den som förlorat fyra små barn inom två veckor . . . . .“

Alarik Svenson, den yngsta bokhållaren hos Sundqvist, har skjutit sig. Detta rykte gick som en löpeld genom staden.

Några personer voro samlade hos Lindemans en förmiddag och man talade knapt om annat än den hemska händelsen.

„Fru Svenson är enka och han var hennes enda barn — det är ändå förfärligt!“

„Ja, och hon har med den största uppoffring vårdat honom ändå från hans spädaste barndom. Hon blef enka då han var årsgammal och fattig som hon är, har hon försökt gifva honom den bästa uppfostran. Allt nekade hon sig, för att han skulle hafva det bra. Mången gång satt hon med sin torra brödbit och några kalla potäter, medan han åt smörgås med stek och ost.“

„Men han var också en läckermun. Då han blef äldre, satt modren ibland och gret hos mig öfver att hans lön ej räckte till, utan hon måste hjelpa honom med sina små inkomster. Han skulle hafva de finaste skjortor och de modernaste hattar och maten måste vara som åt en prins. Han åt hos modren.“

„Ja, hvad kostar maten mot hvad vinet kostar.“

„Drack han?“

„Ja visst. Åh, han har nog många gånger gått förbi våra fönster i ett tillstånd som . . . . Nå ja, och när lönen ej räckte till, så gjorde man små knep . . . .“

„Han är nu död, må han få vara i fred!“

„Gerna för mig, men jag säger bara att hans kropp var så förstörd af ett oordentligt lif, att doktor Malmlund sade att det aldrig blifvit folk af honom ändå. Och när nu vanäran kom till . . . . .“

„Jaså, det blef upptäckt?“

„Jo, 200 mark från kassan och en falsk vexel. Och så gjorde han af med sig.“

„Det är förfärligt!“

„Ja, det är det. Och menskligt taladt är det allt modrens fel. Hon skämde bort honom. Hon kunde ej neka honom någonting. Och det är nu hennes lön.“

Eva Lindeman hade tyst åhört detta samtal. Då gästerna gått, satt hon orörlig och stirrade framför sig. Kaptenen gick långsamt och tankfullt fram och tillbaka i salen och Walter lekte på golfvet, medan Ringa helt snusförnuftigt sydde åt sin docka.

Plötsligt slöt Eva gossen i sin famn och utbrast, „nej, icke lastens och dödens väg skall du gå, utan dygdens och lifvets — — om jag också måste rycka hjertat ur mitt bröst!“

EN AFUNDSVÄRD QVINNA.

I Kråkvinkel skulle det firas en storartad fest. Den nya flickskolan, ursäkta fruntimmerskolan, skulle invigas. Förut hade stadens och den kringliggande landsortens flickebarn, fått inhemta sina kunskaper i ett par små privata skolor af några gammalmodiga lärarinnor, som undervisade dem i broderi och franska, „historie för fruntimmer“, geografi och stilskrifning; pastorn hade katekesen på sin lott. Men nu var allt detta för litet. Staden hade bygt ett stort vackert skolhus och staten aflönade lärare, lärarinnor och föreståndarinna. Då allt var färdigt ända till knaggarne i tamburen, kunde ingen tro huru mycket bråk och bekymmer, språng, tid och penningar detta kostat. Den tiden var det icke så brukligt ännu att rådfråga arkitekt och dyra äro de dessutom med sina ritningar, utan fiskal Kron, som var både artistiskt och praktiskt anlagd, åtog sig att i samråd med fröken Gornman, den blifvande föreståndarinnan, göra upp ritning till huset och planera den öppna platsen der utanför. Detta var nu en god sak, ty hvar man visste att fiskalen hade en fin smak och en ovanlig förmåga att

praktiskt utföra en sak. Och så tog han aldrig något för sitt besvär.

Ritningen blef godkänd och nu var det helt naturligt att fiskalen blef invald i den direktion som skulle öfvervaka byggnadsarbetena. Som vanligt fick han icke allenast bära namnet, utan äfven göra gagnet. Konsul Berg, en fet, beqväm herre, hade sjelf fullt upp att göra i sina egna angelägenheter och tyckte mera om att röka sin cigarr i lusthuset, än att springa upp och ned för byggnadsställningar. Magister Brofelt var förläst och lungsigtig, och visste nog huru man skulle lära pojkar latin, men ej huru en skolsal skulle byggas. Han hade blifvit vald egentligen för att det i den lilla staden icke just fans så många att välja på. Timmermannen och gårdsegaren Peltonen var då mest på sin plats i denna direktion och den bästa hjelpen för fiskalen.

Nu var emellertid allt färdigt och nu skulle en invigningsfest firas. Skolhuset skulle dekoreras med blommor och kransar, skolbarnen skulle sjunga, tal skulle hållas och sist skulle en stor middag ega rum på gästgifveriet.

Hvem skulle nu bestyra om allt detta och leda det hela?

Jo, fiskal Kron gör det nog. Han är alltid så snäll.

Fiskal Kron knypplade med ett belåtet leende sina mustascher och åtog sig allt. Han skulle ställa till en kransbindningstalkko i sin stora trädgård, han skulle skaffa en kokerska från residensstaden, ty gäst-

gifvarfrun kunde ej koka annat än sin eviga fårbuljong med perlgryn. Han skulle bestämma matsedeln, köpa vin, hålla tal „för qvinnan“, ja han skulle med ett ord göra allt.

Klockan 1 på dagen den 27 Augusti kom fiskalen hem, mycket upprymd af allt det beröm han fått för sin tjenstvillighet, och gick genom alla rummen för att söka sin hustru.

„God dag, god dag, hvar är Mina? Hon skall genast gå till Ravala skogen och plocka ljung, enris och lingonris. Skolhuset skall dekoreras och i morgon på förmiddagen kommer hit hela stadens ungdom för att binda kransar. Då måste vi ha kaffe åt dem, låt nu baka en stor kringla och tag tillräckligt småbröd. Hvar är nu Mina?“

„Mina drager ut kläder till mangling.“

„Hon måste lemna det, ty i morgon då de unga komma, måste det finnas grönt tillräckligt.“

„Men det är ju stadens sak, de kunna ju anskaffa några qvinnor och barn . . . .“

„*Jag* har åtagit mig allt. Sätt dig nu inte på tvären igen. Tilly, gå bed Mina komma till pappa.“

„Men Mina kan väl ej ensam . . . . . .“

„Ja, det vore bäst om hon toge Kajsa med sig.“

„Kajsa håller på med middagen och om vi i morskola hafva så mycket främmande . . . .“

„Ja, det är sant. Nå, Mina, tag nu på dig och gå till Ravala skogen och plocka grönt tills i morgon. Ljung, enris och lingonris, men duktigt. Vik in hos forman Silvander och begär hans häst och kärra. Poj-

ken kan komma och köra så hjelper han dig att plocka. Och hör du, bed madam Virtanen komma med dig. du hinner ej ensam."

Mina stod med långt utskjutna läppar och åhörde alla dessa förhållningsreglor.

„Och huru går det med kläderna?" frågade hon lugnt.

„De måste lemnas", svarade fiskalen ifrigt.

„Jag har redan stänkt en stor del af dem, de mögla om man nu lemnar dem. Dessutom hafva barnen så godt som de sista kläderna på sig."

„Jag skall väl draga ut dem."

Mina kastade en lång uttrycksfull blick på sin matmor och knep ihop läpparna.

„Se så, skynda dig nu", uppmanade fiskalen.

„Jo, jo, men jag har inte ätit middag än", svarade Mina snäsigt.

„Tag smör och bröd med dig. Klockan 8 är det mörkt, så du har ej allt för många timmar på dig."

Han skyndade bort för att skrifva efter matlagerskan.

„Frun har vakat halfva natten med gossen", sade Mina med mildare röst, „frun orkar ej draga ut kläderna."

„Åh jo", svarade frun stilla, „bekymra dig ej om mig, utan gör som fiskalen säger."

„Jag går och ger återbud åt mangelkarlarna."

„Ja, gör det, för i morgon skola vi hafva ett stort kaffe i trädgården och då måste du vara hemma."

Mina slog ihop händerna. „Ett kaffe! Men då hafva ju barnen ej sina bättre förkläden rena.“

„Jag skall stryka dem.“

Medan Mina gjorde i ordning sin vägkost, mumlade hon förargad någonting om „slafvar och hundar“, som hon dock ej vågade säga högt.

Köksan Kajsa styrde och ställde bland sina grytor och pannor då frun underrättade henne om att det på eftermiddagen bakas en stor kringla och att hon skulle beställa småbröd hos madam Jernström.

„Hvad blir det nu då?“

„En kransbindning för skolhuset.“

„Nå, man skulle tro att vår husbonde är sjelfva borgmästaren, han skall då sörja för allt! Hvar skall jag nu få jäst?“

„Gå till bryggeriet, der får du nog.“

„Ja, en verst utom staden! Och jag som tänkte tvätta af köket i dag och Mina bad mig draga ut lakanen med sig.“

„Det blir ingen mangling i morgon.“

Frun gick in för att ej behöfva höra vidare invändningar.

Kajsa kastade och slängde, smälde i dörrarna och grälade. Hon tyckte i allmänhet ej om att blifva störd i sina planer och hon måste nu dessutom duka och passa upp vid bordet då Mina var borta.

På eftermiddagen, medan bakningen försiggick, delade husmodren sin tid emellan hushållskammaren och barnkammaren. Oskar som hade tandplågor kinkade jemt och hans åttaåriga syster, den lilla snus-

förnuftiga Tilly, ville ej få honom lugn. Gerda och Gösta, tvillingarna, voro också särdeles upplagda för dumheter i dag. De åto upp Oskars välling, söndrade tvättkannan, spillde ut ett stort fat vatten öfver de *torra* mangelkläderna och rullade slutligen ned för källartrappan så att deras näsor och knän måste baddas med vatten.

Fiskalen hade emellertid haft sin dryga andel af förargelser, också han. Gästgifvarfrun hade blifvit gränslöst sårad öfver att hon ej ansågs värdig att tillaga festmåltiden. Hon hade lagat mat åt guvernören och andra stora herrar och om hon ej fick laga maten, så kunde de söka sig matsal hvar de ville. Gästgifvarfrun visste mycket väl att det i hela staden ej fans en så lämplig sal och det behöfdes derför både smicker och hotelser för att få henne öfvertalad och försonad.

Så skulle skolhuset skuras och många trötta fjät fick fiskalen springa för det. Madammer och gummor voro märkvärdigt upptagna af egna angelägenheter för i dag och i morgon. Saken var den att den artiga fiskalen hade att knarrigt, befallande och kort sätt mot alla underlydande och derför ej var omtyckt af arbetare och tjenare. Mot löfte om stor dagspenning och extra kaffe beqvämade sig madammerna ändtligen till att åtaga sig arbetet och trippade af med sina skurstäfvor och trasor.

Trött, het och förargad kom den stackars fiskalen hem.

„Hvar är mamma? Hvarför håller Mina trappan så osnygg? Det skall genast läggas friskt granris framför den.“

„Hon hemtar i afton från skogen.“

„Låt Kajsa hemta in kaffet. Jag är trött som en hund.“

„Jag skall genast . . . . Kajsa är i bagarstugan.“

„Nå, hvad är det här för en smörja. Huru smakar kaffet?“

„Det har stått så länge färdigt. Du lofvade komma hem kl. 1/2 5 oeh nu är den 6.“

„Ja, ja, men tror du det är så lätt att komma hem på timme? Jag hade ett sådant göra med den oförskämda gästgifvarkäringen och så skurgummorna till. Man kunde minsann förtjena helst en duglig kopp kaffe.“

„Om du vill vänta en qvart timme så kokar jag nytt.“

„Ja, gör det!“

Elden i hällen hade emellertid längesedan slocknat och af qvarttimmen blef en half timme.

Då fru Kron kom in med kaffet, sade fiskalen knarrigt:

„Din qvarttimme är 3 gånger så lång som andra menniskors. Det är nu bra sent att dricka kafte, klockan är öfver half sju, så förstör man sin aptit till qvällsvarden. Vi få lof att skjuta upp den en timme.“

Medan fiskalen drack kaffe, berättade han om alla sina förargelser.

„Och den der Bergen är en sådan beqväm passagerare, att han inte tager ett steg. Kunde gerna taga några trötta fjät, så smälte istret på honom.“

„Magister Brofelt hör ju också till direktionen.“

„Den der! Sitter med näsan i boken hela dagen och är lika opraktisk som ynklig. — Åh, hvad jag har för en pinsam hufvudvärk! Hvad *är* det som de barnen väsnas för?“

Fiskalen steg upp och skrek på må få in i barnkammaren; „tyst, genast! Kan inte Tilly hålla styr på sina syskon — stora flickan!“

Tilly som gjort sitt allra bästa, hela eftermiddagen, började sakta gråta, medan Gerda och Gösta smögo sig ut ur barnkammaren och började springa häst i salen. Modren förde bort dem med mildt våld och satte sig att sy i barnkammaren medan hon vaggade Oskar.

Klockan 10 på förmiddagen skulle ungdomen samlas. Fru Kron hade varit uppe sedan klockan 6, hjelpt barnen, stält om kaffet, ordnat allt och stod nu, trött och blek, iklädd en gammal bomullsklädning och lade småbröd i korgen.

„Är du ännu oklädd?“ ifrade fiskalen, han var rakad och putsad och bar en vacker drägt af ljusgrå trikot.

„De kunna vara här när som helst. Och var sedan en smula artig mot ditt främmande, du ser ut som . . . . jag vet icke hvad.“

„Jag är trött.“

„Det är jag med, men det kan ej hjelpas.“

„Jag har ej sofvit på tre nätter och — så var ju Mina borta halfva dagen i går.“

„Ja, det är sant, vi behöfva *mycket* mera grönt. Mina måste skickas att plocka mera.“

„Det är alldeles omöjligt, då vi hafva så mycket främmande.“

„Då måste hon gå att skaffa några andra.“

„Men, Adolf, skall du verkligen sjelf betala madam Wirtanen, hästen och pojken?“

„Var nu lugn, jag ruinerar mig ej med det. Kläd dig nu bara!“

Fru Kron suckade djupt och gick in för att göra toilett.

Hennes man var förmögna föräldrars enda barn, hade ärft gården och var skuldfri då han vid 25 års ålder förlorade sina föräldrar. Femton år hade förgått och nu klagade han ofta öfver brist på penningar och sade att han ej visste huru det skulle gå med hans affärer. Menniskorna voro oärliga, bedragare, löftesbrytare och slösare. Gång på gång hade hans hustru bedt om att få veta huru de hade det, men mannen som ständigt var upptagen dels af sin tjenst, dels af andras angelägenheter, kom sig aldrig för att redogöra för sin ställning och kände den icke ens sjelf. En viss fåfänga och ett osläckligt begär att

anses för en hjelpsam och gästfri karl, gjorde att han med ett hufvudlöst lättsinne lånade till höger och venster, åt studenter och gymnasister, unga officerare, enkor och faderlösa, utan urskiljning och oftast utan någon slags säkerhet. Om dessa penningar sedan användes till studier, dagligt bröd, hyra och ved eller i konditoriet och vid spelbordet, frågade han ej efter. När det sedan blef ondt om penningar, fick hustrun tillsägelse att vara sparsammare, men vid minsta anledning skulle det bjudas främmande och då fick det, förstås, icke sparas; vin och fina rätter skulle det vara i riklig mängd. Det var icke mera än två veckor sedan han hade kommit hem bekymrad och ur humör. En gammal vän hade gjort konkurs och han stod i borgen för honom.

„Nu få vi suga på ramarne åtminstone i två års tid för den sakens skull“, hade han sagt. Och nu denna stora kaffebjudning, denna fest, och alla efterräkningar . . . . . Men det lönade ej att göra föreställningar. Hon hade förgäfves försökt det, tills hvarje vidrörande af sådana saker verkade som en elektrisk stöt på hans öfveransträngda nerver.

Klockan 10 började de unga komma. Fiskalen var idel solsken, ordnade arbetet, hjelpte till höger och venster, skämtade och var den angenämaste värd. Fru Kron, som hunnit taga sig en half timmes hvila, kom ut i trädgården, litet blek, men med sitt vackra vinnande leende, helsade vänligt och serverade sedan kaffet i två timmars tid. Det var vackert att se den lifliga ungdomen bland blommor och grönt och tref-

ligt att höra deras glada skratt och prat. Fru Kron tröttnade ej att betrakta de skilda grupperna. På eftermiddagen skulle man komma igen och fortsätta.

Följande dag samlades man i skolhuset, der kransarna hängdes upp och allt ordnades för festen.

Innan det blef mörkt, var allt färdigt och mycket vackert, men först då fiskalen kom hem, kände han till den trötthet och hufvudvärk det myckna springandet upp och ned för stegarna förorsakat honom. Han behöfde nu absolut stillhet och två glas starkt thé. Frun fick skarpa ord för det hon sjöng en vaggvisa för Oskar, pigorna smälde i dörrarne, barnen voro illa uppfostrade och théet hade stått för länge. Ännu sent på aftonen måste fiskalen gå till Wirtanen, stadens enda polisbetjent för att gifva honom några order i anledning af åskådarena utanför skolhuset i morgon, Wirtanen skulle just gå till sängs och var icke fullt så artig och ödmjuk som herr fiskalen önskade. Då fick han sig en skur med bannor och fiskalen gick bort i vredesmod.

„Nu har han igen slitit ut hasorna för strunt“, sade madam Wirtanen med lugnt förakt, „derför är han så kort om hufvudet.“

Polisbetjenten ställde pipan ifrån sig, gäspade och sade: „ingen tack har han för det“, släckte lampan och gick till hvila.

Festdagen rann upp med klaraste solsken och en molnfri himmel.

Skolbarnen trippade högtidsklädda till det nya huset, herrar i frackar och damer i siden försvunno genom den stora ingångsdörren till festsalen. Och alla de som ej voro inbjudna, samlades utanför i stora skaror, ordnade och förmanade till stillhet af polis Wirtanen i full uniform.

„Se huru gudomligt vackert det är“ hviskade fru A. till fru B., „den fiskalen är en verklig artist.“

„Han är så outtröttlig i att tjena andra,“ sade fru B.

„Tid och penningar offrar han och räknar ej på någon ersättning.“

„Hela stadens tacksamhet har han då åtminstone.“

„Nå ja, det förstås. Artig och vänlig sedan mot alla menniskor. Se, huru han skaffar plats åt den der gamla sqvallerskramlan fröken Juselius.“

„Hvar är frun?“

„Hon sitter der borta vid kakelugnen. Hon är helt annorlunda. Alltid ser hon ut som om hela verldens sorger hvilade på henne ensam.“

„Hon lär ha flera små barn.“

„Andra hafva också haft små barn. Är det inte en afundsvärd qvinna som har en sådan man, — god, hjelpsam och vänlig? Alla beundra honom och hon ger honom knapt en vänlig blick.“

„Vi umgås icke der, men jag har dock träffat henne hos andra. Jag tycker inte att hon ser ovän-

lig ut, men väl sjuk eller trött så der . . . . . likgiltig.“

„Kanske, men glad borde hon i alla fall vara.“

„Se så, nu börjar det!“

Sången gick förträffligt. Så uppsteg rektorn och helsade barnen välkomna. Borgmästaren talade för fäderneslandet och fiskal Kron för qvinnan.

En och annan gammal fru torkade helt öppet sina tårar, då talaren så vackert skildrade qvinnan som maka och moder, och allas ansigten talade om bifall då han påpekade fruntimmersskolans betydelse, en skola der flickan uppfostras till sitt rätta kall. Hon skulle vara ynglingens ideal, den mognade mannens hjelp, glädje och rådgifvarinna — samhällets blomma, det sköna, det milda, det ädla på jorden.

Det gick en hviskning genom hela församlingen.

„En sådan man! Sådana ädla åsigter! En så hög tanke om qvinnan! . . . . Han är för söt, den karlen! Se huru bra han ser ut i frack med det svarta skägget och det vackra uttrycket i ögonen. Hans hustru är afundsvärd.“

Middagen på gästgifveriet var i allo lyckad. Matfrun hade öfverträffat sig sjelf och de utsökta buketterna på bordet voro naturligtvis fiskalens verk, han kunde då allting.

Ytterligare tal och skålar.

Ändtligen kl. 6 på eftermiddagen fick man hänga bort fracken i skåpet, lägga cylinderhatten i sitt fodral och stufva undan helgdagsminen.

„Jag är alldeles förbi“, pustade fiskalen, der han satt i skjortärmarna i soffan. „Har du en flaska selters, mamma? En sådan fest hvarje vecka skulle göra mig gråhårig i förtid.“

„Det behöfver ej vara skolfester för att du skall trötta ut dig“, sade hans hustru lugnt.

„Man rår ej för att man blir anlitad“, svarade fiskalen skarpt. „Huru många fins här, tror du, som . . . . . Den ena är lat, den andra dum, den tredje sysselsatt. Och så äro de alla sådana egoister, inpiskade egoister. Hörde du huru borgmästaren tackade mig för allt besvär? Ja, det är lätt att tacka! Kan du inte få Oskar att tiga? Man kan blifva galen af detta barnskrik, bittida och sent.“

„Han får tänder och är så orolig, annars är han ju snäll.“

„Ja, ja, men gå nu och se till att han tiger. Hvar är Mina? Hvarför har hon ej vattnat blommorna i dag?“

„Hon vattnar dem så ojemt, jag skall strax komma . . . . .“

Medan fru Kron senare vattnade blommorna, sade hon stilla och försigtigt:

„Skulle du kunna lemna mig litet penningar . . . .“

„Till hvad nu då?“

„Byktinan har blifvit bandad och skomakaren skulle hafva tre mark för barnens skoplagg.“

„Ja, ja“, utbrast den stackars utpinade fiskalen, „det är bara att betala ut och skaffa mera, det är detsamma hvarifrån, men skaffa måste man. Se här!

I morgon skall skolafgiten för Tilly betalas. Vi hafva också fått en Guds välsignelse af ungar . . . . jag vet icke hvarför jag blifvit så hårdt straffad."

„Adolf, öfver det få vi ej klaga", sade fru Kron allvarligt. „De små stackrarna rå ej för att de kommit till verlden och det är ju en lycka att vi hafva råd att ge dem uppfostran."

„Hvad vet du om vårt „råd?" Bekymren tynga mig till jorden."

„Jag har bedt att få dela dem."

„Ja, du har det, men det gör ej saken lättare. Plåga mig inte nu."

„Jag skulle gerna spara dig så mycket som möjligt, men till de oundgängligaste utgifterna måste jag ju begära penningar."

„Är det något mera ännu?" frågade fiskalen ryckande sig i det nyss så väl friserade håret.

„Tillys kappa är så urvuxen."

„Ja, du får skarfva till den eller hjelpa dig på ett eller annat sätt . . Jag har ingenting att ge — kanske fram emot vintern . . . ."

Och fiskalen gick med hastiga steg till sitt rum. Och stängde dörren hårdare än just nödigt varit.

En half timme senare ringde det.

„Är fiskalen hemma?"

Mina gick för att se åt.

Då den främmande inträdde, hade fiskalen redan hunnit påtaga en rock och en artig min.

„Se, bror Svanholm! God afton, god afton! Sitt ned. Du stannar väl till qvällen."

„Tack nej, jag hade bara ett par ord att tala med dig — en litet ledsam affär.“

„Visst stannar du . . .“

„Du är trött efter festen . . . .“

„Nej, ingalunda! Mina, säg åt frun att vi hafva främmande till qvällen. Mina“, här sänkte fiskalen rösten, „spring till kapten Berg och fråga om han vill dricka thé i afton hos oss — och magister Källström. Tag hem några flaskor öl och en butelj konjak. — Nå, hvad är det för en affär, bror Svanholm?“

Bror Svanholm vred sig på stolen, steg upp och gick några hvarf af och an.

„En fördömt tråkig sak. Jag skulle köpa mig en häst . . . behöfver för mina resor, ser du, och trefligt för resten, när man ej är bosatt vid jernväg. — Nåväl, nu har konsul Berg ett det ståtligaste djur på sin egendom, en helt ung häst som han vill sälja, men — af en händelse är jag nu så utan penningar att jag ej kan betala hela summan.“

„Huru mycket fattas det?“

„Nå, bara 200 mark — det är så genomförargligt, ty tager jag icke den nu genast, så säljer Bergen den till kommerserådet Juselius. Kan du inte, kära bror . . . .?“

„Bevars, ja, det är ju naturligt. Jag får ju mitt igen.“

„Tack, tack, det här är, vet du, en tjenst som . . . .“

„Tala ej om det, det är ju en småsak!“

Snart anlände den glada kapten Berg och den trefliga magister Hällström och under lifligt samspråk, litet kortspel och toddy förflöt aftonen hastigt.

Men Kajsa och Mina voro allt annat än glada. De måste tillaga qvällsvard, passa upp och diska långt in på natten, i stället för att draga ut kläder till manglingen, som aldrig tycktes vilja blifva af, och så måste de vara tidigt uppe nästa morgon oaktadt klockan redan var ett innan de kommo till sängs.

Fiskal Krons afundsvärda hustru måste se till serveringen, blidka och lugna tjenarena, lägga de större barnen till sängs och allt emellanåt vagga lilla Oskar, som icke fick ro för tänderna.

Derunder tänkte hon ut bästa sättet att få Tillys tvåårsgamla kappa förstorad och upplagad utan alltför mycken kostnad. Hon satt ännu en god stund vid vaggan efter det hennes man, upprymd af det glada sällskapet och småleende åt Bergens befängda historier, gick till sängs med den fasta föresatsen att i morgon sofva ända tills han ändtligen kände sig uthvilad.

MAMMA, HVAD ÄR PAPPA?

Mamma satt vid bordet och sydde flitigt på en liten klädning, som såg ganska skröplig ut, men som tydligen var ämnad att ännu en tid „duga.“

Henrik stod tyst och tankfull bredvid och såg på modrens flitiga fingrar. Han hade ett något lillgammalt utseende, sådant det äldsta barnet stundom får, isynnerhet i hem, för hvilka ekonomiska bekymmer och äfven andra sorger ej äro främmande.

„Mamma, hvad är pappa egentligen?“ frågade han efter en stund.

„Huru menar du, min gosse?“

„Jag menar, hvad *är* pappa, hvad kallas han?“

„Han . . . han . . . kallas ju herr Almark, ... det har du väl hört många gånger.“

„Åh ja, men hvad *gör* han, hvad har han för en tjenst?“

„Han . . . .“ fingerborgen föll och mamma böjde sig ned för att upptaga den . . . „han läser och skrifver alla dagar, det vet du väl, Henrik.“

„Ja, han läser tidningar, men det är ej någon tjenst. Får han pengar för det han skrifver?“

„Men, mitt söta barn, hvarför frågar du nu allt detta?“ sade modren med en bekymrad blick på det

lilla allvarliga ansigtet.“ Huru kom du att tänka på det?“

„Magistern sade i dag på klassen att alla skola arbeta och att det är detsamma hvad man gör, bara man har ett ärligt arbete och är flitig. På det sättet arbeta vi för vårt land, sade han. Nu såg jag dig, mamma, så flitig och tänkte på att du också arbetar för vårt land — du gör ju det?“

„Jag hoppas det, min älskade gosse“, svarade modren med en varm kyss, „och kan jag uppfostra dig till en god menniska, så har jag . . . .“här brast hon ut i en bitter gråt och gömde sitt ansigte i gossens mjuka lockar.

„Gråt icke, mamma, jag vill ju försöka att blifva det!“

Modren torkade hastigt sina tårar.

„Vill du det?“

„Ja! — — — — Ser du, under qvarten blef det sedan fråga om hvad hvars och ens pappa var för slag. Alla kamraterna visste hvad deras pappa var, doktor, prest, domare, skomakare, — — men . . . . men . . . . *jag* visste ej hvad *min* pappa var.“ Gossens röst darrade litet och en pinsam rodnad uppsteg på modrens kinder. „Slutligen ropade en gosse: „åh, han är värdshusvärd.“ Då gaf jag honom en örfil och sade att han ljög, men han tjöt och gret och sade att om pappa icke *nu* hade ett värdshus, så har han *haft* och det sade de andra med — är det sant?“

„Ja, — — för en tid sedan . . . när du var liten. Hvarför blef du så ledsen för det? Fans der ingen annan gosse, hvars far var värdshusvärd?“

„Nej, bara en som var gästgifvareson och han sade att om de också sålde öl åt resande, så arbetade hans far dock för sitt fosterland, för han höll hästar och nattqvarter och mat för sina medmenniskor. Arbetar en värdshusvärd för sitt land, mamma?“

Paus.

„Kära barn, du skulle ej bekymra dig om det du ej förstår.“

„Ja, ser du, mamma, det är godt för dig att säga, men vet du, när en hel klass frågar och frågar och man ej kan svara. Och gästgifvarpojken sade att . . . . att . . . . på pappas värdshus satt herrar och karlar och bara drucko tills de blefvo fulla och der fans ej skjutshästar eller sådant. Du sade mig en gång att det är orätt att vara drucken och att det fins nödvändigare saker än öl och vin att köpa. Och huru kan det då vara rätt att sälja sådant?“

„Det är ej värdshusvärdens fel om någon gäst dricker för mycket.“

Gossen var blek och modrens hand darrade, hon sökte efter ord för att komma ifrån detta pinsamma ämne.

„Ack, mamma, säg! Har pappa icke varit annat än värdshusvärd? Hvad var han förut?“

„Han var student, min gosse, låt det nu vara . . . .“

„Student! Men! då kan han ju latin och allting! Då hade han kunnat göra annat än sälja vin.“

„Kunskaper kunna ju ej skada någon“, försökte modren invända.

„Nej, men . . . . Hvad lefva vi nu af sedan pappa gjorde konkurs?“

„Georg Linsén sade att hans pappa förlorat flera tusen mark i pappas konkurs, han sade att pappa ej kunde betala herr Lindén.“

Modren drog en djup, bitter suck.

„Hvad lefva vi nu af?“

„Vi bo ju hos morfar och . . . . och du är ju morfars gudson och han betalar din skolgång.“

„Och förtjenar pappa rakt ingenting? Han är ju rask och frisk, äter och dricker, och *du* arbetar *alltid* och han bara läser tidningar och röker . . .“

„Tyst, tyst, mitt barn, du får ej tala i en sådan ton om din far.“

Den halföppna dörren till närgränsande rum slogs upp och en man i sina bästa år stod på tröskeln. Han var blek och ögonen gnistrade.

„Gå ut, oförskämda pojke“, skrek han, „och säg dina kamrater härnäst — — att — — att — — nå, hör du inte, gå!“

Henrik stirrade förskräckt på sin far. Aldrig hade han sett honom så ond. Han drog sig baklänges ut ur rummet och stängde dörren.

„Fördömda dumheter! . . . .“ mumlade fadren, tog en bok från hyllan, slängde den tillbaka igen, fick tag i sin hatt och gick ut.

Modren sydde fortfarande.

Hvar — hvar — hvar skulle hon få svar på alla de frågor hennes barn ännu kunde komma med?

TANT GRETAS LÄSEFÖRENING.

Man hade just slutat läsa „Kommendörens döttrar“ af Jonas Lie, fem unga flickor och tant Greta.

Några ögonblick var det alldeles tyst, som efter en gudstjenst, men så bröt stormen lös. Fem lifliga tungor diskuterade historien med brinnande ifver. Det var också meningen med dessa läsaftnar, att man skulle meddela sig med hvarandra om det lästa. Och tant Gretas unga vänner „stucko ej under stol“ med hvad de tänkte.

Lilla Anna Rotman sade skygt: „allt annat kan jag förstå, men . . . . . Martha . . . . .“

„Hvad är det med Martha?“ frågade Inez utmanande. „Jag skulle ha gjort precis som hon, förlofvat mig med Jon midt framför näsan på min kära mamma — om jag haft en sådan gås till mamma som hon hade.“

„Ja, men . . . . gossen . . . .“, menade Anna tvekande.

Alla flickorna tego och Inez slog ned ögonen.

„Ja, det var dumt“, sade hon efter några minuter.

„Det var grymt, det var skamlöst“, utbrast Gerda med hetta, „jag kan *aldrig* förlåta Jonas Lie det!“

„Och det brukar ju ej hända bland herrskap“, sade Hetty med sin lilla tillgjorda min.

„Inte det?“ frågade tant Greta med en pröfvande blick öfver sina glasögon. Hon visste att Hetty ville synas oskyldig och omedveten, trots sina 25 år och trots det att hon läst fysiologi och historia i pedagogieklassen samt Zola och Strindberg på lediga stunder.

Hetty rodnade: „Jag menar, tant, — — — *om* det också någon gång händer . . . (men jag *kan* ej tro att det — händt!), så är det ett undantag.“

„Jonas Lie säger icke att det händer alla dagar“, anmärkte Märtha.

„Det må vara“, sade Hetty otåligt, „men man borde aldrig röra vid en så gruflig sak, skrifva eller tala derom.“

„Nej, nej,“ sade Inez med blixtrande ögon, „man borde bara låta brott och synd ske, och täcka öfver det, och två sina händer, menar du.“

„Ja, hvad som helst, bara ej röra vid det.“

„Det är lumpet tänkt, tycker jag“, sade Inez med en mörk blick. „Emedan man gjort så förut, har verlden blifvit sådan den är. Bara man inför människor visar sig i oklanderlig toilett till kropp och själ, så är allt väl. Nej, bättre då att framdraga det onda och det skefva till dagsljuset! Så kan det botas men ej genom att ständigt blifva undangömdt.“

„Vi, unga flickor, behöfva dock ej veta om det onda, vi kunna ej förbättra verlden“, sade Hetty.

„Så fasligt unga äro vi nu ej“, svarade Inez skoningslöst, „mellan 20 och 25 år gamla och äldre blifva vi dag för dag. Ovetenhet är dessutom ej oskuld.“

„Och ovetande äro vi ej heller“, sade Märtha modigt, “ingen har i vår tid hunnit till våra år, utan att de, på ett eller annat sätt, fått kunskap om ett och annat. Man kan icke lefva utan att få kunskap också om det onda.

„Dessutom tycker jag att hvarje rättänkande menniska gerna ville deltaga i arbetet på verldens förbättring och det kunna vi ej, om vi ej hafva klart för oss hvad som är på sned“, sade Anna mildt. „Hvar och en af oss kan blifva moder och då ville vi väl blifva bättre mödrar än kommendörens hustru, som endast var det i den ytligaste mening.“

„Kunskap om det onda vore stundom en räddning“, sade tant Greta allvarsamt.

„Huru menar tant?“ frågade Gerda med af förvåning uppspärrade ögon.

„Jag menar det jag säger. Jag tänker särskildt på en kär vän till mig . . .“ tant Gretas röst darrade — — — „hon var *verkligt* oskyldig, och ovetande var hon också och ändå — — eller rättare sagdt *derför* blef hela hennes lif sköfladt.“

„Berätta för oss tant, berätta!“ bådo flickorna.

„Hade hon? . . . .“ frågade Hetty blygt.

„Jo, hon hade“, svarade tant barskt“, men om du är för blyg att höra på, så kan du gå.“

Nej, Hetty gick inte. Hon var nog intresserad af en smula skandal, bara andra ej fingo veta att hon visste deraf.

„Kommer ni ihåg Esther Ljungby.“

„Jo, hon som såg ut som en ung enka“, sade Anna.

„Ja — det tyckte andra också att hon liknade —“ sade tant Greta tankfullt. „Hon var förmögna föräldrars enda barn, omhuldad och bortskämd på allt sätt. Modrens åsigt var att en ung flicka skulle hållas långt borta från allt ondt och mörkt i lifvet. Och det hade verkligen lyckats i ovanligt hög grad. Ofta kommer nemligen kunskapen till unga menniskor på alla möjliga vägar, medan föräldrar och uppfostrare tro att de ännu äro ovetande som lindebarn. Vid sjutton års ålder blef Esther förlofvad. Det var en balbekantskap, en rik, ung godsegare och som modren ansåg att det var ett särdeles godt parti, gaf hon genast sitt samtycke, utan att det ringaste känna till den unga mannens karaktär eller föregående lif. Esther var min guddotter, men jag hade ej sett henne på tio år. Och nu fick jag förlofningskorten. Det var på vårvintern. I mitt tycke är giftermål alltid en allvarsam sak och jag uppsände varma böner till Vår herre för det unga paret. Bröllöpet skulle firas följande jul, emedan mamma ansåg att utstyret ej kunde blifva färdigt förut och emedan allt för korta förlofningar voro så „opassande.“ Mycket ung var ju bruden också. Fru Ljungby skref emellertid i triumferande ton huru otålig fästmannen var och huru passioneradt förälskad. — — — Ja, söt var Esther och förtjusande vacker. — — — — — På senhösten kom Esther emellertid till mig med en af de sista ångbåtarna.

Intet bref hade underrättat mig om hennes ankomst och då hon så plötsligt stod framför mig, blef jag stum af häpnad. Hon bar en liten nattsäck i handen och var blek som döden. Jag skulle aldrig känt igen henne, om jag ej haft hennes fotografi. Som en blixt slog den tanken ned på mig, att något var på färde. Förlofningen är uppslagen tänkte jag, och hon skickas bort tills det värsta pratet saktat sig."

„Det är ett oväntadt besök", sade jag och kyste henne, „men du är alltid välkommen. Stig in!"

„Tant är väl ensam?" frågade hon försagd.

„Jo, kom bara!"

Hon aftog hatt och kappa, hon var stelfrusen och genomvåt, utan paraply och utrustad som om hon blott skulle gå öfver några gator i en stad och nu hade hon rest tre dygn på ångbåt. Gud förlåte mig, om jag gör fru Ljungby orätt, men — — jag har alltid trott att det ej varit emot om den resans strapatser och förkylningar haft sina följder. — — — —.

Af Esthers bref, som hon då och då skrifvit till mig, samt af det hennes mor berättat om henne, hade jag förstått att hon var en liflig, lefnadsfrisk flicka och nu satt hon stum, skygg med en frånvarande blick och med ett underligt drag af tyst förtviflan omkring den lilla munnen som kunnat tillhöra ett barn, så mjuka och ljufva voro dess läppar. Ja, ett sådant band bryts ej så lätt, tänkte jag, men jag trodde dock att en så ung flicka ej hade så djupa känslor. Jag gick nu ut för att bestyra om thé och varm mat. Då jag återkom, satt hon på samma sätt,

orörlig. Då jag satte mig midt emot henne, såg hon upp med en frågande, afbedjande blick.

„Du är alldeles stel af köld, min älskling“, sade jag och började gnida hennes händer för att dölja de tårar som stigit upp i mina ögon, det var så rörande att se detta barnsliga ansigte så blekt och förstenadt. „Kanske är du också våt om fötterna? Jo, ganska riktigt. Kom, sätt dig här framför brasan i sofrummet, så får jag byta om på dig. Har du strumpor och skor i din nattsäck? Jo, se här. Åh, så kalla fötter!“

Jag gned och gned och tårarna droppade, jag kunde ej hjelpa det. Hade hon rymt, eller hvad i all verlden hade händt! Hon hade ingen kappsäck och det såg ut som om hon rest hufvudstupa. Kanske märkte hon mina tårar, ty hon drog hastigt undan sin fot och sade stelt:

„Tant har ej frågat hvarför jag kommit.“

„Nej, och jag behöfver ej veta det“, svarade jag och trädde lugnt toffeln på den lilla foten. „Man kan komma till sin gudmor utan någon synnerlig orsak, och i alla fall hinna vi tala derom i morgon. Nu skall du dricka thé och lägga dig, annars kan du få feber på halsen.“

„Du måste ändå få veta det, ty . . . . jag vet icke om du vill behålla mig. Kanske också du — — jagar bort mig.“

„Också!“ tänkte jag. „Jag skulle ej jaga ut min värsta ovän i detta väder, och du är ju min egen lilla guddotter“, sade jag.

Jag drog hennes hufvud till mitt bröst och nu kunde hon ändtligen gråta.

Ja, huru skall jag berätta detta så, att ni kunde inse huru utan skuld hon var! Kom ihåg, hon var sjutton år, oerfaren i högsta grad, hade i romaner läst om hängifvenhet, om att gifva sitt lif för den älskade, hade icke den aflägsnaste aning om hvaruti ett äktenskap bestod och hvad som var skilnaden på ett äktenskap och en förlofning. Han var en passionerad skurk — jag kan ej finna något annat uttryck. Och han åtog sig att förklara för henne hvad som menas med hängifvenhet.

„Hon hade ju sin mor“, invände Anna med sväfvande röst.

„Ja, hon hade sin mor — — —“, sade tant Greta bistert. „Och när barnet en afton oroligt sade: „mamma, säg — huru var det när du var förlofvad med pappa och visste du riktigt hvad det var att gifta sig?“ slog modren henne lätt på kinden och svarade skälmskt: „det var kyssar och smekningar och dårskaper, precis såsom du nu har det med din Lennart. Nej, jag visste ingenting, men männen veta det och de lära oss nog. Esther tyckte att det var ett underligt lif, der man sålunda med förbundna ögon vandrade framåt, men mamma hade ju gjort på samma sätt och hon älskade Lennart så innerligt, hon ville gerna offra honom hvad som helst, ja sjelfva lifvet.

Mot hösten började Esther blifva blek och mager och var ständigt illamående. Fästmannen hade varit nödsakad att resa öfver till Sverige i affärer, och

mamma trodde först att det var saknaden efter honom som gjorde flickan så blek och modfäld. Men slutligen rådfrågades husläkaren. Han gaf ett svar som kom fru Ljungby att maktlös sjunka ned i en länstol. Men strax derpå rusade hon upp och ropade glödande af vrede:

„Ni är en gammal lögnare!“

Läkaren tog sin hatt och bugade tigande, hvarpå han lemnade huset för alltid.

Då blef det ett förhör som Esther väl ej glömde så länge hon lefde. Det arma barnet hade ju ej en aning om att hon begått någonting orätt. Och hon hade ej en aning om hvilka följder hon dragit öfver sig. Hon blef derför dödligt förskräckt och förtviflad när modren i vredesmod förklarade för henne hvad hon gjort och huru verlden skulle betrakta denna händelse. Synd och skam — outplånlig skam. Det var det enda som framstod klart för den stackars förvirrade flickan. I stället för att betänka att hon sjelf bordt undervisa och leda sin dotter, sköt modren hela skulden på dottren och fästmannen. Sjuk, förskräckt och förtviflad, skickades flickan redan samma afton till Helsingfors för att med första ångbåt resa till mig. Jag bodde långt från deras hemort och ansågs vara tystlåten och hålla af barnet. Så snart man genom telegram hemkallat fästmannen, skulle det rådslås om hvad som nu skulle göras. Skulle bröllopet firas genast eller skulle det uppskjutas tills allt var förbi och alla spår igensopade? Det var frågan.

„Men jag gifter mig aldrig med honom“, sade Esther då hon slutat sin berättelse. Och hon såg tio år äldre ut med dessa rynkade ögonbryn, dessa fast slutna läppar. „Jag gifter mig aldrig med honom. Om han kunnat begagna sig af min oerfarenhet för att draga synd och skam öfver mig och min familj, så är han en dålig menniska och med en sådan vill jag ej lefva ett helt lif. Mamma säger, att det är det enda sättet att undvika skandal. Efter det är en skandal, så är den skedd redan och kan ej utplånas, endast döljas. Och jag bryr mig ej om det. Hellre vanära, än ett lif med honom. Ovetande har jag syndat — — —“ här darrade hennes röst så att hon knapt kunde tala — „men jag får bära straffet.“ Hon sjönk afsvimmad i min famn och jag lade henne till sängs, utan både thé och qvällsvard, hon kunde intet förtära.

Underbart nog kom hon lyckligt undan både förkylning och sinnesskakning. Stilla och tyst lefde hon dag för dag, flitig och skenbart lugn. Men ingen menniska ville hon se. Aldrig krusade ett leende hennes läppar. Aldrig var det möjligt att intressera henne för någonting. Hon gick som under ett mörkt moln.

Bref på bref kommo hemifrån och slutligen en välförsedd kappsäck. Fästmannen hade funnit för godt att ej åtlyda kallelsen hem, utan föredrog att skriftligen uppgöra saken. Det beslöts att det minst uppseendeväckande skulle vara att på sensommaren nästa år fira bröllopet som om ingenting förefallit. Och var tant Greta nu bara klok och försigtig, så skulle

allt blifva bra. Tant Greta var ej god på dem, må veta, och jag styrkte Esther i sin föresats att bryta förlofningen. Jag har aldrig ångrat det. Föräldrarna voro förbittrade, men jag måste säga att fästmannen ej tycktes vara mycket olycklig häröfver och mycket lätt gaf han sitt samtycke till skilsmessan.

I Maj blef en liten gosse född. Esther bebodde just detta rum och träden här utanför började få mössöron, när hon satt med den lille i famnen och blickade ut till den vaknande naturen.

„Tant Greta“, sade hon en dag med ett vemodigt leende, det första på flera månader, „det är mycket skada och bra underligt att det skall vara synd att hafva ett litet barn. Gud ske lof, att man åtminstone får älska det!“

Hon böjde sig ned och kyste sin gosse medan en tår sakta rullade ned för hennes kind.

„Om mig sjelf bryr jag mig icke så mycket, jag visste ju ej hvad jag gjorde, men när gossen blir stor, får han veta — — — — att det är synd att han fins till. Det är så hårdt!“

Esther sade mig, att hon tänkt att det enda hon nu mera kunde göra, var att på det omsorgsfullaste fylla sin pligt mot barnet. Hon vårdade det sjelf och hade icke någon sköterska. Hon läste alla böcker hon kunde komma öfver för att lära sig göra detta väl.

En gång sade hon: „skada, att det icke blef en flicka. Jag skulle hafva älskat henne på annat sätt än mamma älskar mig, ty nog vet jag ju att det var kärlek, ehuru missledd. Men kanske kan jag göra

något för min gosse. Kanske kan jag uppfostra honom till en ädel man. Svårt är det — jag är så ung och jag vet ju intet — intet om männen. Fadren borde uppfostra gossarne och modren flickorna, men min gosse har ingen far."

Så förflöto åtta år. Under hela denna tid bodde Esther hos mig. Hon vägrade att lemna sin son åt någon annan och *med* honom kunde hon ej vistas i fädernehemmet. Huru hemlig saken kunnat hållas der borta, vet jag ej, och hvad fru Ljungby uppgifvit som orsak för att Esther vistades hos mig, vet jag ej heller, men här bodde hon. Här visste naturligtvis alla huru det var, men som vi umgingos endast med några få vänner, blefvo vi ej besvärade med frågor. Esther hade, trots sin ungdom, ett sätt så fullt af stilla värdighet och var så älskvärd, att hon blef uppriktigt afhållen af alla mina vänner.

Så fylde Theodor åtta år och hans skolgång måste begynna. Här hade vi ej någon god skola och så beslöts då att skicka honom till vår närmaste stad, Uleåborg. Esther flyttade med honom dit. Föräldrarna hade under hela denna tid sändt Esther ett årligt penningeunderstöd och bekostade nu äfven gossens skolgång. Då och då ankommo bref, korta och affärsmässiga från fadren, långa och jemmerfulla från modren. Då Esther någon gång var på kortare besök i hemmet, hade hon ej mycken fröjd. Modren gret och beklagade sig öfver svårigheten att tillfredsställa frågvisa menniskor, sade att hon var en olycklig, barn-

lös moder och att hon ej visste hvad hon brutit, då hon så hårdt skulle straffas.

En vinter insjuknade jag svårt, och mina vänner skrefvo genast till Esther. Hon lemnade sin klenod i goda händer och kom hit för att vårda mig. Tio veckor låg jag sjuk och under hela denna tid var Esther den outtröttligaste, samvetsgrannaste sköterska. Vi hade då fått en ny stadsläkare, doktor Brand, han var en hygglig, präktig karl och god mot sina patienter. Han kunde ej dagligen se Esther, så vacker, så älskvärd och god, utan att förälska sig i henne. Då jag blef frisk märkte jag det snart. Och jag gladde mig deråt. Hon var så ensam och hennes gosse behöfde en fader. Om hon kunde älska, och blifva älskad, blifva en ädel mans maka, så skulle hon kanske kunna glömma det förflutna. Hon var ju nu endast 27 år gammal, hon hade ju ett helt lif framför sig.

En solig marsdag hade Esther gått ut för att andas litet frisk luft. Jag satt väl ombonad i min länstol, vinbuteljen och eau de cologne flaskan stodo på ett bord bredvid mig, en blommande ros i fönstret. Min kära flicka hade ställt allt så behagligt för mig som möjligt. Så kom doktorn. Sedan han helsat på mig, såg han sig omkring. Jag visste nog hvad det var, han saknade Esther. Han frågade hurudan natten varit, kände på pulsen, pratade, drog ut på tiden. Slutligen frågade han:

„Hvar är fröken Ljungby?“

„Hon har gått ut att promenera.“

Han såg ut som om han haft lust att gå att uppsöka henne. Men så satte han sig igen, tog ett album, och bläddrade uti det.

„Är detta fröken Ljungby?“

„Ja, vid 16 års ålder.“

„Hon har mycket förändrat sig.“

„Ja, hon är ju icke mera så ung.“

„Åh, hon kan ju icke vara mera än 23, 24 år, men hon ser ut som en ung enka. Här på fotografin ser hon ut som en riktig skälmunge.“

Jag teg. Hvad hade icke alla dessa år kostat henne!

Doktorn kom dagligen, ehuru jag redan var alldeles frisk. Esther fick hvarje vecka bref om sin gosse och stannade derför hos mig, för att jag ej i förtid skulle anstränga mig. Hvad hon tänkte om doktorn, kunde jag ej utgrunda.

Slutligen en dag kom hon till mig och sade:

„Tant Greta, nu måste du göra mig en väntjenst. Du skall lägga ännu en välgerning till alla dem du redan bevisat mig.“ Hon tystnade och jag såg att hon hade grufligt svårt att komma fram med hvad hon hade att säga. „Doktor Brand har begärt mig till hustru“, sade hon slutligen med nedslagna ögon, „och jag önskar att du berättar honom allt om mig.“

„Hvad svarade du honom?“

„Jag svarade . . . . käraste tant . . . . . jag trodde att mitt hjerta var dödt, att det ej kunde inrymma någon annan kärlek, än den till min gosse, men — det var ej så — jag älskar honom — och nu först

vet jag hvad kärlek är. Det sade jag honom, men jag sade också att jag ej ville lofva att blifva hans hustru, innan han visste allt om mig, och jag hänvisade honom till dig. — Han ville ej veta af något hinder, af några skäl, han kunde ju ej ana . . . . men jag stod fast.“

Mitt hjerta klappade oroligt — jag känner ju verlden, men nej, han var så ädel, så god. När han fick veta *allt,* fick veta *hela* sanningen, så kunde han ej dömma henne.

Mot aftonen kom doktorn.

Han såg strålande lycklig och segersäll ut. Det gjorde mig så ondt att nödgas dämpa denna glädje. Han kysste min hand och sade muntert:

„Min lilla envisa fästmö har bedt mig komma till „tant Greta“ för att höra hennes syndaregister. Hon var så allvarsam som en nunna, ville ingenting lofva, ville icke ens gifva förlofningskyssen innan jag talat med er, fru Berg. Hvad är det nu då?“ Han log godt. „Tarfliga föräldrar? En bror som kommit på slarf? En tidigare förlofning? Jag måste bedja er svara snart, ty jag är otålig och öfvertygad om att det är en bagatell. Jag är ej fördomsfull. Jag är säker på att ännu i afton allt blir klart.“

„Esther är förmögna och aktningsvärda föräldrars barn“, svarade jag med tillkämpadt lugn, „dervidlag är intet i vägen. Men i Uleåborg fins en nioårig gosse som kallar henne moder.“

Jag såg att detta var ett hårdt slag, att detta var det sista han väntat att få höra. Han kunde ej

finna ett ord till svar. Då han något hemtat sig, berättade jag troget och sanningsenligt Esthers historia. Berättade om hennes mor och hennes uppfostran, hennes fästmans karaktär, allt, ända till dessa år, under hvilka hon så troget och samvetsgrant försökt uppfylla sina pligter mot barnet. Jag sade honom huru hela hennes ungdom för gått under sorg och ånger. Men jag såg på hans ansigte att allt hopp var ute. Han *kunde* ej öfvervinna det. *Och han gick.* Dagen derpå reste Esther tillbaka till Uleåborg och ännu samma vår bytte doktor Brand sin plats med en annan läkare i östra Finland.

Då Theodor blef student, var Esthers helsa redan så svag att hon ej kunde följa honom till Helsingfors, utan stannade här till slutet. Man säger att hjertat ej brister af sorg. Nog kan det väl vara så, men nog har sorgen en stor förmåga att tära på lifstråden. — —

Då tant Greta slutat, lade Anna händerna för ansigtet, Inez satt tyst och såg framför sig med mörk blick och Gerda sade:

„Jag skulle i Esthers ställe hafva gått och dränkt mig, eller åtminstone försökt dölja barnets tillvaro.“

„Det sista hade onekligen varit klokt i verldens ögon, men knapt nog så modigt som det Esther gjorde.“

„Jag skulle *aldrig* låtit inbilla mig“, utbrast Hetty.

„Hvilket bevisar att du ej är så oskyldig som du tror“, anmärkte den obevekliga Inez.

„Och så är du ju icke sjutton år, söta Hetty“, menade Märtha.

„Men jag tycker att det var alldeles rätt och naturligt att doktorn ej tog henne“, förklarade Hetty, hon var ju ändå brännmärkt.“

„Om han nu sjelf var ett helgon“, sade Inez förnumstigt.

Tant Greta knep ihop läpparna och stickade ifrigt.

„Det är ju så helt annat med männen“, invände Hetty mildt.

„Jo, det är så“, sade tant Greta.

ETT ÄFVENTYR.

Skildring från 1840-talet.

Ilbud och bref gingo till alla väderstreck för att hemkalla söner och döttrar, ty den gamla ärevördige prosten låg på sitt yttersta.

Dagen före midsommaraftonen voro alla samlade, tre söner och tre döttrar, några med sina hustrur och män och dessutom åtta eller nio barnbarn från 1—13 års ålder.

Den gamla prostinnan gick snyftande omkring, sliten emellan sorgen öfver den dödssjuka maken och glädjen att återse och omfamna barn och barnbarn.

Hennes moderliga hjerta och gästfria lynne tvingade henne ut i kök och skafferi, medan hågen dock stod till det stilla sjukrummet och den bepröfvade vännen, som efter 35 års trofast sammanvaro nu skulle lemna henne.

Då sade den äldsta dottren, sjelf en dugtig prestfru från landsorten, att hon ville befria mamma från alla hushållsomsorger. Sedan hon påtagit ett stort förkläde, gick hon till köksan, gamla Maja, för att anmäla sig som vicevärdinna.

Medan de äldre turvis sutto inne hos den sjuke och deremellan sakta sjöngo psalmer, läste eller uppbygde sig med allvarliga samtal ute i salen, voro barnen hänvisade till den fordna barnkammaren i andra ändan af byggningen. Det regnade oupphörligt och de visste icke hvad de skulle göra. De hade alla varit inne hos den sjuke för att se honom för sista gången och blifvit förvånade och skrämda öfver att se den kära morfar och farfar, som förut haft så röda kinder och ett så godt, vänligt leende, nu så aftärd och snöblek, med insjunkna, allvarliga ögon. Han hade välsignande lagt sin darrande hand på deras hufvuden och så fingo de åter gå. Men den högtidliga bäfvan som genomströmmat dem hade småningom lagt sig, de kunde ej föreställa sig döden och trodde att morfar nog skulle blifva frisk igen.

Och nu hade de tråkigt.

Den trettonåriga Ada, en liflig flicka med djerfva ögon och svart, knollrigt hår, som omöjligt ville hålla sig i sedesamma flätor, utan bildade små ostyriga lockar i pannan och bakom öronen, bråkade sin uppfinningsrika hjerna med hvad de väl skulle hitta på att göra.

Plötsligt hviskade hon till sin kusin Gideon:

„Vi borde gå upp på vinden och söka gamla leksaker.“

Gideon nickade, men menade att det var osäkert om man hade lof dertill.

„Jag begär af farmor.“

Så snart hon såg skymten af den gamla frun, skyndade Ada till henne och framstä'de sin begäran.

„Det skulle ni gerna få, hjertans barn", svarade farmor, „men vinden är just ofvanom farfars rum och hvarje fotsteg höres ner till honom."

„Vi skola vara *så* stilla. Gideon och jag gå."

„Nå, om ni kunna vara mycket tysta", sade farmor, som alltid haft svårt att neka de små någonting.

Ada och Gideon aftogo nu sina skor och smögo sig ljudlöst upp för vindstrappan. I ett hörn, välbekant för Ada, funno de en svans- och noslös gunghäst, några dockor med papphufvud, förfärligt medfarna af fukt och råttor, samt några kokkärl af bleck och 2 eller 3 bilderböcker. I två, tre resor nedfördes nu allt detta till barnkammaren, der de blefvo emottagna med dämpade jubelrop. Nu lektes temligen ifrigt ända till aftonen. Och så var dagen slut.

Följande morgon åter regn. Ada och de större gossarna voro förtviflade. Esther, Ruth och den sjuårige Petrus vidtogo der de slutat i går med gunghästen och dockorna, men dertill hade de äldre barnen ej lust.

Moster Mari, prostens enda ogifta dotter, försökte roa de små gästerna med en bilderbibel och genom att läsa högt för dem ur „Barnvännen." Hon hade ett något sträft och kantigt sätt och var ovan vid barn, hvarför berättelserna blefvo underbart torra och moraliska i hennes mun, isynnerhet som hon ansåg det vara sin skyldighet att tillägga egna förmaningar och förklaringar. Också nu kunde de mindre barnens

intresse fängslas, men de äldre gäspade af tråkighet och otålighet.

Ett skof, då moster Mari var borta, föreslog Ada att de skulle leka bal, men barnpigan förklarade, att det kunde ej gå för sig, det var synd.

„Allt som är roligt är synd“, sade Ada otåligt, „hvad i all verlden skola vi göra?“

Ändtligen middagstiden klarnade det upp. Nu fingo barnen gå ut och så snart gräset var tort, skickades de till en äng ett stycke från prestgården, för att under uppsigt af två pigor leka ända till aftonen. Ängen var så pass aflägsen att något buller och prat ej kunde höras upp till gården.

Gamla Sara, en af ladugårdspigorna, satte sig med sin psalmbok under en stor björk, men den unga och glada Anni tumlade om i muntra upptåg med barnen. I början hade de visserligen lekt att de voro i kyrkan och på läsförhör, men småningom blef det „varg och får“ och andra lifligare lekar, kappkörning, marknad o. s. v.

Småningom tändes kokko-eldarne rundtomkring på höjderna och Anni såg med längtansfulla blickar huru folk från alla kanter samlades omkring dem. Hon hade endast en kort tid tjenat på prestgården och hörde ej till de väckta, men det gick ändå icke an för en prestgårdstjenare att begära lof att gå till så verldsliga nöjen.

„Ack“, sade Ada, „nu hade jag rätteligen bordt vara på en stor bjudning på Kivikoski.“

„Du?“ frågade Isak tviflande.

„Ja, Hilda Skogberg bjöd mig, vi äro klasskamrater och Kivikoski ligger ju ej långt härifrån.“

„Jo, så är det“, bekräftade Anni, „man behöfver bara fara nedför strömmen, så kommer man till Kivikoskibryggan. De hafva alltid en stor bjudning på midsommaraftonen. Herrn heter Adolf och der är dans, fin mat och allt möjligt roligt.“

„Och studentsång!“ suckade Ada.

„Studentsång?“ frågade de små flickorna, de hade ej en aning om hvad det var.

„Ja, tänk, herlig studentsång“, sade Ada. „Och det skulle jag få höra! Det fins ju båtar vid stranden. Kom, vi skola fara!“

Alla barnen sprungo ned till strömmen. En präktig stor kyrkbåt fans der och tvenne mindre båtar, men — alla fastlästa!

„Dumt, förargligt!“ utbrast Ada.

„Men tror du då att vi skulle få lof?“ frågade Jaakko tviflande.

„Lof! Vi skulle fara utan lof“, sade Ada, men då hon såg de andras bestörta miner, tillade hon: „och sedan i morgon berätta om det.“

„De skola alla vaka hela natten“, sade Esther, ‚jag hörde moster Mari tala om det.“

„Nå ja, och de tro att vi ligga i våra sängar och sofva“, sade Ada.

„Om det icke är orätt“, invände Ruth tvekande.

„Orätt!“ ropade Ada, som aldrig kunde tåla motsägelser. „När vi fått lof att roa oss hela afton *huru vi vilja,* ty så sade farmor.“

„Och jag känner pojkar som hafva gjort *mycket* värre saker än det“, sade Gideon.

„Jag går hem, jag är sömnig“, förklarade Petrus.

„Ja, gå då, din lilla kruka“, sade Isak.

„Nej, kom med du, Petrus“, bad Ada i öfvertalande ton. „Der vankas kaffe och saffransbröd, pepparkakor och våfflor och allting.“

Petrus som var en läckermun, blef förtjust vid denna förespegling af goda saker och beslöt sig för att vara med.

„Annars går han och sqvallrar om det, och så få vi ej resa“, hviskade Ada till Isak, som nickade medgifvande.

„Men vi kunna ej fara utan roddare“, menade Jaakko, „strömmen är ganska stark.“

I detsamma sågo barnen prestgårdens yngsta dräng komma från hästhagen, muntert hvisslande och med en grimma öfver axeln.

„Antti skall föra oss“, utbrast Ada inspirerad, och alla barnen rusade nu emot drängen. Ropande och pratande om hvarandra, bådo, de honom vara dem behjelplig vid resan. Antti låtsade hota dem med grimman och sade skrattande, att han ämnade gå lägga sig.

„Åh nej, det gör du inte! Kom med! Kom med, Antti kulta! Kom och ro oss!

„Och hvad säger prostinnan?“

„Farmor sade att vi få roa oss“, förklarade Ada, „och jag är bjuden och jag kan mycket väl taga med mig Petrus, som är min bror, och mina kusiner.“

Antti sneglade bort till björken, der Sara suttit. Gumman hade ledsnat vid vakten och gått hem. Antti visste att man på Kivikoski fick både öl, fläsk och pannkaka, och dessutom godt sällskap. Här hemma sutto de äldre drängarna i stugan med sina psalmböcker och skulle snart lägga sig att sofva. Hvad var nu *det* för en midsommarafton! Antti tyckte dessutom att det var en så befängd idé af barnen. Han försökte dock ännu att göra en invändning.

„Båtarna äro lästa och nycklarna äro inne i prostinnans nyckelskåp“, sade han.

„Men der fins ju en stor båt bakom gärdet“, sade Ada, „vi kunde taga den, den är oläst.“

„Jo, jag vet“, sade Antti, „det är Wirtaluoto gamla kyrkbåt, men den har en tumsbred spricka i fören.“

„Än sen, sade Ada, „i en så stor båt kunna vi alla sitta i aktern, så lyftas fören upp och så kan man ösa.“

„En pigg unge!“ mumlade Antti med en beundrande blinkning i sina små klipska ögon. „Men jag måste hafva Pekka med mig“, sade han, „för när vi återvända behöfs 2 karlar att draga båten uppför strömmen.“

„Hvem är Pekka?“

„Inbysingen här bakom backen. Han är fiskare. Han kommer nog. Men han måste få några kopek i drikspengar.“

„Det skall han få“, försäkrade Ada.

Medan Antti gick efter Pekka och bestyrde om båten, ilade Ada hem efter kam och tvål, ty man måste göra toilett. Handduk kunde hon ej få tag uti,

men erbjöd ädelmodigt sin hvita underkjol till allmänt bruk. Nu tvättades alla händer och ansigten i strömmen, håret fuktades starkt med vatten, benades och kammades omsorgsfullt. Tack vare helgdagsaftonen hade barnen sina bästa kläder på sig. Flickorna långa, ända ttll fotknölen räckande mörkblårandiga bomullsklädningar, svarta viktorinsförkläden och kalfskinnskängor med läderremmar. Gossarna hade svarta koltar och byxor och de mindre buro dessutom blårandiga bomullstygsförkläden.

„Skulle det helst finnas en handelsbod på detta usla ställe“, utbrast Ada harmsen och stampade foten i marken, „så kunde man få ett sidenband i sin fläta.“

„Ett sidenband?“ frågade Esther förvånad.

„Ja just ett sidenband, ett mörkrödt sidenband. Det skulle jag fästa i min fläta.“

Esther betraktade tankfullt sina små piskor, flätade med grå ullgarnsändar. Men någon handelsbod fans icke, och man måste nöja sig utan sidenband.

„Nå, det är detsamma“, sade Ada, „vi skola roa oss ändå. Der kommer båten!

„Nu satte sig Pekka i aktern, lade en ny tobaksbuss i munnen och fattade styråren. Barnen placerades tätt invid hvarandra framför honom och Antti skulle sköta öskaret. Man fick också ösa så godt som under hela färden, ty oaktadt Pekka nödtorfteligen tillstoppat springan med trasor och blår, sipprade vattnet dock oupphörligt in.

Det var en herlig afton, båten gled jemt och snabt ned för strömmen mellan de vackra stränderna,

inga farliga ställen funnos och barnen kände sig upprymda och glada.

Snart stämde de upp en sång:

„Välkommen tillbaka till norden
Du glada, du herliga vår!“

De kände endast andliga sånger, men denna hade den gladaste melodin och något gladt måste det vara. Sedan sjöngo de också en psalm och de klara barnrösterna klingade så skönt i den lugna qvällen, att Pekka halfhögt brummade med, medan Antti tagit pipan ur munnen och andäktigt lyssnade, tills vattnet i båtbottnen åter steg så högt att han måste börja ösa.

Nu syntes herrgården och barnens hjertan började klappa. De hade alls icke tänkt på huru de skulle blifva mottagna och huru det skulle kännas att, utan pappor och mammor, uppträda i en stor samling främmande menniskor. Ada var lika rädd som de andra, men hon ville ej visa det och steg med dristiga steg upp för gångstigen. På den stora verandan som vette mot elfven, satt ett stort antal gäster under lifligt samspråk och några unga kastade volant på den öppna gräsplanen.

„Hvad i all verlden är det der för ett sällskap?“ utbrast värdinnan i huset och blickade nedåt stranden. „Är det icke prestgårdsungdomen? Huru komma de nu hit? Der hemma ligger ju den gamla prosten sjuk.“

Barnen kommo nu uppför trappan och värdinnan gick emot dem.

„God dag, mina små vänner! Välkomna!“

Ada räckte fram sin hand, neg och sade allvarsamt: „tackar.“ Hennes ögon voro svarta af oro och blyghet. men hon antog en modig hållning.

De andra som krupit så nära hvarandra som möjligt bakom Ada, trädde nu fram en och en, framräckte små brunstekta tassar, nego och bockade, alla med nedslagna ögon och ytterst förlägna.

Adas klasskamrat, Hilda, kom i det samma springande, helsade gladt på sina små främmande och utan att reflektera vidare öfver huru de kommit, förde hon dem med sig till matsalen.

„Det står aldrig rätt till med deras visit“, sade värdinnan muntert skrattande, så snart det lilla sällskapet var utan hörhåll. „De sågo så olyckliga ut och dessutom skulle deras föräldrar aldrig ha skickat dem hit under sådana omständigheter.“

„Men den lilla anförarinnan var ypperlig“, anmärkte en ung student. „Såg ni hennes käcka hållning och de fasta steg hon tog med sina små kalfskinnskängor? En vacker flicka, trots den befängda kostymen.“

„Jag skulle i ditt ställe genast skicka hem dem, Anna“, sade en gammal fru allvarsamt.

„Nej, mamma, dertill har jag ej hjerta. Och så äro de så obeskrifligt löjliga. Låt de arma ungarna en gång roa sig med besked, de måtte hafva fått öfvernog af postillorna.“

„Det skulle du aldrig sjelf gjort som barn“, återtog den gamla.

„Nej, jag var så rädd för riset och du hade det alltid så nära till hands.“

„Dessutom fingo vi njuta en glad och fri barndom, kära mamma“, anmärkte studenten. „Det nekade du oss aldrig.“

I matsalen serverades barnen af hushållerskan, en äldre person med barskt utseende, som med misstänksamma blickar granskade detta besynnerliga sällskap och mönstrade deras egendomliga drägter med en föraktfull dragning på munnen. Det hindrade henne emellertid icke att slå deras koppar bräddfulla med kokhett kaffe och stapla upp högar af hvetebröd och tjocka, landtliga pepparkakor framför dem.

Ada såg på Petrus med en min som tydligen uttryckte: „sade jag icke det!“

Och Petrus stoppade belåten sin lilla mun så full han kunde.

„Hvarför kommo icke edra föräldrar?“ frågade hushållerskan slutligen.

„För att farfar är sjuk“, svarade Ada.

„Huru kunde då ni komma?“ frågade den obevekliga gamla.

„Med båt“, svarade Ada, som låtsade missförstå frågan, och då de nu slutat sin kaffedrickning neg hon djupt för hushållerskan, hvarpå hela skaran skyndade ut på gården för att leka.

Barnen hade under hela aftonen så roligt, att de icke ett ögonblick hade tid till några samvetsqval. De fingo se herrgårdens 50 präktiga kor, de kolsvarta spanska tupparna med gula ben, och hönor i alla fär-

ger, de fingo mata marsvin och kaniner och leka en mängd nya lekar, om hvilka de icke haft en aning.

Men hvarje gång studenterna sjöngo, störtade barnen fram till verandan och stodo der, tysta som möss, andäktigt lyssnande. Det *var* dock något annat än psalmsång! I synnerhet en visa försökte Ada inprägla i sitt minne:

„Stina, här har du mej,
Kom ska' vi dansa polka."

Aldrig hade hon hört någonting vackrare och under hela aftonens lopp hörde man henne beständigt gnola den.

Det som dernäst intresserade de små främlingarna var dansen. Ada och Gideon, såsom varande stadsbarn, voro de enda som någonsin sett folk dansa, men för de andra var detta någonting alldeles nytt.

Det såg så roligt ut, att Ruth blygt hviskade: „Ada, *är* det synd?"

Ada nickade afgörande och svarade: „jo, naturligvis", men hennes ögon glänste och hennes fötter hoppade nästan af sig sjelfva, så att hon såg ut som om hon haft god lust att deltaga i detta förbjudna nöje. Det föll dock ingen in att bjuda upp henne, ehuru Hilda och andra små flickor nog svängde om. Alla kände föräldrarnas åsigt härom och respekterade den.

Ada hade både läst och hört talas om „den bittra, gnagande oro som dväljes på djupet af hvarje verldsmenniskas hjerta", men kunde ej begripa hur det

hängde ihop härmed, då hon såg dessa glada ansigten och hörde det sorglösa skrattet och pratet.

Esther åter beundrade de vackra drägterna. Hon jemförde sin mörka, enkla klädning utan en enda prydnad eller rimsa, med de andra små flickornas luftiga musslinsdrägter, bespetsade byxor och blanka, högklackade skor. Och aldrig hade hennes mamma och mostrar förefallit henne så tarfliga som nu, då hon i tankarna jemförde dem med de härvarande damerna, klädda i ljusa, vackra färger.

„Skada, skada, att det är synd!“ mumlade hon med en djup suck.

När barnen ytterligare blifvit undfägnade med bischoff, sockerbröd, stickelbärssylt och qvällsvard, bestämde Ada att de skulle fara hem. Hon anförde åter sin lilla skara till afskedstagande och gick sedan att uppsöka roddarena i drängstugan.

Antti fastgjorde ett rep i en jernring i båtens för, barnen satte sig alla i aktern, Ada med öskaret i handen. De båda karlarna togo repet och vandrade på en välbanad gångstig på stranden, dragande båten efter sig uppför strömmen.

I början var äfven detta nytt, och de små hade dessutom mycket att prata om denna aftons erfarenheter och intryck, men ju närmare de kommo hemmet, desto tystare och allvarsammare blefvo de.

„Hvad skola vi nu göra, om de märkt att vi varit borta?“ sade Isak modstulet.

„Nå, vi skulle ju berätta allt“, sade Ada stolt.

„Jag vet att jag får ris“, sade Esther buttert, „men det är ej första gången — och ej sista heller, tänker jag.“

Efter en stund sade Jaakko: „om karlarna nu släpte repet och båten skulle börja fara nedåt strömmen, hvart skulle vi då komma?“

„Till helvetet“, svarade Esther dystert.

„Åh nej, till Kuohikoski“, sade Ada.

„Ja, men der skulle båten gå i små bitar och vi skulle drunkna“, återtog Esther, „och när vi varit olydiga, så . . .“

„Ja, men jag tror nog att vi kunde få tag uti någon af de större stenarna och hålla oss fast“, menade Ada, „der är icke djupt och Kuohikoski-fiskaren skulle se oss och rädda oss.“

„Men jag är så liten“, sade Petrus med darrande läpp, „jag skulle inte orka hålla mig fast.“

„Var inte rädd, Petrus“, förmanade Ada, „du heter ju hälleberg och skall inte vara pjåkig. Karlarna släppa icke repet. Lägg ditt hufvud här på mitt knä och tag dig en lur, Gideon får ösa.“

Då de kommo till prestgårdsstranden, gingo de tysta öfver den daggiga ängen, men så gälde det att komma obemärkt in. Gossarna bodde i en flygelbyggnad på gården och hade det lättare, men flickorna sofvo alla i den forna barnkammaren i stora byggningen. Anni stod under fönstret i trädgården och vinkade åt dem.

„Det var en lycka att ni kom, klockan är redan 2 på morgonen och jag har varit så grufligt rädd att

någon skulle märka att ni varit borta. Se här, kryp in genom fönstret, det är öppet.“

Flickorna stego upp på gungbrädet och smögo sig behändigt in. Snabt och utan buller klädde de af sig, Anni stängde fönstret och snart lågo de trötta och med klappande hjertan i sina sängar.

I hela huset var det fullkomligt tyst.

Plötsligt klingade långsamt och högtidligt en psalm i den stilla natten, det var en begrafningspsalm. Fickorna lågo med vidöppna ögon och sammaaknäpta händer.

Hvad kunde det betyda?

Innan de ännu hunnit somna, öppnades dörren sakta och Ruths moder inträdde. Flickorna tillslöto hastigt sina ögon och låtsade sofva.

Men Ruth tyckte sig höra en snyftning och hennes lilla samvete började oroligt röra på sig.

Hon öppnade ögonen och såg sin moder knäböja vid sängen.

„Mamma!“ hviskade hon och lade armarne om modrens hals. „Hon vet allt“, tänkte den lilla flickan „och gråter öfver mig!“

Men modren sade mildt: „nu har morfar gått till Gud, låtom oss bedja att kunna lefva så att vi en gång få råka honom der uppe! — Det var ej min mening att väcka dig. Somna i Guds namn, mitt barn.“

„Jag sof icke“, sade Ruth skygt.

„Är du då sjuk, min kära lilla flicka, du är så het?“

„Nej, men jag har varit borta.“

Och nu berättade den lilla i korthet om sitt och kusinernas äfventyr.

„Det hade jag aldrig kunnat tro om dig, Ruth“, utbrast modren nästan med förfäran, „tänkte du ej på att det var orätt att så, utan lof, resa bort, och till ett verdsligt nöje ännu der till?“

„Icke först, ty jag hade så roligt“, svarade Ruth uppriktigt, „men sedan, när vi kröpo in genom fönstret . . . . . du sade en gång, mamma, att de som gå smygvägar, aldrig äro på rätta vägen . . . .“

„Ja, det är säkert!“

„Då blef jag illa till mods.“

„Men kände du ingen oro innan du reste? Svara, mitt barn!“

„Jo — men . . . . jag hade ändå så god lust.“

„Det var samvetets röst, lilla Ruth, den bör du aldrig, aldrig nedtysta! Det är den varnande vän Gud stält vid vår sida här i denna verlden, och som talar till oss redan i barnaåren, om vi blott lära att gifva akt på den. Och så länge du får hafva din mamma här på jorden, så kom till mig, när du är osäker.“

„Ja, mamma. Och kan du nu förlåta mig?“

„Ja. Sof i Guds frid!

ISOLERINGSKUR.

Doktor Österlund, en yngre läkare i Helsingfors, hade för några år sedan märkt att en viss Westerlund i Sverige blifvit ytterst populär genom någon ny märkvärdig kur. Först fäste han sig icke mycket dervid, han visste ju att alla möjliga manier gripit menskligheten också förut. Än hade det varit salt och bränvin, än Morrisons piller och än bara vatten. Nu var det Westerlund. Hvad skulle man fästa sig vid det! Sådant kommer och går. Tacka vill jag den gamla goda seden, att skrifva ett recept (på ett mystiskt sätt som endast apothekaren förstår) till ordentliga droppar. Det är något som hållit i sig från urminnestider och skulle hålla så länge jorden rullar.

Emellertid kommo allt märkvärdigare rykten från Sverige. Några finnar hade också varit der och återkommit friska. De feta hade blifvit magra, de magra feta, de sömnlösa sofvo som grisar, de svaga hade blifvit starka. Äfven några af Österlunds egna patienter hade varit hos undergöraren och kommo sedan för att visa sig och med icke så liten impertinens (isynnerhet fruntimren, och Österlunds patienter voro

för det mesta fruntimmer), berätta om den söta, den hyggliga, den förtroendeväckande Westerlund, som *nästan* ej alls gaf medicin, utan bara — ja, bara —. Efter hvad den förtretade unga läkaren kunde förstå var det bara äta och sofva den der underdoktorn ordinerade. Slutligen reste han sjelf en vacker dag öfver till Sverige och tog reda på huru det hängde ihop.

På hösten, då doktor Österlund kom hem, annonserade han i hufvudstadens alla tidningar: „hemkommen från en utrikesresa etc.“

När patienterna inträdde, bjöd doktorn dem en stol med lugn artighet. Var det ett fruntimmer, så satte han sig midt emot henne, så nära att han kunde stödja sina händer på patientens knän, och så tittade han henne djerft i ögonen med en skarp, forskande blick (så brukade Westerlund göra).

Patienterna voro ovana dervid, några rodnade, andra bleknade, några började gråta, andra slogo ned ögonen.

Men doktorn bara tittade — tyst, allvarligt, forskande.

Det var ytterst imponerande.

Så började han fråga . . . Hvad allt frågade han icke om! Och så sade han slutligen med stort lugn att han skulle ordinera helt obetydligt medicin — medicin var en öfvervunnen ståndpunkt — men patienten skulle äta så och så många skålpund kött om dagen, så och så många skifvor bröd, skedar soppa, stycken ägg och sedan lägga bort allt arbete, alla bekymmer, sofva och hvila, ligga till sängs ett visst an-

tal veckor, riktigt „mellan lakan.“ Och äta — äta förfärligt, om hon orkade eller ej, och hon skulle ej få råka någon menniska, ej tala ett ord, ej läsa en bok, ej skrifva en rad — bara ligga och äta.

Som den mest moderna sjukdomen är öfveransträngning, passade dessa ordinationer ofta förträffligt. Den ena hade arbetat för mycket, den andra hade dansat för mycket, båda hade förlorat sömn och matlust. De voro derför alldeles som förvandlade, sedan de ätit och sofvit sina veckor igenom.

Och nu strömmade folk till honom, så han blef stenrik på en enda vinter. Menniskor tycka alltid om nytt och tron är en ytterst vigtig sak i läkekonsten.

Så var det tre unga damer som försökt allt som försökas kunde, utan att någonting hjelpt.

Den första, Ingeborg, var en jägtad, öfveransträngd lärarinna som hade folkskola i Helsingfors och dessutom ett tiotal extra timmar i veckan. Under ferierna studerade hon stenografi och slöjd och hade hvarjehanda arbeten för sig.

Den andra, Emma, var en utpinad, nervös, olycklig liten telefonfröken, som hvarken söndag eller hvardag hade ledigt.

Den tredje, Julia, var en urvattnad, melankolisk renskrifverska, med insjunket bröst och hvita läppar.

De hade tagit in jern, kinin, salicylsyra, pulver, piller och rabarber i otrolig mängd. Men då en af dem bebodde ett litet qvaft rum vid Robertsgatan med fönster åt gården, den andra i en myrstack i Grönqvistska huset och den tredje i ett nytt stenhus

med fuktiga väggar och giftiga tapeter, hade medicinen icke alls hjelpt. Dertill kom ännu, att de till följd af små inkomster och ytterst knapp tid hade nästan vant sig att lefva utan föda och sömn. Hela sommaren måste de tillbringa i staden och hade på flera år knappast en enda gång andats landtluft.

De skulle nu också försöka Österlund.

„Ja“, sade herr doktorn med myndig min, jag anser att allt hvad ni hittills försökt har varit fullkomligt gagnlöst. Isolerings- och gödningskur är det enda som kan bota er.“

Patienterna voro mycket belåtna.

„Ack, hvad jag skall sofva och äta!“ utbrast Ingeborg.

„Och, tänk, att få vara i ett tyst och stilla rum, alldeles ensam“, sade Emma.

„Och att ej behöfva göra ett strå i kors“, sade Julia.

Ingeborg blef mottagen på diakonissanstalten. Hon blef genast förtjust i det trefliga rummet och i den milda, stillsamma diakonissan med den enkla, prydliga och dock så praktiska drägten. Hon gladde sig öfver att få sofva till ljusan dag och ej behöfva traska till skolan i ur och skur. Den rikliga frukosten smakade henne förträffligt, hon hade ej på år och dag haft en sådan festmåltid. Och att få äta lugnt, utan att behöfva tänka på att spara. Huru skönt! Huru herligt! Hon blef så sömnig efter frukosten, att hon tog sig en liten lur till. Då hon vaknade, låg hon och betraktade tapeterna, tänkte på ett

och annat, undrade huru Julia och Emma hade det, och ett, tu, tre kom systern med middagen. Hvad dagen gick fort! Huru skönt, att ej behöfva stjäla af sin knappa tid för att sjelf knåpa med maten, utan få den färdig anrättad på en prydlig bricka. Ja, detta var då en kur som dugde! Dyrt skulle det väl blifva, men helsan framför allt. Det var i alla fall ferie om också extra inkomster under denna sommar ej nu vore att påräkna. Dessutom skulle hon ju ej få tänka på ledsamma saker. Eftermiddagen blef litet lång, det var tyst som i grafven. Ingeborg hade alltid fört ett verksamt lif och var ovan att i så många timmar „göra ingenting.“ Men så sof hon igen en liten stund och så kom qvällen. Aftonvarden hemtades in och nu var det natt. En klocka slog åtta i något närbeläget rum. Först åtta! Klockan slog nio, tio, elfva, sömnen ville ej infinna sig. Hon hade ju sofvit mera på detta dygn än under tre vanliga, det var ej underligt, men tråkigt var det. Hon blef het och otålig, alla möjliga ledsamma saker döko upp i hennes tankar. Bara det icke ändå blef för dyrt, detta här. Tänk om hon måste låna? Och i sådant fall af hvem? Och om hon dog, innan hon kunde betala? Ingeborg började gråta, först sakta, sedan hejdlöst, krampaktigt. — Nej, nu *måste* hon försöka lugna sig. Hvad hade doktorn sagt? Inga bekymmer! Ja, det är så godt att säga för honom som är rik. Så bjöd hon till att tänka på doktorn. Hans klara, skarpa, kloka blick, det der förtroendeväckande sättet, det goda leendet. Hon var nästan säker på att han tyckte om

henne. De hade nu varit bekanta i två års tid och rätt ofta råkats hos gemensamma bekanta. Det var endast fattigdomen som hindrat honom att sätta bo, men nu när han var rik och när hon blef frisk, så . . . . . Tårarna torkade och alla ledsamma tankar flögo sin kos. Men sömnen kom ej. Nå, det var ju just derför hon var här, tänkte Ingeborg, ett dygns kur kunde ju ej hjelpa. Nu ville hon vara snäll och lydig, bokstafligen göra *allt* som var anbefaldt.

Ja, det var lätt att fatta goda föresatser, men ve, ve när för den lifliga, verksamma flickan den ena dagen långsamt kröp fram som den andra i dödande ledsnad och ensamhet, tystnad och lättja. När man icke kunde så mycket som titta ut genom fönstret. När det blef gammalt att äta. När hon kunde tapeterna utantill. När hon sof om dagen af bara ledsnad och vakade om natten. Då blef det förtvifladt. Ingeborg längtade efter sina skolbarns klumpiga skor och gälla röster. Hon längtade efter en enda bok, om det ock varit en almanacka. Hon längtade efter en fläkt frisk luft. Kajsaniemi och brunsparken stodo för henne som paradis. Till och med de dammiga gatorna voro bättre, än detta olidliga enahanda. Hon gret, hon stönade och klagade högt, hon kastade om sängkläderna åt alla håll, hon fick en obetvinglig lust att företaga någonting riktigt uppseendeväckande, sjunga en Bellmaniad med hög röst eller dansa mazurka eller kasta karafin och glas i golfvet.

Under de första dagarna hade Ingeborg funderat på hur det vore att blifva diakonissa. Tänk, att

vårda lidande medmenniskor, att bo i detta stilla hus, långt från verldens oro och äflan, att aldrig behöfva modernisera sina kläder! Men småningom uppstod inom henne en stark ovilja mot den stackars systern, som så vänligt passade upp henne. Ingeborg tyckte att hennes min var stereotyp, ja, hon misstänkte att den goda flickan var litet skenhelig. Hon slutade med att hata henne. Och diakonissanstalten och hela verlden och allra mest doktor Österlund, som narrat henne i denna snara.

Slutligen en afton kort före qvällsvarden steg Ingeborg upp och klädde sig. Hon var litet matt och yr, men sedan hon gått några hvarf i rummet, kände hon sig bättre. Hon påtog hatt och kappa och ställde sig vid sidan af dörren. Då systern kom in med qvällsvarden, kilade Ingeborg ut, hann i en blink trappan, utan att möta någon annan än en häpen diakonissa, som bar en matbricka till någon sjuk. Efter några ögonblick var hon ute. Med stormsteg vandrade hon vidare. Hon tyckte att någon ropade genom ett öppet fönster, men brydde sig ej om att höra hvad det var. När hon kom till ryska kyrkan, var der alldeles folktomt och hon sprang som en jagad hind tills hon hann salutorget. Der blandade hon sig med andra fotgängare och saktade farten. De skulle icke numera förfölja henne, utan troligen bara anmäla hennes flykt för doktor Österlund.

„Ja, låt honom komma bara“, tänkte den häftiga flickan hämdlystet, „jag skall nog försvara mig. Att så der stänga in en klok menniska och ej låta mig

se någon annan, än en sådan der Maria eller Magdalena eller . . . Rafaela, hvad hon må heta!“

Och med en känsla af hemtrefnad öppnade hon dörren till sin lilla kammare vid Robertsgatan och steg in.

Julia var af naturen flegmatisk. Hon hade sedan sitt sextonde år suttit lutad öfver skrifbordet, dels i embetsrummet med 4 eller 5 andra, dels i sitt hem med 3 bolagister. Hon hade aldrig älskat arbetet, men nöden tvingade henne att vara flitig. Denna hvila och fullkomliga sysslolöshet var henne derför mycket välkommen och under alla de veckor kuren räckte, längtade hon hvarken efter arbete eller sällskap. Värre var det med ätandet. Genom sitt mångåriga stillasittande och brist på frisk luft hade hon totalt förlorat aptiten och vant sig att lefva af otroligt litet. Nu kom den bistra frun, hos hvilken hon blifvit inackorderad, sex gånger om dagen med sin matbricka och satt obeveklig och omutlig bredvid, tills det icke återstod en brödsmula eller en mjölkdroppe. Fru Ärtman var enka och lefde af att hyra ut rum åt resande och emellanåt taga emot patienter, som icke ville bo på klinikum eller någon annan sjukvårdsanstalt. Som hon var utomordentligt punktlig och samvetsgrann, hade trefliga, snygga rum och förde ett enkelt, stilla lif, började läkarena allt oftare

skicka patienter till henne. När sedan isolerings- och gödningskuren kommo på modet, var hon aldrig utan en eller annan hyresgäst. Då Julia bad och bönföll att slippa äta, svarade fru Ärtman oföränderligt: „herr doktor Österlund har befalt.“ Och så hjelpte hvarken böner eller tårar. När Julia tyckte att hon ej kunde svälja ett grand mera, tog den bestämda frun skeden och matade henne som ett barn. Det gick långsamt, men det gick. Då alla talrikar voro tomma, tog värdinnan brickan och vandrade ut med högburet hufvud. Herr doktor Österlund skulle ej säga att hon ej uppfylt sin pligt.

Nu är det så, att några menniskor hafva anlag för att blifva feta och några för att vara magra — alldeles som man har anlag för musik och målning. Två personer äta dagligen ur samma fat, den ena blir fet, den andra mager. Den ena kan dricka några flaskor öl och 1 kanna mjölk om dagen och förblir mager; den andra äter nästan ingenting och blir fet. Julia var en af dem som hafva anlag för fetma. Den magra kosten och det myckna nattvaket hade hittills motverkat detta anlag. Efter en vecka tyckte hon redan att halslinningen var underligt trång. Efter två veckor hade hennes kinder alldeles tydligt rundat sig. Och ju mera hon åt, desto fetare blef hon. Och — o, ve, ve! då hon efter det bestämda antalet veckor steg upp, rymdes icke ett enda plagg på henne. Julia hade nyttjat 21 tums snörlif och hade varit ej så litet stolt öfver sin smärta växt. Och nu! Huru såg

hon ut! Tjock om midjan som Venus, duktiga kinder, tunga ögonlock och dubbelhaka.

Det var en gräslig öfverraskning!

Den lilla telefonfröken hade en tant på landet, en klok och snäll tant. Då hon hörde om isoleringskuren, såg hon misstrogen ut.

„Hvad är det för dumheter att spärra in folk i ett trångt rum och stoppa mat i dem? Så gör jag, när jag göder mina kycklingar. Kom du ut på landet med mig och drick mjölk, promenera och bada, så skall du få se. Du har nu i 5 år lofvat komma till mig, gör nu allvar deraf!“

„Men doktorn talade om isolering, . . .“ sade Emma tvekande.

„Jag har en liten vindskammare med fönster åt en stor vacker granskog. Der kan du isolera dig så mycket du vill. Du har egen utgång, och kan till och med gå ut genom fönstret om du vill, ty der utanför fins en stege. I den kammaren bodde en ung prest, som börjat tvifla på Guds tillvaro och höll på att blifva vansinnig. När han i några veckor blickat in i den gröna, allvarliga skogen, hört granarnas högtidliga sus, som om söndagarna blandade sig med de långt aflägsna kyrkklockornas klang, så blef han som en annan menniska. Han betraktade fåglarnas glada, sorgfria lif och ekorrarnas muntra skutt, han stude-

rade den underbart fina gröna mossan och de tusende sinom tusende små varelserna ute i naturen, och vansinnets mörka, hotande moln försvann som ett töcken. Han kunde åter tro på en vis och kärleksrik Gud, och blef en mycket bättre kristen än han någonsin varit."

Emma var född på landet. Några dunkla, men ljufva minnen af fågelsång, skogsdofter ooh ängsblommor föresväfvade henne nu som en dröm. Sedan tio år hade hon ej varit på landet. Tänk, om hon skulle försöka! Skada kunde det ej och hon kunde ju efteråt undergå isoleringskuren. Stopp! Hon lofvade komma.

Emma kände en viss oro vid tanken på jernvägsbiljetter, skjutshästar och nattqvarter. Hon var så ovan att röra på sig. Men det var onödigt bekymmer, tant Bertha bestyrde om allt.

Först hade man att resa tre timmar på jernväg. Hett och dammigt var det, men det var så roligt att se åkrar och ängar, byar och gröna skogar flyga förbi. Så några verst landväg på skjutskärra. Det skakade, det dammade, men det var ännu roligare än jernvägen. I backarna, då hästen gick långsamt, kunde man höra fågelsången och känna barrdoft, björkdoft och hödoft. Så en bit med ångbåt. Åh, den sjöluften, frisk, sval och ren!

Vid bryggan stod tant Berthas gamla bredchäs, Brunte och lifkusken Matti, ingalunda i stadskuskuniform, utan i grå vadmalskläder, med långt, grågult hår, godmodiga plirande ögon, och ytterst värdig min. Han öfverlemnade med ett medlidsamt leende tömmarna i den unga damens tunna, hvita händer,

då Emma bad att få köra. Och då de stannade framför trappan, lyftade han henne ur åkdonet som om hon varit af glas.

Ja, ett bättre rum än tant Berthas vindskammare *kunde* ej finnas för den som ville genomgå isoleringskur. Emma blickade ut i skogen och tänkte på den unga presten. Det var klart månsken, tyst, grönt och ljufligt. Ja, här måste man blifva frisk och lära att tro på Gud.

Tant Bertha bodde ensam på den lilla gården med Matti oah Agneta samt Brunte och några andra husdjur. Hon hade sällan gäster och Emma hade full frihet att komma och gå.

Den unga flickan upplifvade sina barndomsminnen. Hon genomströfvade skogen i alla riktningar, hon klef upp på hvarje berg, hvarje höjd i trakten, hon rodde på sjön, badade, plockade smultron. och hvilade långa stunder i den mjuka gröna mossan under granarne. Matlust och sömn kommo obemärkt, dag för dag blef hon starkare och gladare.

„Tant, jag äter förfärligt“, sade Emma ibland.

„Ät du“, svarade tant Bertha lugnt, „när man är hungrig är det i sin ordning. Men att med våld tvinga sig att äta, det är onaturligt. Det är icke hufvudsaken att fylla folk med mat, hufvudsaken är att skaffa dem matlust.“

När Emma en tid njutit af ensamheten, började hon oftare uppsöka tant Bertha. Så blef hon bekant med några unga flickor i trakten. De gjorde långa vandringar tillsammans till vackra utsigter, hade båt-

färder och utfärder af alla slag. Emellanåt voro flickornas bröder med, då seglade man, red och sköt till måls. Inte var detta nu precis isoleringskur, men . . . . hon kunde ju *sedan* . . . . . Och i alla fall *var* hon nu frisk och stark. Huru månne Ingeborg och Julia hade det? Ack, om de kunde vara här!

Det bästa kom till sist. Emma hade under alla dessa gemensamma företag gjort bekantskap med en ung possessionat, som hade en präktig egendom. Han hade börjat med att skicka Emma färska ägg och jordgubbar, och slutade med att bjuda henne sin hand och sitt hjerta. Nå, för en fattig liten telefonfröken var detta minsann ej att förakta, och som hon verkligen på allvar förälskat sig i den unga mannen, svarade hon „ja.“

Så kom dagen, då fångarna skulle släppas ut. Som vi veta, hade Ingeborg redan förut „tagit sin Matts ur skolan.“ Men nu skulle de tre vännerna mötas hos henne. Ingeborg var så förmögen, att hon bestod sig enskildt rum och mötet skulle derför ske der.

Naturligtvis visste de intet om hvarandra, ty till kuren hörde ju också att ej få skrifva bref.

Ingeborg hade kokat kaffe och städat upp det finaste hon kunde. Nu ringde det och hon rusade till dörren för att öppna. Emma hoppade in, lätt och glad som en fågel, och kastade sig om vännens hals.

„God dag! Är du frisk? Se på mig! Är jag ej präktig? Jag har haft så roligt och är alldeles frisk!“

Ingeborg kyste henne hjertligt och helsade sedan på Julia, som kommit in strax efter Emma, men hon stannade mållös och mätte kamraten från topp till tå, med en enda blick.

„Beklagansvärda varelse!“ utbrast hon slutligen.

Julia såg litet modfäld ut, men räckte dock fram sin hand till helsning hvarefter hon satte sig beqvämt i husets enda länstol. Hon orkade ej länge stå. Till och med Emma förstummades för ett ögonblick. Men så började frågorna igen. Ingeborg berättade huru hon rymt och Julia skildrade sina lidanden.

„Du är lika mager som förut, Ingeborg“, anmärkte Emma och runkade på hufvudet, „och gulblek är du med.“

„Ja, jag är som faraos sju magra nöt, på mig biter ingen gödningskur, och gul är jag af pur förargelse.“

De andra skrattade.

„Men vet ni hvad“, sade Emma, „jag har ej berättat allt ännu. Se hit, jag är förlofvad.“ Och hon visade dem sin blanka ring.

„Ja“, sade Ingeborg skrattande, „du hade ingen nöd. Men hvem skulle kunna blifva förlofvad i en kammare på diakonissanstalten, på tu man hand med en Michaëla eller Madonna i hvit mössa.“

„Men Österlund . . . .“ vågade Emma invända. Det var nogsamt kändt bland vännerna att doktor Österlund „slog“ för Ingeborg.

„Österlund!“ utropade Ingeborg med gnistrande ögon. „Tala ej om honom.“

Åter måste de skratta och resten af aftonen förflöt angenämt under muntert samspråk. Emma bjöd dem högtidligen till sin präktiga egendom i nästa sommar ooh aldrig, aldrig — al-drig me-ra skulle någon af dem underkasta sig isoleringskur.

På hösten började Ingeborg som förut med sin skola. Det goda hade kuren gjort, att hon lärt älska arbetet ännu mer än förut och då barnen bullrade och deras gälla röster stundom plågade henne, mindes hon den förtviflade tystnaden och ensamheten på diakonissanstalten. Och då gick det lättare att uthärda.

En vacker dag kom doktor Österlund till Ingeborg för att fråga huru kuren bekommit. Hon hade ju ej varit för att visa sig.

„Ja, hvarför skulle jag komma“, svarade Ingeborg kärft, „jag slutade ju på förhand.“

„Ja, fröken rymde“, sade doktorn med ett muntert skratt, „det var barnsligt. Diakonissan var både förvånad och sårad.“

Det ena ordet gaf det andra, och slutligen kom doktorn fram med den vigtiga frågan, som han länge tänkt göra. Men Ingeborg hade ännu icke förlåtit honom de lidanden han åsamkat henne, och doktorn, som hade varit så viss om seger, fick lomma af helt snopen med en korg.

Westerlund, Westerlund, hvad har du gjort? Nej, ingen är profet i sitt eget land!

Julia förde emellertid en sorglig tillvaro. Sedan hennes fetma fått en så god början, gjorde det stillasit-

tande arbetet resten. Hon tilltog dag för dag i välmåga. Och så hade hon blifvit begifven på öl, porter, biffstek, fläsk och socker — allt det hvarmed den pligttrogna frun gödde henne.

När hon satt och skref, var det som om hon haft en stor fjäderdyna i famnen, hvilken hindrade hennes rörelser. De oförbätterliga sömmerskorna gjorde *alltid* hennes ärmar för trånga. Hon fick blodet uppåt hufvudet, andtäppa och kalla fötter då hon skref, och hjertat satt som en klump i bröstet.

Slutligen måste hon gå till doktor Österlund. Den elaka karlen kunde knapt värja sig för ett leende då han såg den välmående damen stiga in. Men han rynkade ögonbrynen och utfrågade patienten med intresse och allvar.

Jaha, såsom det nu stod till, måste hon undergå Bantingkur. Sofva litet, stark motion (när skulle hon hinna med det, då hon hade så många timmar på embetsrummet och dessutom hemarbete?), berbegstigning, (Ulrikasborgs?), undvika alla feta rätter och alla jästa drycker (o ve! allt det bästa hon visste!), ja, hon skulle ej ens få dricka vatten så mycket hon ville.

Hårda vilkor var det, men Julia beslöt att försöka, ty hon sörjde djupt sitt 21 tums snörlif.

Och det hjelpte.

Julia magrade 2 lispund och var nöjd med sig sjelf, tacksam och glad.

Den *snälla* doktor Österlund! Han visste då råd för allt. Och nu var det således slut med alla försakelser och nu behöfde hon ej mera väga, mäta och

tänka på hvarje munsbit. Men, hast du mir gesehen! I samma mon hon återtog sina gamla vanor, återkom fetman, ja, den kom med otrolig hastighet.

Den stackars flickan vandrade åter till doktor Österlund.

„Hm, ja, man måste hålla ut.“

„Huru länge?“

„Nå — till lifvets slut.“

— — — — — — — — — — — — — —

Emma, hon telefonerade och telefonerade och nog var det ju ett nervmördande arbete, men hon hade blifvit litet klokare än förut. Hon tänkte på sin helsa. Samtalen och öfverläggningarna med den snälla och kloka tanten hade haft sina följder. Emma gymnastiserade, förde en förnuftig diet och tog en hel mängd försigtighetsmått som mången kunde taga, om de blifvit uppmärksamgjorda derpå.

Och nu tro ni visst att historien är slut? Nej, nu kommer moralen.

Du, som är fattig och nödsakad att bo i staden och arbeta flitigt. Försök att emellanåt bereda dig tillfälle till en tids vistande på landet, sommar eller vinter. Spara in på dina hattar och prydnader, på dina klädningsgarnityr, ja, på theaterbiljetter och hyrhuskar — du vet bäst sjelf hvar du kan spara. Många bäckar små göra en stor å. Kanske blir det så mycket, att du kan hyra en liten stuga i skogen eller en fiskarkoja i skären.

Och du, som bor på landet. Om du har ett rum ledigt eller en plats vid ditt bord, så försök bereda

tillfälle för meddellösa, utarbetade medmenniskor att hvila och stärka sig, om också för en kortare tid.

Naturen säger likasom Frälsaren: Kommer till mig I alle som arbeten och ären betungade och jag vill vederqvicka eder.

Och huru säger Sylvia?

Jag smyger stilla till sorgens stig
Och smärtans ensliga tårar
Och hviskar sakta: kom ut till mig
Och tro på kommande vårar.
Jag har en fröjd för ditt fria val
Jag har en läkdom för hvarje qval
Som än ditt innersta sårar.

Kom ut till mig du förgråtna vän
Till vår och frid och försoning!
O, huru stor är Guds godhet än.
Hur full af nåd och förskoning.
Hur hög hans himmel, hur blått hans haf
Hur grön, hur herrlig den jord han gaf
Oss bleka blomster till boning.

MISSRÄKNING.

Värdinnan på Saarikko torp hade dött.

Mannen sörjde henne icke allt för djupt, ty det hade ej varit något inklinationsparti och dessutom var gumman redan gammal och sjuklig, så att hon endast nödtorftigt kunde uppfylla sina åligganden. I alla fall var hon nu borta och nu gälde det att skaffa någon qvinna som kunde sköta ladugården och den inre hushållningen, ty barnen, en son och tvenne döttrar, voro borta från hemmet och gifta.

Saarrikko tog den ena pigan efter den andra, men alltid voro de vårdslösa, danslystna, skrattlystna och alltid skulle de flytta. Ja, ibland voro de till och med sturska och tjufska.

Bäst vore det att gifta sig, tänkte gubben. En hustru kan man kommendera helt annorlunda, än en piga, hon kan icke flytta och så behöfver man ej betala lön. Visserligen kan man ju råka få en hexa, men han hade också förut visat att han var herre i sitt hus och skulle väl visa det framledes äfven. Dessutom skulle man gå försigtigt till väga. Först taga henne på försök och sedan, om hon var passande, gifta sig. Åh, han skulle nog vara försigtig!

Erik Saarikko var 60 år gammal, hade ett hvasst, svart öga (det andra hade för längsedan strukit vid en olyckshändelse), han var krokryggig och hjulbent, och såg i allmänhet rätt ynklig ut för sina år, men han tviflade ej ett ögonblick på att han skulle få hustru.

En söndag gick han derför till gamla Brita, som var mycket anlitad vid uppgörande af giftermål. Hon brukade gå omkring och sälja band och sytråd och kände alla menniskor i de tre närmaste socknarna. Saarikko berättade nu om alla sina förargelser i hemmet och bad Brita skaffa honom en passande hustru. Ja, det skulle Brita nog göra emot skälig ersättning, och med det första komma med svar.

Ett par veckor derefter kom Brita med sina skatter af band och tråd till Saarikko och utbredde sina varor på bordet till påseende. Men då pigan blifvit utskickad att koka kaffe, lutade hon sig framåt mot husbonden och sade i en högljudd hviskning:

„Nu har jag en.“

„Nå?“

„Jo, det är Eva Stina på Lehtomäki. Hon är 50 år gammal . . . ,“

„Nå, det är ju en gammal käring.“

„Vänta nu. Hon är 50 år gammal, men rask och rak som en trettioåring, går hela sommaren hos bönderna på utarbete, är noga och sparsam, tjärnar det bästa smör på nära nejder, och är villig att komma.“

„Men du sade väl ej att jag genast skulle gifta mig med henne?“ frågade gubben knarrigt och oroligt.

„Nej, nej, hon insåg det nog sjelf. Hon har en egen stuga, en ko och rätt bra med husgeråd. Stugan skulle hon hyra ut så länge och kon skulle hon hemta hit. Bara du haft henne några månader, skall du få se. Du ångrar dig ej.“

„Nåväl, jag skall i söndag fara efter henne, för nu är jag så led åt den här slamsan jag har, att jag ej gitter se henne för mina ögon.“

Eva Stina kom, och det befans att Brita icke alls öfverdrifvit.

Hon tog sig genast an det vanvårdade hushållet, bakade, brygde och tjärnade, höll korna rena och borstade, och fick dem snart att mjölka dubbelt upp mot förr, ehuru höåtgången var mindre. Hon lappade gubben Saarikkos garderob, från mekkon till kyrkrocken, satte upp väf till skjortor och allt gick som en dans.

Husbonden var mycket belåten. Innan en vecka visste han redan att hon var en passande hustru, men han gjorde sig ej någon brådska med lysning och vigsel, alltid kostade det litet penningar, och gubben var snål, och så *var* det ju ingen brådska. Gumman var flitig och sparsam, af orsak att hon trodde sig samla till sitt eget blifvande hem, och det var ju hufvudsaken. Utan lön var hon också, allt i den förmodan att hon var och skulle förblifva värdinna, och således var allt som det skulle vara. Visserligen drack hon duktigt kaffe, men det göra ju qvinnorna alltid. Så gjorde hans hustru, så gjorde pigorna och det kunde ej hjelpas. När man grälade derom, kokade de i hemlighet, och kaffeåtgången förblef densamma.

Följande sommar, — Eva Stina hade då varit ett år på Saarikko, — började hon tala om att det var så mycket arbete för *en* qvinna. Att sköta 4 mjölkande kor utom kalfvar, svin och får, spinna, väfva och sy, och deltaga i utarbetet, var verkeligen mera än en menniska stod ut med. Man borde taga en piga.

Gubben blef förargad.

„När har du hört att man håller piga på ett torp? Jag har ju redan en drängpojke. Sköt du ditt. Eller om du är för gammal, så gå din väg, jag tager en yngre och raskare.“

„Nå, jag menade icke just någon främmande,“ svarade Eva Stina undfallande, „men min dotter . . . .“

„Din dotter? Har du en dotter? Hvar är hon då?“

„Hon är . . . hm . . , tillfälligtvis utan ställe.“

„Nå, hvad är hon för en menniska, som är utan tjenst den här tiden på året?“

„Hon har haft mycket goda ställen, men hon fick en pojke i Maj och derför . . . . . Hon skulle nog komma för en ringa lön — om inte annat så nu till den brådaste tiden. Mycket rask är hon i arbetet.“

Gubben grundade på denna omständighet ett par dagar och räknade ut att det troligen skulle blifva billigare att taga Eva Stinas dotter än någon främmande, och väderleken var nu sådan att höet, rågen, hafran, kornet, linet — allt mognade, så att säga, på en gång.

„Du kan ju taga din flicksnärta hit“, sade han derför en afton i sin vanliga vresiga ton.

Eva Stina var ej sen att skicka bud till jungfru Serafina, som haft det ganska knapt och bekymmersamt nu en tid.

En vacker dag, vid början af höbergningen, steg hon in i stugan på Saarikko med sin pojke på armen. Politiskt nog hade gumman Eva Stina icke talat om att den lille skulle följa med och husbonden såg på honom med sneda blickar, men han var nu en gång der och kunde ej gerna skickas bort.

Serafina förstod på ett märkvärdigt sätt att hålla honom ur vägen. Om natten sof han i sin korg från afton till morgon, utan att ge ett ljud ifrån sig, och och om dagarna bars han med till höängen. Der fästes en stump af en trasmatta emellan tvenne träd och aldrig i verlden kunde man se ett förnöjdare barn, än den lille, som låg i sin tarfliga hängmatta. Då han icke sof, sög han på sin tumme eller betraktade de svajande björkqvistarna öfver sitt hufvud.

Serafina var likasom modren flink och outtröttlig. Ännu aldrig hade arbetena blifvit undangjorda i så god tid som i år.

Medan nu gubben Saarikko slog hö, skar råg och körde linet till blötning i sjön, gick han och funderade på huru han skulle ställa för sig.

Eva Stina var 51 år gammal, lång och mager, hade ett surt och buttert lynne, var enögd (som han sjelf), hade en brunbarkad hy och klagade öfver att hon ej orkade med gårdens qvinnogöromål.

Serafina var 20 år, hade granna bruna ögon och röda kinder, var fyllig och nätt, glad och stark.

Hvarför skulle han taga en gammal harpa, när han kunde få en ung och rask flicka?

Nu började gubben blifva fasligt vänlig mot Serafina. Han gaf henne små presenter, bestående af dukar och förkläden, under förevändning att hon hade så liten lön. Han företog sig att traktera gossen med sockerbitar och var i oroande grad tjenstaktig, då det gälde att hjelpa Serafina vid vattenbärning eller andra arbeten.

Eva Stina kände verlden och visste hvad detta betydde. Hon blef ännu surare än förr och gnatade jemt och ständigt om att det nu var tid att taga ut lysning.

Gubben Saarikko svarade aldrig ett ord härpå.

Slutligen en lördag sade Eva Stina:

„Nu har jag släpat här i gården utan lön i två års tid, far nu genast till prestgården och tag ut lysning till i morgon, annars går jag min väg.“

„Ja“, svarade husbonden säfligt, „jag har nu tänkt att det är bättre att jag gifter mig med din dotter, så behöfver jag ej hålla piga. Du har ju stuga och ko, och har lefvat förut utan man, så att nu när den värsta brådskan är öfver, kan du få gå.“

Eva Stinas bruna kind blef blek.

„Jaså, det täcks du göra mig“, utbrast hon med af vrede darrande röst. „Du lofvade . . . .“

„Har jag lofvat?“

„Brita sade att du lofvade.“

„Men Brita är inte jag. Jag sade att jag skulle taga dig på försök. Du är bra nog, men Serafina är bättre.“

Eva Stina välsignade ej den stunden hon hittat på att taga dottren till huset.

Hon samlade i hast ihop sina tillhörigheter, tog kon från hagen och vandrade bort, utan att säga farväl en gång.

Nu lefdes det på Saarikko helt bra nära ett år. Gubben var glad öfver bytet och prisade sin klokhet att ej hafva skyndat på med vigseln. Han hade flere gånger lofvat Serafina att hon skulle blifva hans hustru en dag, men han hade aldrig sagt det i vittnes närvaro. Man borde ej onödigt binda sig. Serafina hade också varit nöjd, men då husbonden under hösten började blifva skröplig på allt sätt, hade värk, andtäppa och till och med ett lindrigt slaganfall, blef hon orolig och påminde honom ett par gånger om sitt löfte.

Saarikko blef otålig.

„Märkvärdigt angelägna att gifta sig äro de der qvinnorna“, snäste han till henne. „Nog hinna vi ju med det ännu, inte dör jag så snart än.“

„Men folk börjar redan tala om att jag, en så ung flicka, tjenar hos en enkling,“ invände Serafina med en knyck på sin runda nacke.

„Folk talar?“ upprepade gubben och mätte henne med en försmädlig blick. „Nå, ditt rykte . . . . .“

Hon gick ut och smälde till dörren.

En vecka derefter kom ett nytt slaganfall och så var det slut.

Serafina vred sina händer och gret i förtviflan. Att hon icke *kunnat, kunnat* narra honom till vigseln! Hvarför *hade* hon ej hittat på något råd!

Till begrafningen kommo bland andra den aflidnes son och döttrar.

Serafina hade bakat, brygt och skurat, och allt var i yppersta ordning.

De gifta döttrarna gingo omkring och berömde allt.

Serafina tog då mod till sig och sade till sonen i huset:

„Ja, den aflidne, han lofvade nu torpet åt mig och allt som här är, utom ert möderne.“

„Jaså, han lofvade?“ frågade den unga hemmansegaren kallt. „I vittnes närvaro?“

„Nej, men många gånger på tu man hand.“

„Det gäller icke. Han var icke vigd vid dig.“

„Nej, men han skulle just i lördags taga ut lysning, samma lördag han sjuknade.“

„Det var ju ledsamt det. Men när det icke blef gjordt, så är det ogjordt. Vi taga vårt arf.“

„Men inte kunnen I vilja göra en fattig flicka så olycklig,“ utbrast Serafina gråtande. „Jag har tjenat utan lön i ett års tid, och ett halft år för några mark. Och så gossen . . .“

„Hvad är det med gossen?“

Serafina bet i förklädshörnet, rodnade och log förläget.

„Gossen är ju hans.“

Den unga hemmansegaren log sarkastiskt.

„Nå, nog var ju gubben rätt kry, men inte trodde jag . . . . Huru gammal är parfveln?“

„Årsgammal,“ svarade flickan raskt.

„Ovanligt försigkommen för sin ålder," anmärkte hemmansegaren med sitt kalla leende. Han visste mycket väl att gossen var 2 månader gammal då han kom till Saarikko. „Hvarifrån han fått de der stora ljusblå ögonen och det lingula håret begriper jag ej."

Systrarna skrattade.

„Kanske han liknar någon aflägsen slägting", sade de.

Serafina bet åter i sitt förkládshörn för att ej brista ut i gråt. Hon insåg, att hon ej skulle komma någonstädes med dessa sluga menniskor.

Gröda, kreatur, husgeråd och kläder såldes på auktion och syskonen delade penningarna emellan sig.

Då den sista kärran syntes borta vid skogsbrynet och auktionen var förbi, satt Serafina på en gammal askfjerding på gården och såg efter dem med dyster blick.

„Gamla . . . . . strofil!" utbrast hon i vanmäktig vrede.

POLITISK EKONOMI.

Denna historia kunde lika gerna heta „sparsamhet“ eller „theori och praktik“ eller „vilja och kunna“, men jag har kallat den „politisk ekonomi“, dels för att det låter så ståtligt, dels för den politiska ekonomin var början till slutet.

Och nu skall ni få höra början.

Det var en större samling hos professor X. i Helsingfors. X. är en mycket bra bokstaf. Skulle jag nu skrifva T., så kunde någon tro att jag ville komma åt professor Topelius. Skref jag R., så gissade menniskorna på professor Råbergh o. s. v. Men nu säger jag X., och menniskorna hafva frihet att gissa på hvem de behaga.

Nåväl, det var samling hos professor X. och undertecknad hade äran vara med. Vi hade mycket trefligt, såsom alltid der i huset, och det ena intressanta samtalsämnet kom på tapeten efter det andra.

Så var der en ung man af mina närmaste bekanta, Arthur Gran, tjensteman i verken och en präktig gosse i många afseenden. Han hade kommit in på den politiska ekonomins område och förklarade med stor vältalighet för en mindre åhörarekrets, hurusom

arbetsamhet och sparsamhet var ett fattigt lands pligt. Och hvarje enskild borde behjerta denna sanning, arbeta och spara, och sålunda tjena sitt folk och sitt land.

„Våra qvinnor äro fåfänga och slösaktiga“, påstod han, „det importeras otroligt med spetsar, broderier, utländska tyger, socker, kaffe, té och konfekt. . , .“

„Och kognak och cigarrer,“ ifylde en ung flicka med pigg och rolig min.

„Ja, äfven kognak och cigarrer“, medgaf Arthur, „det är en skam för ett fattigt folk som vi äro.“

„Borde våra fruntimmer gå klädda i vadmal och blårgarn, och vi dricka hemgjordt brännvin och plantera tobak?“ frågade en ung häradshöfding gäckande, medan han jemkade sin pincenez och försmädligt betraktade vår unga vän.

„Det fins många sätt att vara sparsam“, svarade Arthur oförskräckt, „någon bestämd regel kan ej uppställas, menniskorna äro så olika och hafva så olika inkomster. Hufvudsaken är att hvar och en håller sig inom gränsen för sina tillgångar. Vi äro ett fattigt folk, de flesta af oss härstamma ju från bondeklassen, hvarför skola vi yfvas med glacéhandskar och siden? Goda, enkla kläder, enkel föda, enkla bostäder....“

„I fornnordisk stil,“ mumlade häradshöfdingen.

„Och sedan arbeta. . . . “

„Hvarför icke bedja och arbeta?“ anmärkte häradshöfdingen.

„Nå väl ja“, — „bedja och arbeta,“ svarade Arthur med en utmanande blick på gäckfågeln. „I mitt hem hörde jag ofta de orden tillsammans.“

Häradshöfdingen bugade sig och fortfor att leka med sin pincenez.

Flera äldre personer betraktade med välbehag den unga mannen med de ädla åsigterna och det modiga uppträdandet, men gamla tant Anne-Charlotte sade, halft för sig sjelf, „håll ord med det, min far, sa' Rönnbäcken."

En ung dam bland åhörarena var riktigt hänförd. Det var en vacker och smärt, litet blek flicka, också en bekant till mig. Hon hette Anna Ekman och var dotter till en obemedlad enka, bosatt i Helsingfors. Mor och dotter lefde af en liten pension på några hundra mark och en skrifvartjenst, som Anna lyckats erhålla. De voro bildade, hyggliga menniskor och umgingos i några af de bästa familjerna inom universitets- och den lägre embetsmannaklassen.

Medan Arthur talade, märkte jag att den unga flickan lyssnade med djupaste intresse, och att hon gillade Arthurs åsigter syntes på hennes strålande blickar.

Under aftonens lopp blefvo de unga tu presenterade för hvarandra och flere gånger såg jag dem flitigt samtala.

Någon tid derefter träffade jag Arthur hos fru Ekman. Han hade gjort visit och tycktes vara en gerna sedd gäst. Det var icke svårt att räkna ut huru denna bekantskap skulle sluta. Anna och Arthur tycktes sympatisera uti allting och hela aftnar igenom talade de om „dagens brännande frågor", om „menskligheten" och allt möjligt. Till qvällsvard förtärde Arthur sedan

med god aptit den ganska tarfliga anrättningen af svagt thé, gammalt smör, franskt bröd och några tunna skifvor kallt kött. Men hvad betyder maten, när man är upptagen af så intressanta frågor och dessutom — sparsam och enkel skall ju en finne vara!

Nå ja — upplösningen kom ganska snart. Anna och Arthur blefvo förlofvade.

De lefde en tid i sjunde himlen, men småningom måste de komma tillbaka till denna verld, åtminstone så mycket, att de rådgjorde om bosättning och hushåll. De skulle gifta sig snart. Hvarför skulle de vänta? Anna skulle tills vidare hålla sin tjenst och så skulle de ju spara. Båda hade så god vilja. Mamma och Anna skulle hyra rum, köpa möbel och husgeråd, de förstodo sig på sådant, de hade lärt att „vända på styfvern," och Arthur lofvade vara nöjd med allt.

De skulle bilda ett mönsterhushåll, endast två rum, en madam som kom morgon och afton, mat på portör — ja det skulle bli förtjusande! Man kan nog hafva det enkelt och likväl trefligt, tyckte Arthur, det sköna behöfde man ej bannlysa för det. Annas hem var ju så behagligt. En vacker oljetafla hängde på väggen och en större byst stod på étagèren. Ja, med den var det så, sade Anna uppriktigt, att taflan hade hon fått af sin kusin som var artist, och bysten hade de fått af en gammal vän till mamma. Och hvad de föröfrigt hade af vackra eller värdefulla saker, det var minnen från bättre tider. De skulle ej haft råd att köpa.....

Nå ja, byster och taflor höra ju ej till det nödvändiga. Det kan man få framdeles.

Fru Ekman, som sett litet mera af verlden än de unga, anmärkte en dag att Arthur måhända var van vid mera uppassning och att de ändå kanske borde hålla en tjenarinna. Nej, det var då löjligt! Skulle han ej kunna borsta sin rock och blanka sina stöflar? Och Anna skulle säkert gerna koka kaffe på petroleumkök.

„Huru skall det icke smaka mig, då *dina* händer tillredt det!“ hviskade han förtjust och kyste ömt dessa samma händer

Nu var allt i ordning. De unga vigdes i kyrkan och så gingo de direkte till det lilla nya hemmet.

Visst voro rummen oansenliga och tapeterna litet ruskiga, förstugan kall, utsigten från fönstren — en liten gård vid Nylandsgatan — äfven litet ruskig, men hvem tänker på sådant en half timme efter det man blifvit förenad med den man mest älskar här i verlden?

Möblerna, köpta än här, än der, på auktioner eller i någon diversehandel, voro litet omaka och naturligtvis icke nya, men de hade ju hvad de behöfde. Och huru herligt var det ej, att första gången komma hem från sitt embetsrum och mötas af en ung hustru! Anna hade kommit hem en timme tidigare, hon hade dukat bordet och hållit portörmaten varm. Och nu sutto de vid sin första middag i eget hem. Det smakade som nektar och ambrosia. Efter middagen kokade Anna kaffe, det skulle ej bestås *alla* dagar, men *denna* dag måste firas. Sedan rökte Arthur en papyross och så satte de sig till sitt arbete igen.

Nu vet hvar och en som suttit vid ett rikligt middagsbord på en prostgård och ätit gödkalf, filbunke

med tjock grädda, kycklingsstek och blancmanger, att portörmaten icke riktigt kan jemföras med dessa anrättningar, och derför tyckte Arthur emellanåt att måltiderna voro litet tarfliga, men Anna satt midt emot honom och han visste att han skulle få en kyss till efterrätt, och så tröstade han sig. Några gånger försökte de byta om matställe, men det tycktes som om kokfruarna kommit öfverens om att hafva mycket svag buljong med mycket timjam uti (Arthur kunde ej tåla timjam), magra plättar och sur „sötsoppa“, samt kött, som ej hade den aflägsnaste likhet med prostinnan Grans gödkalfvar och oxstek.

Mot slutet af smekmånaden hade Arthur en dag haft en mängd förargelser på embetsrummet, hans förman var en kittslig och tråkig person och Arthur kom hem vid miserabelt lynne. Hans ansigte ljusnade visst då Anna kom emot honom, huld och god som alltid, men det mörknade åter, då han stack den första skeden soppa i munnen.

„Hvad, buljongen är ju alldeles ljum“, utbrast han förargad.

„Ja, madammen hemtade den så tidigt i dag och kakelugnen var icke mera så het att det hjelpte till något att ställa den der.“

Huru som helst, så kan jag ej äta den“, sade Arthur vresigt. „Hvad hafva vi för resten?“

„Pepparrotskött.“

Arthur lugnade sig, det var en favoriträtt. Men o, ve! Köttet var urkokt och kallt, och äfven potatisen kall.

„Jag tror hon ger oss soppköttet till pepparroten“, sade Arthur harmset.

„Ja, det är mycket troligt“, svarade Anna menlöst, „så hade mamma också, det passar ju så bra. Köttet kan ju ej kastas bort.“

Men, kära barn, i urkokadt kött fins ej mera näring än i en gummigalosch och icke smakar det något heller.“

„Det smakar ju bra.“

„För att du icke vet huru godt smakar.“

„Men hvad skall man då göra?“

„Det vet jag icke, men nog kan jag svära på att mamma aldrig serverade soppkött på sitt bord. Troligen fingo hundarne det.“

„Ja, på en rik prestgård“, sade Anna vänligt, „men ser du, en matfru skulle ej hafva någon vinst, om hon gjorde så.“

Arthur hade blifvit otålig af motsägelserna och sade nu häftigt:

„Jag har icke lust att på bekostnad af helsa och krafter rikta matfruarna. Om man kokade sin mat hemma, så behöfde man ej äta skinnlappar.“

„Vi kunna ju försöka“, sade Anna blidt, „det blir kanske inte dyrt, blott man förstår sig på saken. Jag skall försöka att taga hem arbete.“

„Ja, gör det, min vän. Ljum soppa kan jag ej tåla.“

Lilla frun började nu flitigt gå på torget alla morgnar och i alla väder, bar sjelf hem sina matkorgar och fick sin tjenst så ställd, att hon endast på eftermiddagarne gick på sitt embetsrum.

Det var mycket trefligt att få skållhet soppa och Anna aktade sig noga för att anrätta soppköttet med pepparrot. Men den nya anordningen hade sina olägenheter Hushållsbestyren och de långa torgfärderna i alla väder togo på Annas krafter och så måste Arthur försaka den trefliga lilla pratstunden efter frukosten, då han brukat läsa tidningen för sin hustru, röka och tala om hvarjehanda. Nu var Anna alltid på torget den tiden. Kött är en dyr vara, isynnerhet då man ej får använda soppkött, derför bjöd Anna en dag sill och potatis samt mannagrynsgröt.

Arthur sneglade misstänksamt på gröten.

„Jag är ingen vän af gröt i allmänhet“, sade han mulet, „men då den ser så der grå ut, är det för mig omöjligt att förtära den.“

„Ja, du tänker väl på din mammas gröt, kokad i mjölk och serverad med gräddmjölk“, sade jag, som råkat komma just middagstiden till det unga herrskapet.

„Gräddmjölk och hallonsylt“, rättade Arthur med en melankolisk suck.

„Åh fy, min gosse“, sade jag, „att vara gourmand vid så unga år! Och du som ifrar för sparsamhet.“

„Jag tycker att om man ej kan äta *god* gröt, så skall man banlysa den rätten från sitt bord.“

Så försökte Anna perlgrynssoppa. Nej, vattsoppa heter den och vatten är det, tyckte Arthur. Det är hvarken närande eller stärkade, bara bukfyllnad, och så sirap uti — fy fan!

„Jag har blifvit van vid den“, sade Anna oskyldigt.

„Ja, ett sådant der fruntimmershushåll“, sade Arthur otåligt. „Det fins här i Helsingfors en hel klass fattiga fruntimmer, folkskollärarinnor, renskrifverskor, enkor och dylika, som lefva af kaffe, vattsoppa, skummad mjölk och bröd. De anse det för sparsamhet och äro‘ sedan bleka nervösa, halfsvultna, blodfattiga. Man ser aldrig bland dem fylliga, rödkindade, kraftfulla qvinnor.“

Arthur hade talat med ifver och hetta, han var så färdig med teorier, men hans hustru teg. Hon hade blifvit helt blek och såg både nedslagen och sårad ut. Arthur hade med en så föraktfull ton talat om blodfattiga, halfsvultna qvinnor och han hade räknat henne och hennes mor till dessa.

Hon bråkade sin hjerna med att få ihop billig, god och närande föda. Det skulle smaka bra, men ej kosta mycket. Ibland fick hon beröm, men ibland hoppade hon i galen tunna, som man säger.

En dag kom Arthur hem.

„Hvad i all verlden luktar här!“

„Nors, snälla Arthur, den såg så god ut i dag på torget.“

„Nors, fy fan! Köp aldrig mera nors! Har du rört vid den? Ja, ganska riktigt. Nu blifva dina händer icke rena på en vecka. Köp aldrig mera nors! Vi skola ställa upp dörren en stund, kanske den gemena lukten går ut.“

Arthur öppnade dörren på vid gafvel och — stod ansigte mot ansigte med den fina häradshöfdingen.

„Åh, god dag, Arthur! Jag ernade just ringa.“

Arthur försökte ställa sig midt i dörren, för att hindra sin gäst att titta in, han hoppades att Anna under tiden skulle fly, men den naiva unga frun tyckte att hon ej hade skäl att rymma undan från sin naturliga verksamhetskrets och stod qvar då herrarna inträdde.

Arthur önskade sig sju famnar under jorden och sin hustu till det land der pepparn växer. Hvilken ond ande hade fört den fina pincenezbeprydda sprätten hit just i detta ögonblick! En liten gryta stod i kakelugnen, en såspanna på petroleumköket, luften var genomträngd af norslukt och Anna stod der så menlös med en sotfläck på näsan och ett groft förkläde för sig.

„Din unga fru?“ sade häradshöfdingen med en salongsmässig bugning. „Presentera mig då!“

Arthur gjorde så med en mörk blick.

Anna helsade otvunget och vänligt och sade leende: „min hand kan jag ej räcka er, den är möjligen litet sotig och“, tillade hon skrattande, „Arthur säger att den ej blir ren på en vecka.“

Häradshöfdingen bugade sig åter, drog och ryckte på sina chokoladfärgade handskar och mumlade någonting om ljufva pligter och qvinliga dygder. Anna förstod slutligen sin mans vrede och förvirring, och drog sig tillbaka till sofrummet.

„Du har ju det helt idylliskt“, utbrast häradshöfdingen med tillgjord hänryckning, „och — lyckliga man! — — hvilken söt liten hustru!“

„Du hade ett ärende,“ sade Arthur tvärt.

„Jo, det var om sångföreningen, nästa gång blir det nytt val. . . Du lefver således efter dina idéer om sparsamhet och enkelhet“, fortfor häradshöfdingen med en litet spefull blick på det tarfliga rummet.

„Det hör icke hit“, afbröt Arthur kort.

„Det är sant, förlåt, jag ser att din middag väntar på dig.“ Han tillade ännu några ord om sångföreningen och gick, sedan han med tillgjord älskvärdhet sagt: „min komplimang till din unga fru.“

Nu fick Anna höra „ord och inga visor.“ Huru kunde hon vara så enfaldig och visa sig i en sådan toilett? Midt ibland grytor och slefvar! Och *hvarför* skulle hon köpa nors!

Anna hade endast tårar till svar. Hon hade bjudit till efter bästa förstånd, hon hade ej trott att det var opassande, hennes förkläde var groft, men rent. Då Arthur lugnat sig bad han sin hustru om förlåtelse, anklagade bittert sig sjelf för otacksamhet och hårdhet, och beklagade att han varit så feg vid det oväntade besöket.

Efter denna lilla mollscen tycktes det som om den gamla lyckan och friden ville återvända. Anna var litet klen emellanåt, madammen måste komma oftare, mamma hjelpte också till med ett och hvarje. Då Arthur gick och kom, voro hans kyssar och smekningar ömma och innerliga och hans sätt emot hustrun nästan vördnadsfullt. Anna hade lemnat sin tjenst och då hon var ensam, satt hon med ett drömmande och tankfullt utseende och sydde flitigt.

Arthur hade, emellertid småningom blifvit indragen i alla möjliga föreningar och klubbar, han hade en vacker röst och var en utmärkt treflig kamrat och derför eftersökt samt gerna sedd öfver allt. Anna yttrade aldrig något missnöje öfver att han så ofta var borta, men fru Ekman sade för sig sjelf: „de äro *alla* dylika. De orda om försakelse och kunna ej försaka en papyross, ej fördraga litet matos. Och hustruns sällskap tillfredsställer dem ej längre än högst några månader — isynnerhet om hon ej är lika frisk och glad som förr. Och huru skall det sedan gå?“

Jo. „sedan“ kom en liten skrikhals, som behöfde badvatten, filtar och vagga m. m. Madammen var nu ständigt i huset, mamma likaså. Det var ett oroligt lif med språng och bestyr, torra kläder och varma krus, prinsens droppar och så vidare.

Arthur hade med glädjetårar tryckt sin lilla son till sitt bröst, men i längden blef det mycket tröttsamt att sitta hela förmiddagen på embetsrummet efter en genomvakad natt, ty den lilla verldsborgaren hade föresatt sig att skrika så godt som från afton till morgon.

Då föreslog fru Ekman att Arthur skulle flytta till hennes qvarter. så länge gossen var orolig. Det var en god idé och nu hade Arthur det helt bra för en tid.

Småningom kom allt i sina gamla gängor. Anna var frisk och lycklig, den lilla främlingen hade tagit reson och sof skäligen bra både natt och dag, men visst hade ansenliga summor gått åt dessa tider. Nå, det kunde ej hjelpas, „det är bara en gång jul om året.“

Men lika säkert som julen kom, anlände också en liten en till herrskapet Gran.

De hade nu flyttat till ett större qvarter, hade kök och tjensteflicka.

Arthur hade visserliger avancerat ett tuppfjät i tjensten, men så hade också utgifterna stigit betydligt. Arthur såg en tid betänksam och bekymrad ut, men så kom han ihåg att så länge det fins andra menniskor som hafva penningar, är det ju ingen nöd.

Man lånar.

Den första lånade penningen brände Anna som eld, hon var ej van att låna. Men Arthur skrattade.

„Du är barnslig! Så snart jag får större lön, betalar jag naturligtvis.“

„Men om du dör?“

„Nå, jag skall försäkra mitt lif, så kan du sedan vara lugn, lilla samvetsgranna qvinna.“

Den unga hustrun ansåg det som sin heliga pligt att spara och arbeta och använda minsta möjliga på barnen oeh sin egen person.

Icke så Arthur. När penningarna blefvo slut, kunde man ju få andra. Dessutom behöfde Anna så litet, hon som för det mesta satt hemma, men Arthur som var så mycket borta, måste ofta lägga sig till nya kläder.

En dag kom han hem och hade mycket brådtom. Han skulle på ett slädparti och klockan var redan mycket. Stöflarna voro ej blankade!

„Hvad är det för dumheter! Hvar är Lisa?“

„Lisa har haft tvätt i dag. Hon äter nu middag.“

Arthur var rasande. „Jag kan ju ej resa med oblankade stöflar.“

„Låt mig blanka dem, jag gör det på några minuter.“

„Ja, var så snäll!“

Arthur klädde sig och under tiden flögo Annas flinka fingrar. I rätta stunden stodo stöflarna, svarta och glänsande, framför hennes stränga herre. Han kyste henne flyktigt och störtade ut. Hon stod några minuter försänkt i sorgsna tankar. Hon tänkte på deras förlofningstid och på Arthurs vackra teorier. „Men han hade ju en sådan hast“, tänkte hon urskuldande.

Då de gifte sig, hade de beslutit att icke hafva några bjudningar, de skulle bara umgås med mamma och några få goda vänner, åt hvilka de kunde bjuda en kopp kaffe eller thé med smörgåsar. Men nu då Arthur var så ofta bortbjuden, måste han ju en gång bjuda tillbaka. Anna insåg det nog, men roligt var det icke. Sedan stora summor blifvit utkastade på sparris, buljong, pastejer, vin och bakverk (summor som *så väl* behöfts till annat!) sedan Anna kokat, städat, ordnat, bråkat sig alldeles trött, de mindre barnen somnat i en liten skrubb bakom köket och de större blifvit klädda i sina bästa kläder, anlände gästerna. De voro ganska litet bekanta med Anna, som endast någon gång gjort en tio minuters visit hos de flesta. Flera af herrarna voro henne fullkomligt obekanta. Aftonen blef till följd deraf litet stel och under hela tiden måste Anna tänka på att fruntimren mönstrade deras tarfliga möbler och herrarna kritiserade maten. Vinet måste dock hafva varit godt. Arthur hade sjelf köpt det och det hade en strykande åtgång.

Då gästerna ändtligen gått och Anna fått de sömniga barnen till sängs (barnkammaren hade varit matsal

och sängarne flyttade på vinden), sedan hon städat undan allt och hjelpt pigan med de många diskarna, gick hon trött och missmodig till sängs. Klockan var tre på morgonen och hon viste att „Lillan“ vaknade klockan 6, utan att vilja somna mera.

Arthur sof längesedan och behöfde ej vara uppe förr än klockan 10.

„Hvarför är jag så missmodig, trött och ledsen?“ tänkte Anna. „Är jag då ogästvänlig, lat, girig? Förr hos mammma. var jag aldrig missnöjd, då det kom främmande. Ja, ty det kostade oss endast ett par franska bröd, en handfull sockerbitar och några théskedar thé. Och ingen möda alls. Vi behöfde ej städa om hela våningen och det blef ej någon rubbning i vårt vanliga lif. Men nu har det kostat penningar, mycket penningar, det är det som gör mig orolig och missmodig. Vi betala med andras penningar. Och så är hela vårt lif ställdt på en sådan fot — vi hafva ej rum, ej betjening, ej servis.“

Följande morgon talade man och hustru om bjudningen.

„Det var ju ganska trefligt“, sade Arthur, tändande sin papyross.

„Här är ännu litet rökt lax sedan i går“, sade Anna, hon ville ej säga *sin* mening om trefnaden.

„Helt enkelt“, fortfor Arthur, „men mera kunna vi ej prestera.“

„Jag fruktar det ändå var dyrt nog för oss“, sade Anna betänksamt.

„Naturligtvis måste man emellanåt punga ut litet. Det är ju ett undantag.“

Ett undantag var detta och flera andra undantag kommo till helt oförmärkt, men följden blef den, att Arthur en gång ej kunde betala sin lifförsäkringspremie.

Anna fick ej veta något derom. Hvarför skulle man onödigtvis oroa henne? Vid första tillfälle skulle han skrapa ihop den lilla summan.

Tillfället ville ej komma och plötsligt rycktes den unga mannen bort från hustru och barn i sin bästa mannaålder.

Det var en allmän bestörtning bland kamrater och vänner, han hade legat sjuk endast några få dagar.

En af Arthurs vänner, en skicklig jurist, åtog sig att hjelpa enkan vid ordnandet af affärerna.

Skulderna hade vuxit otroligt.

Men han hade försäkrat sitt lif, sade Anna, hon skulle nog försöka slå sig ut med den lilla pensionen, blott ingen blef lidande. Ja — han hade försäkrat sitt lif, sade juristen med en axelryckning, men — men — på senare tider hade han upphört att betala premie — och nu — måste de göra konkurs.

Anna bleknade. Det var omöjligt — han hade ju försäkrat henne . . . att ingen skulle behöfva lida för hans skull. Ja, det stod emellertid qvar, att premien var obetalad och lifförsäkringspolisen gälde ingenting. Skulderna måste blifva obetalade.

Med den lilla pensionen och fem oförsörjda barn var det icke tänkbart att ens i en framtid — — — — —

Det var en bitter kalk att tömma!

Anna, som alltid fasat för skulder! Hon tyckte att tusende förbannelser nedtyngde henne och de oskyldiga barnen till jorden. Men det kunde icke hjelpas.

Mor och dotter hyrde åter ett litet anspråkslöst qvarter. Anna var nog lycklig att få en skrifvartjenst, barnen gingo i skola och fru Ekman skötte hushållet.

Anna grubblade öfver den rätta arten af sparsamhet. Det hade blifvit en fix idé hos henne. Hon hade lidit så mycket, pröfvat så mycket. Huru skulle hon uppfostra barnen, så att de lärde sig lefva enkelt och försaka gladt? Att ej allenast *tala* om ädla, höga grundsatser, utan äfven *lefva* derefter?

Allt gick bra så länge barnen voro små. Men så kom den femtonåriga herr Arthur och bad att få höra till skridskoklubben, den fjortonåriga fröken Jenny ville hafva en ny hatt och lilla fröken Lina ville hafva fyra rader rimsor på sin klädning, ty det hade fabrikör Södermans flickor också.

Kunde inte Arthur skrinna utom banan, hela isen var ju blank ännu?

„Hvad tänker du på, mamma, skulle *jag* vara som en gatpojke. Och icke betala någon afgift?“

Och Jenny, kunde hennes hatt ej duga ännu? Åh ja, men den var omodern och en skam är det, när andra flickor hafva nya hattar. Kanske andra flickors föräldrar hade bättre inkomster? Det är möjligt, men tråkigt är det och skamligt med.

Många bittra minnen trängde sig på den stackars modren, och oro för framtiden grep henne. Hon gömde ansigtet i sina händer och brast i gråt.

Alla barnen skyndade att smeka och trösta henne.

„Gråt då ej, mamma, det är ju ej så vigtigt, vi kunna ju vara utan de nya sakerna och Arthur kan skrinna på Kajsaniemidammen. Gråt bara inte!“

Modren besvarade ömt deras kyssar och sade: „om jag blott hade råd, ville jag ej neka er någon fröjd, men *jag kan icke*, och det är till ert eget bästa om ni bjuda till att sätta er öfver huru andra hafva det.“

„Vi skola försöka, älskade mamma! Gråt bara inte!“

Äldste sonen Arthur var den svåraste att leda af alla barnen. Han var stolt och häftig, fallen för att hafva fina kamrater och att anse modren inkompetent att bedömma en skolgosses behof om det passande.

En dag hade han länge sökt bevisa modren nödvändigheten af att han finge tillhöra en whist-klubb, som någon af hans kamrater skulle bilda. Modren hade åhört honom tigande, slutligen lade hon bort sitt arbete, fattade hans hand och sade allvarligt:

„Vill du höra på mig en stund? Din far var den bästa, ädlaste man, han hade de vackraste grundsatser, de allvarligaste afsigter, men han hade aldrig lärt sig att neka sig en njutning eller försaka någonting. Han kom från ett rikt hem, der han hade haft fullt upp. Då han med en ringa lön måste försörja hustru och barn, kunde han emellertid ej få det så bra som hemma. Men han kunde ej försaka och då han ej egde egna penningar, lånade han af andra . . . . . Det var hans fulla afsigt att en gång betala, men han dog innan han hunnit göra det och många menniskor förlorade sålunda sina penningar för hans skull, *för vår skull*, och vi kunna aldrig godtgöra det. Hvar vi gå fram, kunna vi möta någon som tänker: „hennes man, deras far har bestulit mig på 200 eller 500 eller 800 mark“ . . . . . En som godhetsfullt gick i borgen för

oss, fick, sjelf fattig som han var, med stor familj betala ut det vi ej kunde betala.“

Sonen stod blek med sammanprässade läppar.

„Mamma“, utbrast han, „om jag en gång handlar så att andra få lida för min skull, så må du kalla mig . . . .“

„Tyst, mitt barn!“ sade modren bäfvande och tillslöt hans mun med en kyss, „du är ännu så ung!“

„Ja, jag är ung, men du vill ju lära mig arbeta och försaka, så att åtminstone lättsinne och njutningslystnad ej må bli orsaken till att andra få lida för mig.“

Modren slöt honom i sin famn.

„Med Guds hjelp och god vilja skola vi tillsammans försöka.“

JULLE MOSINS PRINCIPER.

Jag har aldrig kunnat tåla principer, snörräta och oomkullkastliga åsigter. Då jag går ut i skogen för mitt nöjes skull, tycker jag ej om att gå en bestämd väg till ett utstakadt mål, utan jag går den första bästa väg och ser jag sedan en inbjudande gångstig, viker jag af och följer den ett stycke, promenerar så länge jag har lust och vänder om när jag behagar. Så ock i annat. De sorglösaste och lyckligaste menniskor äro de som handla efter ögonblickets ingifvelse, inga band och bojor trycka dem och de behöfva aldrig sätta sig ned och grubbla: „skall jag nu handla så eller så?“

Men min kusin Julle Mosin hade principer och en hel mängd ändå. Skulle han varit ung i dessa tider, hade han väl sprungit i luften eller förlorat sitt förstånd med alla dessa „dagens brännande frågor,“ på hvilka man kan bli helt trött, men den tiden var det mycket lugnare.

Qvinnofrågan var riktigt hans käpphäst. Inte var den så brännande och utvecklad som nu i dessa dagar, förstås, men nog hade ju mamsell Bremer redan skrifvit sin halftokiga Hertha med de långa dröm-

marna och den ostärkta hvita klädningen, och i Frankrike hade några damer bråkat med sina rättigheter och läst latin, men i vårt land var det ganska lugnt ännu. Man ansåg fruntimmersskolorna för utmärkta inrättningar, hörde med glädjetårar sina döttrar spela Polska studentens arkebusering, var glad när man fick dem bortgifta och dog i den öfvertygelsen att man gjort allt hvad man kunnat för sina barn. Då fans icke någon Nora som rymde bort från man och barn, ingen tänkte på att låta sina flickor läsa latin, och alla hustrur tyckte att det var som sig borde, att de skulle lyda man.

Men jag glömmer alldeles bort min kusin, Julle Mosin. På sitt embetsrum var han flink, skicklig karl och mycket ansedd; der hade han sina siffror och böcker, och något annat kom ej i fråga. Men när han sedan efter middagen satt hemma och rökte pipa, kommo principerna fram. Jag skötte hans hushåll den tiden, och brukade komma in med min stickstrumpa, för att prata bort en stund med honom. Han hade en liten dotter som hette Kerttu, för det hörde också till Julles principer att vara fosterländsk. Den flickan skulle nu blifva ett mönster för hela qvinnokönet. Hon skulle inte ha snörlif och inte lösfläta och inte klackar och inte skulle hon få gå på barnbaler och inte skulle hon få kaffe eller thé och Gud vet inte hvad.

Saken var den, att min kusins aflidna fru hade varit en sjuklig liten stackare, nyckfull, okunnig och opraktisk i högsta grad. Jag vill inte säga något ondt

på hennes döda mull, hon rådde ej för sin klena kropp och inte för sin uppfostran heller. Nå, i alla fall var hon af den sortens fina blommor, som så väl passa i en balsalong, men så fasligt illa i ett fattigt hem. Hon hade tjusat Julle med sitt glada leende och sin fjäderlätta gång, men när han sedan fick henne till hustru, höll hon ej alls ihop. Efter några års äktenskap, under hvilken tid Julle stackare fått vidbränd välling och plågats af ostädade rum, hushållskassan aldrig räckte till, men apotheksräkningarna stego till det otroliga, gick hon bort, lemnande en liten flicka till minne af deras korta sammanvaro på jorden.

Julle sörjde henne uppriktigt och gifte aldrig om sig, ty han påstod att hela qvinnoslägtet var svagt och han hade fått nog af sjukluft, varma krus och läkarearvoden. Jag var den tiden en stadgad medelålders enka, obemedlad, men rask i vändningarne, så att jag åtog mig vården om min kusins hem och barn. Julle hade fått i sitt envisa hufvud att det var snörlifvet och klackarna, som förstört hans hustrus helsa och dragit öfver honom „alla följderna af en sjuklig qvinnas tillvaro“, som han uttryckte sig. Dåligt lynne, trötthet, oförmåga att sköta sina pligter som maka, mor och husmor, stora utgifter — allt var snörlifvet skulden till. Det lät ganska klart och jag uppfylde gerna fadrens önskningar i afseende å barnets uppfostran.

Nu ville emellertid olyckan att Kerttu, då hon växte upp, befans hafva en ganska bred rygg, något stora fötter och ett ljust, tunt, stripigt hår. Hon var

lyckligtvis frisk och frodig, kanske var det den oskummade mjölken och kälkåkningen som bidragit dertill. Snäll och lydig var hon äfven, men allt mindre nätt blef hon för hvarje dag.

Då sade jag en gång till Julle:

„Kerttu blir nu snart fjorton år, hon är fasligt tjock om lifvet, det skulle vara tid på att skaffa henne snörlif.“

Nej, då skulle ni sett Julle Mosin! Han sprang upp, kastade pipan i knuten och ropade:

„Är du galen? Är du galen? Snörlif! På min friska, glada flicka? Nej, aldrig!“

„Nå, nå,“ sade jag stött, „inte är det min mening att pressa lungor och lefver ur henne, man kan göra det vidare . . . .“

„Nej, nej, nej, inte snörlif, det är ett mordvapen, ett gift, hon är så utmärkt bra, hon formar sig nog. Venus bar aldrig snörlif.“

„Ja, ja,“ sade jag och stickade ifrigt, „hon må gerna bli en Venus.“ Inom mig tänkte jag att Kerttu fått sin breda rygg i arf just efter kära pappa och således aldrig kunde forma sig, men det angick ju icke mig.

Så blef Kerttu sjutton år. Hon hade fått mycket beröm i skriftskolan, ty en from och god flicka var hon och katekesen kunde hon från perm till perm. Hon kunde laga mat och sy skjortor och hade kunnat gifta sig och vårda ett hus hvad dag som helst, det var nu det fadren satte i främsta rummet, och gamla tant Anne-Charlotte med, förstås. Vi höllo mycket af

henne och fadren sade mången gång i förtroende till mig: „hon blir en perla till hustru, hon blir en skatt för hvilken man som helst.“

Nå ja, så blefvo vi en dag bjudna till statsrådet R., Julles förman. Det var namnsdag i huset och ungdomen skulle roa sig litet med dans.

Kerttu var klädd i en blå klädning, jag mins det så väl, alldeles slät, utan en enda rimsa eller rosett, ty pappas princip var: *enkel i högsta grad.* Stora, beqväma kängor och den lilla flätan uppfästad i en kurra bak på hufvudet. Vi voro nu vana vid henne och kände hennes goda egenskaper, men du verld! huru hon tog sig ut bredvid de andra unga flickorna! Tjock och klumpig som en gammal fru, slät och fattig och gammalmodig! Jag tyckte riktigt illavara. Hon blef presenterad till höger och venster, och förlägenheten och ovanan vid så många främmande personer gjorde henne ännu mera tafatt. Alla mammor och döttrar mönstrade henne både hemligen och uppenbarligen, och jag såg tydligt att de tänkte: „arma lilla våp, har du då ingen som tager vård om dig och förstår kläda dig!“

Det harmade mig. Hela skammen föll ju på mig. Hvarmed skulle jag bevisa att det var princip och icke brist på förstånd? Jag beslöt att bearbeta kusin Julle, tills jag fick hans lof att sy åtminstone något litet garnityr på den olyckliga klädningen. Herregud, man behöfde ju ej för den skull blifva en modedocka!

Så skulle det musiceras. Några unga flickor uppträdde, än med sång och än med pianospel. Kerttu

blef också uppmanad att stiga fram. Nej, hon spelade ej piano. Julle tyckte att hon ej hade begåfning nog och att tiden derför kunde användas bättre. Der voro nu igen de dumma principerna! Hade hon bara klinkat piano någon stund på dagen, så hade hon nu såväl som andra, kunnat spela någonting.

Derefter skulle det lekas. Ja, här var Kerttu ej dum. Hon svarade snabt och klokt, gjorde fiffiga anspelningar och flög som en pil öfver golfvet i „låna eld.“ Det enda som oroade mig var hennes stora helsosamma kängor, hvilka sågo ut som skidor, jemförda med de andras smala, högklackade skodon. Ni tror kanske att ingen märkte dem. Åh jo, jag såg tvenne unga damer skratta bakom sina solfjädrar och en ung herre lorgnettera henne ungefär som han skulle betraktat en trebent häst eller en tvåhöfdad katt.

Sedan gissade man charader och gåtor. Der var Kerttu också en bland de förnämsta, ty hon hade ett godt och klart förstånd. Men så ville olyckan att en ung spelevink hittade på att gifva henne en fransk rebus. Hon funderade och bråkade sin hjerna en lång stund. Slutligen sade den unga herrn leende: „ja, jag bör upplysa fröken om att det är en *fransk* rebus.“

Ja så — franska hade Kerttu ej läst. Pappa tyckte att de timmarna voro bättre använda med historieläsning. Historien kan ju vara bra, det nekar jag ej till, men jag tycker den ej borde hindra franskan, efter andra flickor slå sig ut med att läsa hvardera. Nu hade man bara den förargelsen att se huru

alla begapade henne mer eller mindre öppet och ringaktade hennes kunskaper. Det förargligaste var, att, undantaget de som haft fransk guvernant, ingen enda af de små näsperlorna, jag är säker derpå, varit i stånd att föra en fransk konversation, knapt nog läsa en fransk bok utan lexikon. Men de kunde i alla fall med full sanning säga att de läst franska i skolan och voro dermed upptagna bland bildade menniskor.

Aftonen slutades med dans. Nästan alla de unga damerna blefvo flitigt uppbjudna, ty värdsfolket hade naturligtvis anskaffat ett tillräckligt antal kavaljerer. Endast vår Kerttu fick sitta. Jag är säker på att hennes oansenliga yttre var orsaken härtill. Se nu! Hon hade ett ganska vackert ansigte, hon såg frisk och god ut, hon hade läst historia och kunde sy och baka och hon var en lydig, kärleksfull dotter, men det hjelpte ej det minsta i sällskaplifvet. Hon hade en alltför enkel klädning, alltför helsosamma kängor, alltför tjock midja, alltför tunn fläta och derför såg hon ej tillräckligt bra ut för att blifva observerad. Så kunde hon ej franska eller musik, var tafatt och ovan i sällskap och ansågs derför enfaldig.

Ack den Julle! Skola ej hans ögon nu öppnas?

Bäst det var, såg jag värdinnan hviska någonting till en ifrig dansör. Han skyndade genast till Kerttu och bjöd upp henne.

„Nej, jag tackar, jag dansar inte.“

„Dansar icke? Väl icke af princip?“

„Nej,“ svarade Kerttu uppriktigt, „det ser nog roligt ut, men jag kan inte.“

„Kan inte! Åh min fröken, dansa kunna alla menniskor som blott hafva lust dertill. Jag har heller aldrig gått i dansskola och vågar ändå tro att jag dansar lika bra som någon annan.“

Han tänkte icke på, den gode unge mannen, att han från åtta års ålder flitigt besökt barnbaler och hoppat med i sexton års tid, man måste ju slutligen lära sig.

Huru han bockade och bad, lät Kerttu slutligen öfvertala sig. Hon såg ej min varnande åtbörd och ett, tu, tre stod det olyckliga barnet midt på golfvet. Kavaljeren tycktes ge henne instruktioner och nu störtade han sig in bland de andra paren. Det var en liflig vals och vår lilla flicka skuttade och snurrade af alla krafter, och den våghalsiga kavaljeren släpade henne trohjertadt efter sig, men det såg ut så att kattorna kunnat gråta. Det ena paret efter det andra slutade, och nu var Kerttu ensam med sin kavaljer på det stora, stora, tomma golfvet. Jag trodde jag skulle sjunka under jorden af skam! Också stannade de snart nog. Men, ack! Alla menniskor hade hunnit se den olyckliga flickans första debyt. Naturligtvis blef hon ej mera uppbjuden, och strax efter supén reste vi hem.

Så snart Kerttu gått in i sitt rum, gick jag till Julle.

„Nå, nu hoppas jag du är nöjd med din dotter“, sade jag bistert.

„Ja, det är jag visst“, svarade han oskyldigt, „hvad menar du?“

„Jag menar bara dina principer och helsosamma kängor och allt det der.“

„Ja Gud ske lof! Kerttu skall aldrig behöfva pinas af liktornar och stockad blod och . . . .“

„Nej, nej, det är jag öfvertygad om. Men märkte du huru löjlig hon tog sig ut, huru tafatt?“

„Löjlig? Ja, hon hade en besynnerlig klädning . . .“

„Besynnerlig? Den är ju *enkel*,“ sade jag med kallt hån, „alldeles efter dina principer. Men så är det med er karlar, ni tycka om smärta, täcka, välklädda flickor, men ni begripa inte att detta åstadkommes medelst snörlif, klackar, lösflätor och garnityr.“

Julle såg ett ögonblick betänksam ut, men så kommo principerna fram.

„Flickan är bra. Hon är kanske . . . . kanske litet fylligare än andra flickor, det är — det är för att hon är så frisk och naturlig. De andra äro onaturliga — — och från mina principer går jag ej. Låt oss vara glada öfver att hon har en så god helsa och godt lynne . . . . .“

„Ja, ja, ja. Nå, och så fick hon skämmas för att hon ej kunde musik och franska.“

„Det var barnsligt af henne“, sade min kusin med hetta, „hon har mer gedigna kunskaper, än hela dussinet andra flickor. Och så kan hon sköta ett hushåll och sy åt sin man.“

„Åt sin man, *när hon får en*“, sade jag betydelsefullt.

„Hvarför skulle hon ej få man? En så god flicka?“

„Hvem vet att hon är god? Du och jag. Huru skall man lära känna henne? Sådant lifvet nu en

gång är, fins intet annat sätt för unga menniskor att bli bekanta, än sällskaplifvet."

„Jag tyckte hon dansade åtminstone en gång — —" sade denna utmärkta fader med någon osäkerhet.

„Ja, hon dansade, och den dansen glömmer jag aldrig! Hvarför har det stackars barnet aldrig fått gå i dansskola eller åtminstone vara med på barnbaler? Ingen bjuder nu mera upp henne, så blir hon ej bekant med någon och så blir hon ej gift. Det blir följden."

„Håll upp, Anne-Charlotte!" sade Julle ond. „Jag hatar barnbaler, och dansskolor äro fåfängans marknad och ett frö till mycket ondt, kurtis, behagsjuka och nattvak. Kan en flicka ej få man, annat än på baler, så må hon hellre bli ogift."

„Sjelf fick du en hustru från balsalen", sade jag spetsigt.

„Ja," svarade han hastigt, men teg derpå förstämd. Jag vet ej hvad han ämnade säga, kanske att „hon var derefter", men som han både älskat och sörjt sin hustru, fann han det troligen icke rätt att säga någonting om den saken mera. Hustrun var „det förflutna," det kunde han ej ändra, men dottren var „framtiden," och den hade han, med Guds hjelp, i sin hand.

Och framtiden blef just sådan som en principfast, men opraktisk fader kan göra den. Kerttu, hon bakade och sydde så snällt, hon drack hvarken kaffe eller thé och aldrig fick hon liktornar, men man fick hon inte heller.

En gång på landet blef en ung inspektor mycket kär i henne. Han var ej så nogräknad med kängorna,

förmodar jag, och tyckte väl att hennes midja var någonting som höll, men naturligtvis ansåg Julle att det var en oförskämdhet i högsta grad af inspektoren, en fullkomligt obildad man, att höja sina ögon till en embetsmans dotter. Och stackars Kerttu gret af harm och blygsel. Hon hade en bildad flickas smak och skulle aldrig kunnat vänja sig vid hans nyländska bondsvenska, hans tjärade stöflar och simpla tobak.

Vår snälla flicka sköter om pappa och tant på det omsorgsfullaste och nog är hon ju nöjd och glad. Men jag inbillar mig ändå hafva sett mången vemodig blick, då hon hört talas om förlofning och bröllop eller ser vackra utstyren och nätta nya hem. Hon har ju blifvit uppfostrad enkom till att sköta ett hem, och nu har hon inte fått något att sköta. Och då vi gamla dö, har hon ingen att vårda sig om, ingen verkningskrets. Hvad gör hon nu med sin goda helsa, sin historia och alla sina goda kunskaper! De hafva ej kunnat förhjelpa henne till en man och ett eget hem, lika litet som de förr kunde förhjelpa henne till dansörer.

Nej, om man vill att en flicka skall blifva gift, — och det tycka både Julle och jag är qvinnans kall och rätta verksamhetsfält, — så *måste* man uppfostra henne för sällskapslifvet. Annars står man henne bara i vägen med dumma principer, såsom Julle Mosin — i all sin välmening.

I bokhandeln har utkommit:

SKILDA VÄGAR.
Berättelse af *Maria*. Fmf. 3:—

ETT HALFÅR I NYA VERLDEN.
Strödda resebilder från Förenta Staterna
af *Alexandra Gripenberg*. Fmf. 3: 50.

Boken om
LIFVETS LYCKA
af *Carl Stugau*. Öfvers. Fmf. 2: —

BLICKAR I FAMILJEN. Fmf. 2: —

SEX SMÅ BERÄTTELSER
af *Aina* och *Eva*. Fmf. 2: —

SKUGGBILDER
af *Wanda*. Fmf. 1: —

LIF FÖR LIF
af författaren till John Halifax m. fl. Öfvers.
från engelskan. Fmf. 5: —

UNIVERSITETSBIBLIOTEKET, LUND
15000 400894347